

www.qvzine.net

QVIntro / Γυναίκες και Ηλεκτρονική Μουσική + συνέντευξη με την Billy Roiz / Ban Marriage / Γαμοκανονικότητα / Χωρίς το δικαίωμα στο γάμο / Ήθη και έθιμα του τόπου μας / Transgressing gender conference 1 + Transgressing gender conference 2 / Once more with feeling / Striptease / Θέλει αρετή και τόλμη η ομοφοβία / Στιγμιότυπα / Islamophobia / Εν Χριστώ Αδελφοί / Αφίσομαχία

QV Intro

Ένα χρόνο μετά. Άμα μας το λέγατε πέρσι, θα γελάγαμε. Έ, όχι και σε ένα χρόνο... Εντάξει, το ψάχνουμε το πράμα, αλλά σίγουρα δε θέλουμε δώδεκα μήνες για να ετοιμάσουμε το δεύτερο τεύχος ενός ηλεκτρονικού περιοδικού. Και τι περιοδικού δηλαδή, για ένα zine μιλάμε, ούτε καν ολόκληρο και "κανονικό" περιοδικό. Και πόσες λέξεις, ούτως ή άλλως, μπορεί να σου πάρει ένα βιογραφικό σημείωμα...

Από ότι φαίνεται μπορεί να σου πάρει όσες λέξεις χωράνε σε ένα χρόνο. Και πάλι πόσες περίσσεψαν, δεν χώρεσαν και πόσες δεν βρήκαν καν το δρόμο για το δεύτερο τεύχος, είναι να τρελλαίνεσαι. Πόσες λέξεις δεν φτιάξαμε ακόμη δηλαδή και πόσες περιμένουν στη γωνία. Για τα επόμενα τεύχη των χρόνων της ζωής.

Το να έχεις λέξεις για τις ιστορίες σου σημαίνει ότι κατέχεις τα εργαλεία για να μπορείς να πεις αυτές τις ιστορίες. Το να μπορείς να πεις τις ιστορίες σου, σημαίνει ότι φτιάχνεις το χώρο σου στον κόσμο, ότι παράγεις τη γλώσσα που σε κατασκευάζει. Έχεις -μερικά, αποσπασματικά μα και πραγματικά- έλεγχο στα μέσα παραγωγής, στο κουβάρι των αφηγήσεων. Παράγεις την αντίληψη σου για τον κόσμο. Μπορείς να αφηγηθείς μία ιστορία μέσα από την οποία αναγνωρίζεις τον εαυτό και τον αναγνωρίζουν και οι άλλοι/άλλες. Μπορείς να διαλέξεις το όνομά σου. Ή μπορείς να αναλογιστείς τι σημασία έχει το όνομα που διάλεξαν για σένα.

Το βιογραφικό αυτό λοιπόν, γράφει, την ιστορία της παραξενιάς μας. Είναι αλλόκοτο- και δεν είναι. Και εμείς είμαστε αλλόκοτοι- και δεν είμαστε.

Ανάμεσα στο θηλυκό και το αρσενικό, το διχοτομικό σύστημα των φύλων και την εξουσία του, την ετεροκανονικότητα, την τρανσφοβία και την ομοφοβία, τις κατηγορίες και τα σύμβολα της αρρενωπότητας και της θηλυκότητας, τις νόμιμες και παράνομες σεξουαλικότητες και επιθυμίες, προσπαθούμε να βγάλουμε άκρη. Προσπαθούμε να φανερώσουμε τα διχοτομημένα κομμάτια όχι για να ενώσουμε το σώμα μας "ξανά", όπως ίσως ήταν "παλιά" ολόκληρο, σε κάποιο μύθο για το χρόνο πριν την εξουσία, ούτε για να "οικειοποιηθούμε" αυτό που μας "έκλεψαν". Μιλάμε για τη "διχοτόμηση" για να σπάσουμε τον καθρέφτη της, τον καθρέφτη μέσα στον οποίο μας έμαθαν να κοιτάμε τους εαυτούς μας.

Θα φτιάξουμε το βλέμμα που κοιτάει το σώμα μας. Κι αυτό θα φτιάξει εκ νέου τις κατηγορίες για όλα. Με την ελπίδα ότι έτσι θα χωρέσουμε περισσότερες πιθανότητες και επιθυμίες κι άλλες δυνατότητες του υπάρχουν. Ότι έτσι θα πάρουμε το αίμα μας πίσω για όσα σώματα δεν τα άφησαν ή δεν μπόρεσαν να έχουν φωνή.

Αλλά πέρασε ένας χρόνος γιατί ήμασταν πολύ απασχολημένες από και με τη ζωή για να βιαζόμαστε και πολύ αργόσχολοι για να στρατευτούμε. Θα καταλαβαίνετε.

Έπειτα είναι και δύσκολο να πιάσεις τη θεωρία και να τη βάλεις στη ζωή ή να κάνεις τη ζωή σου θεωρία. Να φτιάξεις αυτά τα εργαλεία των λέξεων, να δώσεις περιεχόμενο και να μεταφράσεις σε μια κοινή γλώσσα- το αίτημα της κατανόησης. Καταλαβαίνετε; Πώς παίρνεις την εμπειρία να την κάνεις γνώση; Πώς διασχίζεις την έρημο της υποκειμενικότητας για να συναντήσεις τους άλλους και τις άλλες, πώς τη μεταμορφώνεις; Δεν έχουμε τη συνταγή και κανείς δε μας έδειξε τα μονοπάτια για τα συλλογικά εγχειρήματα.

Έτσι στήσαμε το δικό μας εργαστήριο. Αυτό που κρατάτε... Τρόπος του λέγειν "κρατάτε". Για να φτιάξουμε το δικό μας αποτύπωμα. Αυτό που περνάει από το βίωμα και το σώμα στην πολιτική κριτική ανάλυση και στις συνδέσεις του μικρόκοσμού μας, εκεί που αναπτύσσεται η μικροφυσική της εξουσίας. Στα τσάκνα, στα τζουρά, στα στέκια, στα μπαρ, στο πάρκο, στο γιατρό, στις σχέσεις, στα ανέκδοτα, στις ιεροτελεστίες, στη σιωπή, εκεί φτιάξαμε τον πάγκο εργασίας προσπαθώντας να κάνουμε το βραχυκύκλωμα από το μερικό στο γενικό. Συνδέοντας τους προβληματισμούς για τη ζωή με τις εμπειρίες της καταπίεσης και με την εικόνα μας ως φορέων δράσης. Σαν ηδονοβλεπίες σε μια εξονυχιστική ομφαλοσκόπηση των πολιτικών μας συνειδήσεων, προσπαθούμε να κάνουμε τη θεωρία της δικής μας ανατομίας. Μία θεωρία στην οποία ο "ιατρικός λόγος" και η εξουσία του, το κανονικό και το κυρίαρχο δοκιμάζονται, κρίνονται και αμφισβητούνται. Μία ανατομία συναισθημάτων που συνδυάζει την hands on συλλογική επεξεργασία με αναζητήσεις για την ηθική τάξη των πραγμάτων, κουβεντολόι φιλοσοφίζ-ων, αυτοσαρκαστικά πειράματα αλλά και δημιουργία δικτύων. Γιατί αυτά γίνονται κι αλλού.

Και κάπου μέσα σε όλα αυτά βγήκε αυτό το δεύτερο τεύχος. Κάπου ανάμεσα στις επιθυμίες, τις παλινδρομήσεις, τις αντιφάσεις και τις αντιπαραθέσεις παράχθηκε η συνέχεια με τη στιγμή στο χρόνο πριν. Αυτό είναι το αποτύπωμα μας στο λόγο, νούμερο δύο. Και, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, θα έχει συνέχεια.

"Είναι ένα άλλο σώμα εφικτό;", ρωτάνε κάποιες φίλες μας- και απαντάνε "Θα πρέπει να είναι, γιατί εδώ είμαστε...".

Καλό σας καλοκαίρι.

Γυναίκες και Ηλεκτρονική Μουσική

της Anna Friz¹

Δύο λόγια για εισαγωγή..

Πώς το φύλο καθορίζει την ορατότητά μας όσον αφορά την τεχνολογία και τα νέα μέσα στην ηλεκτρονική μουσική σκηνή;

Στο παρακάτω άρθρο της Anna Friz που μεταφράσαμε και στη συνέντευξη της Billy Roisz που ακολουθεί, το σημείο εκκίνησης είναι το φύλο και πώς προβάλλεται ή αποσιωπάται από τους κυρίαρχους μηχανισμούς, συγκεκριμένα στο μουσικό κύκλωμα της ευρύτερης ηλεκτρονικής πειραματικής σκηνής.

Η συγγραφέας του άρθρου και μουσικός η ίδια εξετάζει ένα συγκεκριμένο καλλιτεχνικό/μουσικό χώρο αναδεικνύοντας την αορατότητα των γυναικών που δημιουργούν σε αυτή τη σκηνή, την αορατότητα της ιστορίας τους, της πορείας τους, ακόμα και της διάνοησής τους.

Το πεδίο που εξετάζεται είναι πράγματι ένα πολύ μικρό και ίσως άγνωστο κομμάτι της μουσικής βιομηχανίας, παρ' όλα αυτά δεν διαφοροποιείται -όσον αφορά τη γυναικεία αορατότητα ως προς τη δημιουργία, τη σχέση με την τεχνολογία, ή ακόμα και το δικαίωμα της γυναίκας να αποτελεί κομμάτι της οποιασδήποτε πρωτοπορίας- από άλλα πεδία όπως, π.χ., η αρχιτεκτονική, οι φυσικές επιστήμες ή η φιλοσοφία.

Όπως λέει και η συγγραφέας, "μπορεί να έχουμε κουραστεί να συζητάμε περί πολιτικής ταυτοτήτων, αλλά αυτό δε σημαίνει ότι θέματα γύρω από την οικονομία, την πρόσβαση και την εκπροσώπηση έχουν διά μαγείας εξαφανιστεί με τον ερχομό βελτιωμένου υλισμικού (hardware). Η γλώσσα της τεχνολογικής απελευθέρωσης καθαυτή περιορίζει τη συζήτηση γύρω από τη συνεχιζόμενη ανισότητα με βάση το φύλο στη σκηνή αυτή, και υποσκάπτει τις προσπάθειες των περφόρμερ και των επιμελητών ώστε να κάνουν κάτι για αυτό."

Η αορατότητα - ορατότητα είναι πολιτικό θέμα. Προϋποθέτει την επιλογή μιας συγκεκριμένης πολιτικής στα θέματα εκπροσώπησης των γυναικών -και όχι μόνο των γυναικών- στην κυρίαρχη κουλτούρα. Ο χώρος που καταλαμβάνουν οι γυναίκες σε αυτή είναι αόρατος. Οι γυναίκες έχουν έργο αλλά δεν έχουν εικόνα. Τα κυρίαρχα πολιτισμικά πρότυπα είναι αντρικά. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει και το κείμενο, μπορούμε πολύ καλά να αναγνωρίσουμε αντρικές μορφές στο χώρο της μουσικής πρωτοπορίας, όμως πόσες από εμάς έχουμε μια εικόνα για μια ζωντανή εμφάνιση της Laurie Anderson; Το θέμα της εκπροσώπησης έχει να κάνει με τις αναπαραστάσεις στην κυρίαρχη κουλτούρα. Είναι η μια πλευρά της δομικής υψής του δίπολου που καθιστά ορατά τα αντρικά πολιτισμικά πρότυπα και αόρατα τα γυναικεία. Η Anna Friz εδώ μιλάει για εκπροσώπηση όχι μόνο στη βάση μιας φεμινιστικής διεκδίκησης για ισότητα αλλά και ως στρατηγική. Λέει χαρακτηριστικά:

#####

¹ Ο τίτλος του άρθρου είναι "Heard but Unscene; women in electronic music". Το κείμενο βρίσκεται δημοσιευμένο σε πολλές ιστοσελίδες μεταξύ των οποίων οι: <http://dpi.studioxx.org/index.php?id=37>
<http://www.cut-up.com/news/issuedetail.php?sid=334&issue=3>

"Για να προάγουμε την ορατότητα δεν πρέπει να ψάχνουμε τόσο για λύσεις όσο για στρατηγικές: οι γυναίκες πρέπει να εμμένουν στη μουσική που κάνουν, οι επιμελητές και οι εταιρείες χρειάζεται να ρίξουν τα δίχτυα τους ακόμα πιο μακριά. Κέντρα όπως το Studio XX κάνουν προσπάθειες να εκπαιδεύσουν γυναίκες στην τεχνολογία και να προωθήσουν τις δουλειές τους, αλλά οι γυναίκες χρειάζονται πολύ περισσότερα από παράλληλα φεστιβάλ όπου μπορούν να παίξουν."

Η συνέντευξη που ακολουθεί το κείμενο της Anna Friz, επιχειρηματολογεί συμπληρωματικά μέσα από μια μαρτυρία από πρώτο χέρι, προβάλλοντας παράλληλα μια γυναίκα δημιουργό του χώρου αυτού, την Billy Roisz, που βρήκε τη θέση της σε ένα από αυτά τα φεστιβάλ. Η συνέντευξη είχε την πρόθεση να κινηθεί σε δύο άξονες: πρώτα, την παρουσία της ως γυναίκας στη πειραματική μουσική σκηνή και, δεύτερον, να προβάλει το προσωπικό της τρόπο να δημιουργεί χρησιμοποιώντας προηγμένες τεχνολογικές εφαρμογές στο καλλιτεχνικό πεδίο. Δεν ξέρω πόσο κατάφερα να το κάνω αυτό, πάντως ελπίζω ότι με τη συνέντευξη αυτή φωτίζεται λίγο το γυναικείο πρόσωπο της ηχητικής/οπτικής καινοτομίας.

Το κείμενο..

Το καλοκαίρι του 2002 πήρα στα χέρια μου το τεύχος "electro_sounds" του περιοδικού Parachute. Είχα μετακομίσει στο Μόντρεαλ δυο χρόνια πριν, εν μέρει για να είμαι πιο κοντά στην ανερχόμενη ηχητική, καλλιτεχνική και πειραματική μουσική σκηνή εδώ - η οποία, όπως με ευχαρίστηση ανακάλυψα, πυκνοκατοικούνταν από ταλαντούχες και καινοτόμες γυναίκες. Ωστόσο, παρόλο που συνέχισα να συναντώ γυναίκες σε όλους τους τομείς ενασχόλησης με τον ήχο σ' αυτή την πόλη, τα μεγάλα προϋπολογισμού φεστιβάλ ηλεκτρονικής μουσικής, όπως το Mutek και το Elektra, είχαν, μέχρι εκείνη τη στιγμή, αποτύχει οικτρά να παρουσιάσουν τη δουλειά γυναικών καλλιτεχνών από το Μόντρεαλ ή το εξωτερικό - έχοντας λιγότερες από πέντε ή ακόμη και καμία γυναίκα ενταγμένη στο πρόγραμμα των αντίστοιχων φεστιβάλ.

Έτσι, δε μου προκάλεσε έκπληξη όταν διάβασα το "electro_sounds" εκείνο το καλοκαίρι και ανακάλυψα ότι για μια ακόμα φορά οι γυναίκες καλλιτέχνες ούτε παρουσιάζονταν ούτε αρθρογραφούσαν, εκτός από το εισαγωγικό κείμενο της εκδότριας Chantal Pontbriand². Το εισαγωγικό φωτογραφικό δοκίμιο ενίσχυε το κακόγουστο αστείο ότι όλοι οι laptop καλλιτέχνες είναι φαλακροί λευκοί άνδρες με τετράγωνα γυαλιά. Ανάμεσα στις φωτογραφίες ανδρών προσηλωμένων στα μηχανήματά τους, ξεχωρίζει η μοναδική εικόνα μια γυναίκας να κρατά ένα μικρόφωνο προς έναν ανεμιστήρα που γυρίζει πάνω από το κεφάλι της. Μόνο κάπου προς το τέλος του περιοδικού υπήρχε ένα ακόμα φωτογραφικό δοκίμιο από παλιότερα τεύχη του περιοδικού με φωτογραφίες της Pauline Oliveros και της Laurie Anderson, δυο γυναικών που δούλεψαν σκληρά και για πολύ καιρό καινοτομώντας στον τομέα τους αντίστοιχα. Πέρα από αυτές τις δύο περιπτώσεις, οι γυναίκες στο περιοδικό ήταν αόρατες.

Στα τέλη της δεκαετίας του 90, οι γυναίκες είχαν εδραιωθεί με επιτυχία στα περισσότερα είδη της ροκ και της ποπ, τόσο στην ευρείας κατανάλωσης όσο και στην εναλλακτική σκηνή. Απ' τη στιγμή που η εμπορική μουσική μπορούσε να ξεπεράσει τα αντρικά στερεότυπα και να αγκαλιάσει γυναίκες με κιθάρες, μπάσο και ντραμς, ήταν αναμενόμενο να εξετάσει κανείς με τον ίδιο αυστηρό τρόπο και τη σκηνή των DJ και την ανερχόμενη laptop κουλτούρα και να αναρωτηθεί πού

#####

² Ίσως εξίσου αναμενόμενο είναι ότι ένας από τους κύριους συμβούλους της Pontbriand γι' αυτό το τεύχος ήταν ο καλλιτεχνικός διευθυντής του Mutek, Alain Mongeau.

είναι οι γυναίκες. Αλλά, σε αντίθεση με ό,τι πιστεύεται, οι γυναίκες ασχολούνται με την τεχνολογία, και ειδικά στο Μόντρεαλ υπάρχει ένας σημαντικός αριθμός γυναικών που παίζουν (DJing) και παράγουν νέα ηλεκτρονική μουσική³, και πολλές γυναίκες δημιουργούν σε πιο κατεστημένα είδη όπως η electro-acoustic και η musique actuelle.

Το δικό μου ερώτημα, όμως, αφορά τη γυναικεία ορατότητα: Τι συμβαίνει στα θεωρητικά υπόγεια ρεύματα (ιδιαίτερα στη laptop μουσική) και τους μηχανισμούς δικτύωσης στην ηλεκτρονική μουσική σκηνή που εμποδίζει τις γυναίκες καλλιτέχνες να είναι ορατές και να ακούγονται; Για να φωτίσω αυτό το πεδίο, θα χρησιμοποιήσω παραδείγματα από προωθητικά και θεωρητικά κείμενα που παρήχθησαν από συντελεστές της ηλεκτρονικής μουσικής σκηνής και θα λάβω υπόψη κάποιες στρατηγικές δικτύωσης και οργάνωσης που εφαρμόζουν σήμερα οι γυναίκες.

Το *Modulations* (1998) της Iara Lee είναι ένα ντοκιμαντέρ μεγάλου μήκους που προβλήθηκε ευρέως, και παρουσιάζει μια σύντομη ιστορία της ηλεκτρονικής μουσικής. Ενώ η ταινία ασχολείται διεξοδικά με παραγωγούς και εκτελεστές, υπάρχουν καταφανείς ελλείψεις: οι μόνες γυναίκες που εμφανίζονται στην ταινία αυτή είναι κορίτσια που χορεύουν rave, συνωστισμένες κοντά στην καμπίνα των αντρών DJ για να τους βλέπουν επί τω έργω. Δεν υπάρχει συνέντευξη με γυναίκα δημιουργό ούτε γίνεται καμία αναφορά σε γυναίκα καλλιτέχνη (ή κριτικό), ούτε καν σε κάποια από τις τόσο γνωστές και επιτυχημένες είτε στο εμπορικό κύκλωμα είτε στις πειραματικές φόρμες, όπως η Laurie Anderson. Οι δημιουργοί του *Modulations* υποστηρίζουν ότι είναι μία ταινία «που αιχμαλωτίζει μια στιγμή στην ιστορία όπου άνθρωποι και μηχανές μαζί δημιουργούν τους πιο ενδιαφέροντες σημερινούς ήχους».⁴ Προβληματική δήλωση από πολλές απόψεις, εξηγεί όμως εν μέρει την ολοφάνερη έλλειψη ενδιαφέροντος να τεθεί το ζήτημα της υποεκπροσώπησης των γυναικών στην ηλεκτρονική μουσική. Σε αντίθεση με το δημοφιλές πλέον cyborg⁵ της Donna Haraway, το υβρίδιο ανθρώπου-μηχανής, στο οποίο αναφερόμαστε εδώ, δε διερευνά τις υπάρχουσες κοινωνικές, πολιτικές ή οικονομικές συνθήκες, αλλά μάλλον αναζητά την υπέρβασή τους μέσω της τεχνολογίας. Το cyborg της Haraway ήταν μια στρατηγική σκέψης που εξερευνούσε το ενδιάμεσο της περιοριστικής δυαδικότητας του μηδενός και του ενός, του κατεστημένου και της αντίστασης, και σκόπευε να περιγράψει υβριδικές, ασταθείς, απρόσμενες καταστάσεις -μια πολιτική στρατηγική γραμμένη με σαφήνεια από μια αυτοαποκαλούμενη σοσιαλίστρια φεμινίστρια. Το *Modulations*, από την άλλη, προασπίζεται την «ανθρωπο-μηχανή» που έγινε γνωστή από τους Γερμανούς synth-ρόκερς Kraftwerk: Άντρες που κάνουν μουσική για ένα κομψό, καθαρό μέλλον επιστημονικής φαντασίας? μια ουτοπική πίστα χορού όπου οι γυναίκες είναι τα αντικείμενα της ανδρικής ηδονοβλεψίας ενώ οι άνδρες κυκλοφορούν με υπολογιστές τσέπης.⁶ Το *Modulations* συνεχίζει την προσέγγισή του δηλώνοντας: «Το *Modulations* ακολουθεί την techno ως ήχο του μετα-ανθρώπινου μέλλοντος. Είναι η αναγνώριση ότι οι μηχανές όχι μόνο κάνουν τους ανθρώπους άτοπους, αλλά είναι ικανές να δημιουργήσουν και ομορφιά».⁷ Η γλώσσα αυτή είναι μια υπενθύμιση του τεχνολογικού ντετερμινισμού των πρωτοποριακών κινημάτων των αρχών του εικοστού αιώνα, όπως ήταν ο

#####

³ Χρησιμοποίησα το «ηλεκτρονική μουσική» ίσως άδικα, ως όρο ομπρέλα για πολλά ετερόκλητα μουσικά είδη και πρακτικές. Γι' αυτό παρακινήθηκα από το πρόγραμμα μουσικών φεστιβάλ, όπως το Mutek και το club transmediale.

⁴ www.caipirinha.com/Film/modulations

⁵ Haraway, Donna J. "A Cyborg Manifesto: Science, Technology, and Socialist-Feminism in the Late Twentieth Century." in Simians, Cyborgs and Women: the Reinvention of Nature. (New York: Routledge, 1991.) pp. 149-181. <http://www.stanford.edu/dept/HPS/Haraway/CyborgManifesto.html>

⁶ Ο Tim Hecker επιχειρεί μια ενδιαφέρουσα αποδόμηση της ανθρωπο-μηχανής στο άρθρο του "Sound and The Victorious Realm of Electricity". Parachute 107, pp. 60-67.

⁷ Peter Shapiro, Treatment for Modulations. www.caipirinha.com/Film/modulations/modtreatment.html

Φουτουρισμός, στον οποίο η ηλεκτρονική μουσική έχει τις ρίζες της.⁸ Οι Ιταλοί και Ρώσοι Φουτουριστές είδαν ότι ο ερχομός του βιομηχανικού μοντερνισμού επέφερε μαζικές αλλαγές στην κοινωνία, και πίστεψαν ότι, μέσω της συνεχούς τεχνολογικής ανάπτυξης, μια νέα, διευρυμένη συνείδηση μπορούσε να γίνει πραγματικότητα. Αυτό που απέτυχαν να εντοπίσουν τα κινήματα αυτά ήταν οι πολιτικές και κοινωνικές επιπτώσεις της τεχνολογικής ανάπτυξης και εφαρμογής. Συνεπώς, οι φουτουριστικές ουτοπίες διαλύθηκαν από τη δυστοπία του φασισμού, του ολοκληρωτισμού και των νέων πολεμικών μηχανών του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου. Παρόλο που δεν τίθεται τόσο συνολικά όσο στη φουτουριστική ρητορική, η ανθρωπο-μηχανή του 21ου αιώνα, όπως την οραματίζονται οι θιασώτες της ηλεκτρονικής και ψηφιακής μουσικής, αντιμετωπίζει ακριβώς τις ίδιες παγίδες όταν στηρίζεται στην τεχνολογία ως υπέρβαση. Το βρίσκω δύσκολο να είμαι αισιόδοξη για ένα μετα-ανθρώπινο μέλλον όπου οι υπάρχουσες συστημικές ανισότητες παραμένουν χωρίς να διερευνώνται.

Ο Achim Szepanski, η δύναμη που κινεί την Force Inc., την Milles Plateaux και μια οικογένεια άλλων εταιρειών, έχει γράψει πολυάριθμα δοκίμια για την ηλεκτρονική μουσική και την ψηφιακή κουλτούρα. Η επιχειρηματολογία του είναι τυπική του απελευθερωτικού λόγου στον οποίο επιδιδονται και άλλοι ζηλωτές των laptop, ιδιαίτερα υπό το πρίσμα μιας ελευθερίας που γίνεται αντιληπτή ως έμφυτη στις νέες μορφές ψηφιακής μουσικής: παραδείγματα αυτής, η απότομη μεταβολή τάσης (glitch), τα κλικαρίσματα και κοψίματα (clicks 'n cuts), και άλλα είδη μικροήχων (microsound). Επιστρέφοντας στο τεύχος "electro_sounds" του Parachute, η συντάκτρια Chantal Pontbriand επαναλαμβάνει τη χρήση που κάνει ο Szepanski του ευρέως διαδεδομένου πλέον κατά Deleuze και Guattari τρόπου του ριζώματος στην περιγραφή των επιπτώσεων της νέας ψηφιακής μουσικής παραγωγής:

*"Κάποιος δεν μπορεί παρά να σκεφτεί, μαζί με τον Achim Szepanski, ότι αυτό είναι ένα ριζωματικό σύμπαν, που καθιστά δυνατό να γεννιούνται εντάσεις και να υπάρχουν αυτές χωρίς να ατροφούν υπό το βάρος του κόσμου. Μπορεί αυτό να είναι η έκφραση μιας κοινότητας χωρίς κοινότητα, μιας κοινότητας τοποθετημένης εκτός των νοηματικών κατηγοριών και εκτός της πραγματοποιημένης, δομημένης και συχνά άψυχης γνώσης; Ένα είδος εξερεύνησης «σκέψεων πέρα από λέξεις» η οποία μας οδηγεί πέρα από τη σφαίρα επιρροής της συμβατικής γνώσης και ζητά να διερευνήσουμε την ανθρώπινη ελευθερία σε όλες της τις πιθανότητες."*⁹

Για τους Deleuze και Guattari, το ριζώμα, σε μεγάλο βαθμό όπως το cyborg της Haraway, είναι αντι-γενεαλογικό, χαρακτηρίζεται από ετερογένεια και ρέπει προς αναπάντεχες μεταλλάξεις. Το ριζώμα φυτρώνει σε απρόσμενες θέσεις, και αναπαριστά μια πορεία φυγής, μια διάρρηξη του ομαλά καθορισμένου κοινωνικού προγραμματισμού. Το καλούμενο «ριζωματικό σύμπαν» είναι μια προσωρινή, ασταθής πραγμάτωση? μόλις γίνει αναγνωρίσιμο και νομιμοποιηθεί δεν είναι πια μια πορεία φυγής αλλά εγκαθίσταται σε νέες παγιωμένες δομές. Το ριζώμα αντιπροσωπεύει μια μερικότητα, μια πόρτα διαφυγής από τη δυαδική επιλογή μεταξύ του μηδενός ή του ενός. Ο Szepanski χαρακτηρίζει τις απότομες μεταβολές τάσης (glitch) ή τους μικροήχους (microsound) ως μορφές της ψηφιακής μουσικής που προκύπτουν από λάθη ή από ηχητικά αποθέματα (clicks) και ισχυρίζεται ότι αυτά, μέσα στη μη αναφορικότητά τους, ξεφεύγουν από την ηγεμονία της δυτικής μουσικής. Αντί γι' αυτό, οι παλμικοί χτύποι (beats) και οι βασικές δομές που παράγονται από τον ήχο των κλικ κινούνται στο φάσμα μεταξύ του μηδενός και

#####

⁸ Έχω παρουσιάσει προηγουμένως άρθρα συνεδρίων για την οικειοποίηση του Φουτουρισμού από τη σύγχρονη ψηφιακή κουλτούρα όπως το Futurism is Now: Artists in Radiophonic and Digital Space. Speaking History/ History Speaks: Theorizing Communication in History. UC Irvine, Irvine California . Oct 14, 2001. Δες επίσης Kahn, Douglas. Noise Water Meat: A History of Sound in the Arts. (Cambridge, Mass: MIT Press, 1999) και Kahn, Douglas and Gregory Whitehead, eds. Wireless Imagination. (Cambridge, Massachusetts: MIT Press, 1994).

⁹ Pontbriand, Chantal. electro_sounds. Parachute 107, pp. 22.

του ενός. Ωστόσο, παρόλο που κάποτε οι μικροήχοι (microsound) αντιπροσώπευαν την απομάκρυνση από τις παγιωμένες μουσικές φόρμες, έχουν πια εδραιωθεί στη laptop σκηνή, δεν αποτελούν πλέον τρόπο φυγής από τη συμβατικότητα έχοντας γίνει μια συμβατικότητα οι ίδιοι. Αυτός ο τρόπος θεώρησης μειώνει αυτό που θεωρείται ως η μαγεία της μινιμαλιστικής ή microsound μουσικής: τον ήχο. Ακόμη και αν πιστεύαμε στις δηλώσεις του Szepanski για ένα νέο κόσμο που ενδυναμώνεται από την πρόσβαση σε μια όλο και πιο περίπλοκη τεχνολογία και την ανακάλυψη του υπέρτατου glitch, είναι δύσκολο να καταπιούμε χωρίς επαρκή ανάλυση το ποιοι τελικά έχουν πρόσβαση και συμφέρον σε αυτό τον κόσμο και ποιες κοινωνικές και οικονομικές δυνάμεις τον συντηρούν. Ο ύστερος καπιταλισμός είναι το σκηνικό της microsound σκηνής, και οι όμοιοι του Achim Szepanski δεν έχουν κάνει καμία κίνηση για να στοχαστούν σχετικά με την προνομιακή τους θέση μέσα σε αυτόν. Όπως επιβεβαιώνεται από το φωτογραφικό δοκίμιο στο Parachute και το πρόγραμμα του Mutek, η συντριπτική πλειοψηφία των καλλιτεχνών σ' αυτή την ουτοπία έχουν έντονη ομοιότητα με αυτούς που βρίσκονται στην κορυφή της οικονομικής και πολιτικής τροφικής αλυσίδας παγκοσμίως: υπερβολικά άντρες, υπερβολικά λευκοί. Η Pontbriand γράφει για εντάσεις που εγείρονται στην ηλεκτρονική μουσική οι οποίες «υπάρχουν χωρίς να ατροφούν υπό το βάρος του κόσμου». Ωστόσο, μηχανήματα σχεδιάζονται, κατασκευάζονται και πωλούνται στο βαρυσήμαντο παλαιό κόσμο, και οι καλλιτέχνες προσεγγίζουν την τεχνολογία και τις μουσικές τους συνθέσεις κουβαλώντας όλο το φορτίο της προσωπικής κοινωνικής τους ιστορίας και θέσης. Μπορεί να έχουμε κουραστεί να συζητάμε περί πολιτικής ταυτοτήτων, αλλά αυτό δε σημαίνει ότι θέματα γύρω από την οικονομία, την πρόσβαση και την εκπροσώπηση έχουν δια μαγείας εξαφανιστεί με τον ερχομό βελτιωμένου υλισμικού (hardware). Η γλώσσα της τεχνολογικής απελευθέρωσης καθεαυτή περιορίζει τη συζήτηση γύρω από τη συνεχιζόμενη ανισότητα με βάση το φύλο στη σκηνή αυτή, και υποσκάπτει τις προσπάθειες των περφόρμερ και των επιμελητών ώστε να κάνουν κάτι για αυτό.

Ωστόσο, οι γυναίκες παράγουν ηλεκτρονική μουσική και κερδίζουν την αναγνώριση που δικαιούνται σιγά-σιγά. Αυτό με οδηγεί σε μια θεώρηση της κοινότητας της ηλεκτρονικής μουσικής και της δικτύωσης που είναι αναγκαία ώστε να γίνεις ορατή επί σκηνής. Παρόλο που οι καλλιτέχνιδες έχουν αυξημένη συμμετοχή τα τελευταία δύο χρόνια, κάποιοι καλλιτεχνικοί διευθυντές και συντάκτες συνεχίζουν να αδιαφορούν σε μεγάλο βαθμό και να μην αντιμετωπίσουν τη συνεχιζόμενη φυλετική ανισομέρεια, ενώ άλλοι δεν είναι βέβαιοι για το πώς να προσεγγίσουν το ζήτημα ώστε ούτε να φανεί ότι το υποβιβάζουν ούτε όμως και να δημιουργήσουν ειδικές γυναικείες βραδιές "γκέτο" στα προγράμματά τους. Αν και η Pontbriand ισχυρίζεται ότι η νέα ηλεκτρονική μουσική διαμορφώνει μια «κοινότητα χωρίς κοινότητα», όπως συμβαίνει και σε άλλες μορφές τέχνης, ανεξαρτήτως από την ιδιαιτερότητα του κάθε είδους της μουσικής αυτής, το ενδιαφέρον των εταιριών και των διοργανωτών των φεστιβάλ εξαρτάται επίσης από το ποιον ξέρεις, με ποιον παίζεις μαζί, και το είδος της δημοσιότητας που αποφέρεις.

Επιστρέφω στα παραδείγματα των μεγάλων φεστιβάλ του Μόντρεαλ που έχουν κερδίσει διεθνή αναγνώριση. Το Mutek, που αυτοαποκαλείται ως «η πεμπτουσία της εμβάθυνσης στην ηλεκτρονική μουσική», καυχιέται για την ποικιλία ύφους και καλλιτεχνών, μολαταύτα καλλιτέχνες όπως οι Pole, Herbert, Monolake και Richie Hawtin παίζουν κάθε χρόνο, ενώ στο παράλληλο συνέδριο που διοργανώθηκε από το Mutek το 2003, περιλαμβανομένης και της συνεδρίας «Η κατάσταση της ηλεκτρονικής μουσικής στον Καναδά», δεν συμμετείχαν καθόλου γυναίκες σε κανένα από τα πάνελ. Το Mutek 2004 ήταν εξίσου φτωχό. Το Elektra φιλοξένησε το Austria's Granular Synthesis τουλάχιστον τρεις φορές μέσα σε πέντε χρόνια, δεν έχει στο πρόγραμμά του καμία ή σχεδόν καμία γυναίκα, ενώ ο καλλιτεχνικός διευθυντής Alain Thibault χρησιμοποιεί το φεστιβάλ κάθε χρόνο για να εκθέσει το

τελευταίο του πολυδάπανο έργο πολυμέσων. Είναι μάλλον συνηθισμένο φαινόμενο σε κάθε σκηνή ο προγραμματισμός να ακολουθεί την πεπατημένη των συνήθων υπόπτων με κάποιους νεοεμφανιζόμενους για γαρνίρισμα, αλλά αν πρόκειται οι γυναίκες να βρουν πραγματικά τη θέση τους μέσα σε αυτή τη συντηρητική σκηνή, πρέπει αυτή να εργαστεί λίγο πιο σκληρά για να τις αναγνωρίσει.

Η αορατότητα οδήγησε τις γυναίκες παραγωγούς να ξεκινήσουν τις δικές τους ιστοσελίδες, εταιρείες, φεστιβάλ, και δίκτυα. Οι γυναίκες που εισχωρούν σε ανδροκρατούμενα δίκτυα της ηλεκτρονικής μουσικής βάλλονται ακόμη ως ένα βαθμό από την αμφισβήτηση των τεχνικών τους δεξιοτήτων, την έμφαση που αποδίδεται στο φύλο τους (sexualization) ή απλώς από αδιαφορία, χωρίς να αναφέρω όλα τα άλλα εμπόδια που αντιμετωπίζουμε οι καλλιτέχνιδες σε αυτόν το χώρο, ιδιαίτερα το γεγονός ότι τόσο συχνά εργαζόμαστε ατομικά στο σπίτι ή σε studios. Για να προάγουμε την ορατότητα δεν πρέπει να ψάχνουμε τόσο για λύσεις όσο για στρατηγικές: οι γυναίκες πρέπει να εμμένουν στη μουσική που κάνουν, οι επιμελητές και οι εταιρείες χρειάζεται να ρίξουν τα δίκτυα τους ακόμα πιο μακριά. Κέντρα όπως το Studio XX κάνουν προσπάθειες να εκπαιδεύσουν γυναίκες στην τεχνολογία και να προωθήσουν τις δουλειές τους, αλλά οι γυναίκες χρειάζονται πολύ περισσότερα από παράλληλα φεστιβάλ όπου μπορούν να παίζουν.

Η Biennale 2004 του Βερολίνου απευθύνθηκε στις γυναίκες της ηλεκτρονικής μουσικής εντός του πλαισίου ενός γενικού φεστιβάλ: το καλλιτεχνικό πρόγραμμα χωρίζεται σε θεματικούς «κόμβους», ένας εκ των οποίων είναι τα "Ηχητικά Τοπία", με μότο για φέτος το «Re-punk electronic music!».

Γενικά, το θέμα είναι να εστιαστούν εκείνα τα κεφάλαια της ιστορίας της μουσικής στα οποία οι γυναίκες μουσικοί από τη δεκαετία του 1970 -από το πανκ με το κίνημα των RiotGrrls- μέχρι σήμερα έχουν χρησιμοποιήσει την αποδόμηση, την ανατροπή ή την κατάφαση ως στρατηγικές για την ανατροπή των φυλετικών σχέσεων στη μουσική, για να επεξεργαστούν μια αντι-σύλληψη στο ανδροκρατούμενο παιχνίδι με κιθάρες και υπολογιστές και να γράψουν τη δική τους (φεμινιστική) ιστορία.¹⁰ Η ομάδα που επιμελείται τα "Ηχητικά Τοπία" δίνει έμφαση στη χρήση πανκ προσεγγίσεων από τις γυναίκες στην εκτέλεση και την αισθητική της ηλεκτρονικής μουσικής για να «διαγείρει το ύφος και να αποδομήσει τα στερεότυπα του φύλου».¹¹

Απογοητευμένες Dj(ane)s και γυναίκες παραγωγοί ξεκινούν τα δικά τους δίκτυα τόσο στο διαδίκτυο όσο και εκτός - μερικά ως ανοιχτά εργαλεία προώθησης, όπως το Shejay¹² και το pinknoises.com,¹³ μερικά περισσότερο για ανεπίσημες

#####

¹⁰ Sonic Scapes curatorial statement, Berlin Biennial. 14/02-18/04/2004.

[http://www.berlinbiennale.de/eng/h01_hub_01.php3?sid="hub_03_01"](http://www.berlinbiennale.de/eng/h01_hub_01.php3?sid=)

#

¹¹ #bid.

¹² www.shejay.net Από το μανιφέστο τους: "Ο λόγος ύπαρξης του "Shejay" προέρχεται από την ανάγκη μας για ένα σπίτι. Μια ομάδα εμπνευσμένων γυναικών έψαχναν επίμονα μια στέγη που να υποστηρίζει γυναίκες που ακμάζουν και ζουν στον κόσμο της ηλεκτρονικής μουσικής. Δεν είμαστε σίγουρα πρωτοπόρες σε αυτό το εγχείρημα - καθώς πολλές γυναίκες έχουν ήδη δημιουργήσει ισχυρές τοπικές κολεκτίβες. Αλλά σε αυτή την αναζήτηση, μας υπενθύμιζαν συνέχεια αυτό που ξέραμε οι περισσότερες ήδη - αυτό το είδος είναι πρωταρχικά ένα παιχνίδι των αγοριών, και όσες από εμάς δεν είχαμε πουλί είχαμε την απελπιστική ανάγκη μιας γευστικής και υποστηρικτικής γειτονιάς. Θέτοντάς το απλά, η Shejay σκοπεύει να γίνει μία διεθνώς εδραιωμένη, σημαντική γραπτή πηγή για τον τρόπο ζωής, την τέχνη, την αγάπη και την προβολή γυναικών καλλιτεχνών της ηλεκτρονικής μουσικής."

¹³ www.pinknoises.com Η Pinknoises οργανώθηκε στις αρχές του 1999 από τη μουσικό Analog Tara και ξεκίνησε τον Οκτώβριο του 2000. Η «Pinknoises.com, η ευπρόσιτη δικτυακή πηγή για τις γυναίκες και την ηλεκτρονική μουσική, είναι ένα ανεξάρτητο δικτυακό περιοδικό που αναζητά να προωθήσει τη δουλειά γυναικών DJs και καλλιτεχνών του ήχου και προσφέρει ένα διαδικτυακό τόπο διακίνησης ιδεών (forum) όπου μπορούν να συζητηθούν θέματα σχετικά με τη μουσική και το φύλο. Η Pinknoises παρουσιάζει επίσης πρακτικές πληροφορίες για την παραγωγή ηλεκτρονικής μουσικής και ενθαρρύνει την ανεξάρτητη σκέψη και τη δημιουργική παραγωγή μουσικής.

ανταλλαγές, όπως η ομάδα MXXR του Studio XX,¹⁴ όλα, όμως, με σκοπό να δημιουργήσουν μια κοινότητα μεταξύ των γυναικών παραγωγών. Το faces είναι μια λίστα αλληλογραφίας που ιδρύθηκε το 1997 από τις Vali Djordjevic, Kathy Rae Huffman και Diana McCarty και μεγάλωσε μέσω των συναντήσεων κυρίως Ευρωπαίων γυναικών που δουλεύουν με τα νέα μέσα. Επτά χρόνια αργότερα η λίστα καυχείται ότι έχει πάνω από 300 γυναίκες μέλη διεθνώς. Τα αρχικά ζητήματα που εγέρθηκαν από τα μέλη του faces παραμένουν: «Ίσως το πιο σημαντικό ζήτημα είναι με ποιο πραγματιστικό τρόπο θα εκπληρωθούν οι ανάγκες της ακμάζουσας κοινότητας αλληλοσχετιζόμενων δικτύων γυναικών που ασχολούνται ενεργά με τα νέα μέσα».¹⁵

Η ορατότητα είναι λειτουργική. Με την ορατότητα ξεπερνιούνται τόσο οι διακρίσεις όσο και η αδιαφορία. Άντρες και γυναίκες απαιτούν εξίσου να δουν και να ακούσουν περισσότερες γυναίκες στην ηλεκτρονική μουσική και την ψηφιακή κουλτούρα. Δεν προκαλεί έκπληξη πλέον να βλέπουμε επί σκηνής μια γυναίκα πίσω από τα πικάπ ή το laptop, αλλά πρέπει να συνηθίσουμε εξίσου να περιλαμβάνονται αντίστοιχα πολλές γυναίκες και στο πρόγραμμα. Στην ηλεκτρονική μουσική σκηνή, με το να επιζητούμε ενεργά τη διαφορετικότητα (και όχι μόνο με όρους ποικιλίας των μουσικών ειδών) διατηρείται η υπόσχεση της ζωντανίας τόσο της μουσικής όσο και των ακροατών της. Η σκηνή μέχρι τώρα διαμορφώνεται από τις διασταυρώσεις των διαφόρων ειδών. Το θέμα είναι πώς θα μπορούσε να διαμορφωθεί και από την είσοδο σε αυτή περισσότερων νέων καλλιτεχνών. Και με αυτό εννοώ όχι μόνο αυξανόμενη πρόσβαση για τις γυναίκες, αλλά επίσης περισσότερη διαπολιτισμική επικοινωνία Borrá - Νότου.

Ίσως, όπως σημειώνει η Hannah Bosma, οφείλουμε να πλησιάσουμε το θέμα διαφορετικά. Αντί του «πού είναι οι γυναίκες;», να ρωτάμε «γιατί τόσοι άντρες;» Πώς συνδέεται η ηλεκτρονική μουσική με την αρρενωπότητα; Μπορούμε να βρούμε ίχνη ή αναπαραστάσεις αρρενωπότητας ή αντιδράσεις στην αρρενωπότητα σε ηλεκτρονικές συνθέσεις ή σε υλισμικά ή λογισμικά εξαρτήματα υπολογιστών που χρησιμοποιούνται στην ηλεκτρονική μουσική; Επιπλέον, αυτό που χρειάζεται επειγόντως, πιστεύω, είναι το να αναλογιστούν οι άνδρες στην ηλεκτρονική μουσική τους ρόλους τους, την αρρενωπότητα και το φύλο.¹⁶ Μερικές από τις ιδέες που διατυπώνονται σε αυτό το άρθρο αναπτύχθηκαν μέσω συζητήσεων με τον Owen Charman και μια παράσταση/παρουσίαση που κάναμε στο R/Evolution II στο Πανεπιστήμιο Concordia το 2003, και δημοσιεύτηκε σε μορφή CD: "Too Big for their Beats: Questions for the Microsound Revolution." Graduate Researcher, Volume 1 Number 2, 2003.

#####

¹⁴ #ο MXXR είναι μια ομάδα γυναικών παραγωγών ήχου με έδρα το Μόντρεαλ. Μεταξύ μας υπάρχουν γυναίκες μουσικοί, DJs, σχεδιαστές ήχων, γυναίκες καλλιτέχνες και γυναίκες μηχανικοί ραδιοφώνου. Χάρη στην πρωτοβουλία της Oana Spinu και την υποστήριξη του Studio XX, η ομάδα συγκροτήθηκε το καλοκαίρι του 2003 για να μοιραστεί δεξιότητες και μηχανήματα, να επιχειρήσει συλλογικές προσπάθειες, και να καλλιεργήσει ένα περιβάλλον ανοιχτών ανταλλαγών μεταξύ μιας χαλαρής κοινότητας γυναικών που δουλεύουν με τον ήχο. Έως σήμερα η ομάδα έχει συμμετάσχει σε δύο γεγονότα στα XX Les Journees de la culture και Art's Birthday 2004, καθώς επίσης εξέπεμψε μια παράσταση στο radiostadt 1, ένα προσωρινό ανεξάρτητο ραδιοφωνικό πρόγραμμα στη Δρέσδη της Γερμανίας το Σεπτέμβριο του 2003. Κάναμε επίσης εργαστήρια μεταξύ μας σε ποικίλες εφαρμογές λογισμικού και εγκατάσταση Linux. Στα τωρινά μέλη περιλαμβάνονται οι: DJ Cyan, Anna Friz, Jackie Gallant, Bernadette Houde, Isabelle Lussier, Brenda Schiuma, Oana Spinu, Nancy Tobin και Lynne Trepanier.

¹⁵ <http://faces-l.net>

¹⁶ Bosma, Hannah. "Gender and Electronic Music." <http://comatonse.com/writings/bosma2.html>

Συνέντευξη Billy Roisz

billy roisz/gnu vienna/austria

Η Billy Roisz ειδικεύεται στη χρήση feedback video και στη διάδραση εικόνας και ήχου. Χρησιμοποιώντας οθόνες, κάμερες, βιντεομίκτες και ένα αυτοσχέδιο βίντεοσυνθεσάιζερ για ζωντανή παραγωγή εικόνας, υπολογιστή και πικάπ για την παραγωγή μουσικής. Ακολουθεί η συνέντευξη που μας έδωσε κατά τη διάρκεια του φεστιβάλ Electrograph και της παραμονής της στην Αθήνα.

-Γιατί είσαι γνωστή ως "Gnu";

Έδωσα στον εαυτό μου αυτό το όνομα το 1999 όταν άρχισα να δουλεύω ως dj σε ένα κλαμπ στη Βιέννη. Έψαχνα για ένα μικρό όνομα. Και τότε είχα τα μαλλιά μου μαζεμένα σε δύο κότσους που έμοιαζαν με τα κέρατα του γκνου. Μου άρεσαν και τα ζώα πολύ, και το γκνου ήταν ένα ζώο με τρία μόνο γράμματα(πέντε στα ελληνικά). Από την άλλη είναι και τα αρχικά Gnu is Not Unix, το ελεύθερο λειτουργικό του λίνουξ.

-Πότε άρχισες να ασχολείσαι με όλα αυτά που κάνεις;

Για πολύ καιρό, από το 1993 μέχρι το 1998, ήμουν σε μία ομάδα που έκανε θέατρο δρόμου. Ήταν αφηρημένο θέατρο, με τα σώματα καλυμμένα με κάλτσες, και μουσική. Έμοιαζε με κινούμενα γλυπτά που αυτοσχεδίαζαν σε μία ειδική μουσική.

-Έτσι πήρες μέρος και στις δράσεις που έγιναν για την υποστήριξη του Publix Theatre Caravan¹⁷;

Δεν ήμουν μέρος της ομάδας, αλλά ήξερα αυτούς που ήταν στο Publix Theatre. Κατά τη διάρκεια των παραστάσεων της ομάδας μας που ονομαζόταν Visplastica, πολλές φορές δανειζόμουν τη βιντεοκάμερα και τραβούσα. Επειδή πάντα με ενδιέφεραν οι πειραματικές ταινίες και τα κόμικς, άρχισα να φτιάχνω μικρές ταινίες κινουμένων σχεδίων χρησιμοποιώντας αντικείμενα πάνω στο τραπέζι της κουζίνας μου, έκανα πολλά αντίγραφα φωτογραφιών, και μετά τα φιλομογραφούσα το ένα μετά το άλλο, και άλλα τέτοια. Μετά άρχισα να δουλεύω στο club Rhiz¹⁸ ως σερβιτόρα, και εκεί γίνονταν πολλές συναυλίες πειραματικής μουσικής. Άρχισα να δουλεύω και ως dj και να έρχομαι σε επαφή με πολλούς ανθρώπους που είχαν σχέση με τη μουσική σκηνή. Έτσι έφτιαξα τα πρώτα μου βίντεο για κάποιους μουσικούς. Έδωσα μια ταινία μου σε ένα φεστιβάλ και την πήραν και άρχισα με αυτό τον τρόπο. Επίσης, το 1998 ερωτεύτηκα τον Ντίτερ¹⁹ και αρχίσαμε να πειραματιζόμαστε μαζί. Αλλά κάνω πολλά πράγματα και με άλλους μουσικούς, περισσότερο με άντρες αλλά και με γυναίκες.

-Με τι ασχολείσαι ακριβώς; Και με βίντεο και με ήχο;

#####

¹⁷ Publix Theatre Caravan: Θεατρικό πολιτικό караβάνι. Το καλοκαίρι του 2001 περιηγήθηκε ανά την Ευρώπη ενάντια στις απελάσεις μεταναστών και υπέρ της ελευθερίας της μετακίνησης. Οι ακτιβιστές του караβανιού έπαιξαν σε διάφορα μέρη, χρησιμοποιώντας θεατρικές και πολιτικές μεθόδους καθώς και τακτικές των ανεξάρτητων μέσων πληροφόρησης για να θιξουν θέματα μετανάστευσης, παγκοσμιοποίησης και την ευρωπαϊκή πολιτική απελάσεων. Μετά τη σύνοδο κορυφής στη Γένοβα η διαδρομή του Караβανιού τερματίστηκε απότομα, εξαιτίας της άριστης συνεργασίας αυστριακών και ιταλικών διωκτικών αρχών, με τη σύλληψη 25 μελών του караβανιού που κρατήθηκαν 3 εβδομάδες, ενώ το κίνημα αλληλεγγύης υπέρ τους δυνάμωσε.

¹⁸ Club Rhiz: Μπαρ στη Βιέννη, βιομηχανικής αισθητικής.

¹⁹ dieb13: <http://dieb13.klingt.org>

Ασχολούμαι και με το βίντεο και με την παραγωγή ήχου. Άρχισα να φτιάχνω δική μου μουσική πριν από δύο χρόνια, όταν μία μικρή δισκογραφική εταιρεία μου ζήτησε να φτιάξω ένα βίντεο. Η δουλειά αυτή ήταν πολύ καλή. Πριν από ένα χρόνο περίπου φτιάξαμε ένα συγκρότημα μαζί με μία άλλη γυναίκα. Λεγόμαστε Silly και έχουμε κάνει μερικές συναυλίες μαζί.

-Ποια τεχνική χρησιμοποιείς για να φτιάξεις τα βίντεο σου;

Όταν άρχισα να παίζω ζωντανά σε συναυλίες είχα έτοιμο το υλικό μου και απλά έπαιζα την κασέτα. Αλλά αυτό δεν με ικανοποιούσε απόλυτα. Άρχισα να ψάχνω για κάποιο εξοπλισμό που θα μπορούσα να τον χρησιμοποιήσω επί σκηνής, αλλά όχι υπολογιστή, γιατί εκείνη την εποχή δεν ήμουν τόσο καλή στο χειρισμό του και τα προγράμματα για την επεξεργασία του βίντεο σου επιτρέπουν να κάνεις πολύ ωραία πράγματα αρκεί να ξέρεις να τα χειρίζεσαι καλά. Έτσι μου ήρθε η ιδέα για αυτό που κάνω τώρα: Χρησιμοποιώ παλιούς μείκτες βίντεο και βάζω το ηχητικό σήμα στο video input. Αυτός είναι ο ένας τρόπος. Επίσης χρησιμοποιώ μια κάμερα και γράφω το feedback, δηλαδή φιλμογραφώ την οθόνη και χρησιμοποιώ τα εφέ του βίντεο-μίξερ σαν εργαλεία ζωγραφικής. Μπορώ έτσι να την ζωγραφίζω και να κάνω διάφορα πράγματα. Και η ιδέα γι' αυτό ήρθε όταν είδα μία συναυλία της Sachiko M²⁰, η οποία κάνει το ίδιο με το ηχητικό σήμα και σκέφτηκα ότι αυτό θα μπορούσε να γίνει και στο βίντεο. Επίσης δουλεύω και με τον Hauf που χρησιμοποιεί το οπτικό σήμα για κάποιες παραγωγές.

-Τι παράγεται πρώτα, η εικόνα ή ο ήχος;

Πρώτα είναι ο ήχος. Ένα μέρος της εικόνας παράγεται από τον ήχο. Υπάρχει όμως και εικόνα χωρίς τον ήχο. Είναι ένα μίγμα. Σε αυτό το ντουέτο με τον Boris Hauf²¹ το οπτικό σήμα χρησιμοποιείται για να παράγει ήχο, δεν είναι ξεκάθαρο τι παράγεται πρώτο. Είναι σαν την κότα με το αυγό. Είναι ένα κύκλωμα. Βάζω τον ήχο στο input του βίντεο και κανονικά παράγει γραμμές και επίσης αν χρησιμοποιείς πολύ υψηλά ηχητικά κύματα παράγει πολύ μικρές γραμμές, σίγουρα επηρεάζει.

-Γιατί διάλεξες αυτή τη μορφή τέχνης;

Κι εγώ αναρωτιέμαι πολλές φορές. Δεν ξέρω ακριβώς γιατί. Το Electrograph²² ήταν πολύ αυστηρά ηλεκτρονικό. Όλοι εκτός από εμάς έπαιζαν μόνο κομπιούτερ. Αλλά επίσης συνεργάζομαι με μουσικούς που δεν είναι τόσο απόλυτα ηλεκτρονικοί, αλλά σε κάθε περίπτωση είναι πειραματικοί. Για μένα η σκηνή δεν είναι ομοιογενής. Το πείραμα δεν χρειάζεται να καταλήγει κάπου. Αν κάνεις το ίδιο πράγμα συνέχεια γίνεται βαρετό γι' αυτό προσπαθείς να κάνεις διαφορετικά πράγματα. Παράγεται μία φόρμα αλλά αυτή η φόρμα αλλάζει κάθε φορά.

-Πώς βλέπεις το γεγονός ότι αντιμετωπίζεσαι διαφορετικά εξαιτίας του φύλου σου;

#####

²⁰ Sachiko M: Η Sachiko M δραστηριοποιείται ως sampler player από το 1994. Νωρίς στην καριέρα της συμμετείχε στα κινήματα σάμπλερς όπως αυτά των cut-up και "plunderphonic" (ή "plagiaristic"). Το '98, με μία δραστική στροφή, ξεκίνησε την επαναστατική μέθοδο την οποία χρησιμοποιεί ακόμη, ελέγχοντας τους εσωτερικούς δοκιμαστικούς τόνους των σάμπλερς. Το 2000 κυκλοφόρησε το Sine Wave Solo, την ακραία σόλο ηχογράφησή της που αποτελείται αποκλειστικά από sine κύματα, με το οποίο αποτέλεσε το κέντρο του ενδιαφέροντος της διεθνούς σκηνής. Από τότε δραστηριοποιείται σε διάφορα πρότζεκτ. Η ριζοσπαστική της στάση συνεχώς προκαλεί ενδιαφέρον και πολλές συζητήσεις. <http://www.janimprov.com/sachikom/>

²¹ Boris Hauf: <http://hauf.klingt.org/bio/index.html>

²² Electrograph: φεστιβάλ καινοτόμου ήχου στην Αθήνα <http://www.electrograph.gr>

Περισσότερο αντιμετωπίζομαι διαφορετικά γιατί είμαι video artist στον ηχητικό χώρο. Σε πολλές περιπτώσεις είναι και το φύλο μου. Αλλά πολύ συχνά αρκετοί μουσικοί δεν θέλουν να κάνουν το κομμάτι του βίντεο.

-Είναι αλήθεια ότι πολύ λίγες γυναίκες κάνουν ήχο;

Είναι λίγες αλλά επίσης υπάρχουν πολλά φεστιβάλ όπως το Electrograph, στα οποία είμαι η μόνη γυναίκα. Αλλά υπάρχουν και άλλες γυναίκες. Δεν ξέρω γιατί αλλά οι διοργανωτές δε νοιάζονται γι' αυτό το θέμα. Τουλάχιστον ο διοργανωτής θα έπρεπε να φροντίζει γι' αυτό. Υπάρχουν πολλές γυναίκες. Αλλά επικεντρώνονται στα μεγάλα ονόματα. Υπάρχουν και γυναίκες που είναι πολύ γνωστές. Αν έχεις ένα φεστιβάλ με 10 καλλιτέχνες εύκολα οι πέντε μπορούν να είναι γυναίκες. Και αν υπάρχουν περισσότερες γυναίκες καλλιτέχνες στα φεστιβάλ θα επηρεάσουν και περισσότερες γυναίκες να φτιάξουν μουσική. Τώρα η σκηνή φαίνεται αντρική. Ενώ οι γυναίκες μπορούν να γίνουν πιο ορατές. Έχει να κάνει με τα είδωλα και επίσης με τα τεχνικά θέματα. Είναι το ίδιο πράγμα με την εκπαίδευση. Στη Βιέννη έχει ενδιαφέρον το ότι οι περισσότεροι video artists είναι γυναίκες και αυτό επίσης απαιτεί τεχνολογικές γνώσεις. Είναι πιο δύσκολο να πας σε κάποιον άντρα και να του πεις "Συγγνώμη, δεν καταλαβαίνω, μπορείς να μου εξηγήσεις;", και σίγουρα έχει να κάνει και με αυτή την πλευρά της τεχνολογίας. Το Lulluby²³ είναι σαφώς πιο διαχωρισμένο, οι γυναίκες βίντεο, οι άντρες μουσική. Δεν ήταν προγραμματισμένο έτσι. Η τελευταία μας παράσταση ήταν πριν από δύο χρόνια και θα εμφανιστούμε στον Καναδά στα τέλη Οκτωβρίου. Αλλά το Lulluby είναι κάτι πολύ ξεχωριστό. Χρησιμοποιήσαμε μία λευκή οθόνη στην οποία εμφανίζονται πολύ μικρά πράγματα, κοιτάς έναν τοίχο και βλέπεις κάτι αστεράκια στα μάτια σου -είναι πολύ μινιμαλιστικό. Επίσης, στη μουσική χρησιμοποιώ πολύ αυτές τις λούπες και τις επαναλήψεις και φωνές, αντρικές και γυναικείες. Δεν ξέρω αν μία γυναίκα θα μπορούσε να φτιάξει κάτι με τόσο θόρυβο όπως το κομμάτι που έπαιξε ο Λάσσε.

-Πότε άρχισες να χρησιμοποιείς την τεχνολογία;

Πήρα μία κάμερα και άρχισα να πειραματίζομαι και όταν γνώρισα τον Dieter, που ήταν πολύ καλός χρήστης των υπολογιστών, αγόρασα έναν υπολογιστή και ήταν πολύ εύκολο γιατί πραγματικά μπορεί να εξηγεί πολύ καλά.

-Με τι άλλο ασχολείσαι στην καθημερινή σου ζωή;

Με αυτό ασχολούμαι επαγγελματικά, όχι συνέχεια αλλά από καιρό σε καιρό. Επίσης, γι' αυτή τη χρονιά έπιασα μία δουλειά που θα την κάνω από το σπίτι: είναι μία έρευνα για τη γυναικεία κατάθλιψη μετά το διαζύγιο. Ειδικά στη Βιέννη υπάρχει μεγάλο ποσοστό γυναικών που υποφέρουν από κατάθλιψη μετά το χωρισμό. Ασχολούμαι πολύ και με την κόρη μου, που τώρα βρίσκεται στην εφηβεία της και έχει πολύ ενδιαφέρον.

#####

²³ My kingdom for a lullaby: Πρόκειται για μία προσπάθεια να συνδεθούν η ηλεκτρονική μουσική και τα αφηρημένα οπτικά που παράγονται ζωντανά στο μέγιστο δυνατό βαθμό, χωρίς να είναι ούτε μία τυπική συναυλία ούτε όμως και μία μουσική βίντεο-περφόρμανς - στόχος είναι να συσχετιστούν με αυτοσχεδιαστικό τρόπο, χωρίς ιεραρχία μεταξύ των οπτικών καλλιτεχνών και των μουσικών. Τόσο σε εννοιολογικό όσο και σε τεχνολογικό επίπεδο, ό,τι κάνει οποιοδήποτε μέλος της ομάδας έχει άμεση επίδραση μέσα στο σύνολο αυτό σε αυτό που κάνουν οι άλλοι. Όσον αφορά το οπτικό, το my kingdom for a lullaby είναι ένας συνδυασμός προκατασκευασμένου υλικού βίντεο, (το οποίο είχε τις ρίζες του σε βασικούς ήχους που δημιουργήθηκαν από τους μουσικούς) και των ζωντανών οπτικών/βίντεο αποσπασμάτων μουσικής που ακούγονται στην κάθε παράσταση. Πρόκειται για πραγματικό ζωντανό πείραμα στο οποίο συμμετέχουν οι video artists: Michaela Grill and Billy Roisz και οι μουσικοί: Christof Kurzmann (G3, clarinet, theremin) και Martin Siewert (guitar, lapsteel, electronics).

ban marriage!

-- σταματήστε το γάμο!

του Craig Willse

Δυο λόγια για εισαγωγή..

Το κείμενο είναι του Craig Willse, νεοϋορκέζου queer ακτιβιστή. Είναι ένα κείμενο θέσης σχετικά με το θέμα των gay γάμων που απασχολεί το lgbtq (lesbian-gay-bi-trans-queer) κίνημα στην Αμερική σήμερα, αλλά και ένα κείμενο συνολικότερης κριτικής του mainstream gay κινήματος. Γράφτηκε την περίοδο που ενώ κάποιοι δήμαρχοι αποφάσιζαν να νομιμοποιήσουν τους γάμους στις πολιτείες τους (πιο γνωστή από τα μίντια η περίπτωση του Σαν Φρανσίσκο) ο Bush προσπαθούσε να περάσει συνταγματική τροπολογία που να ορίζει ρητά το γάμο ως ένωση μεταξύ άνδρα και γυναίκας.

Το κείμενο

Ως queer* που προσωπικά δε θέλει να παντρευτεί ποτέ και που πολιτικά είναι ενάντια στις ρυθμίσεις του Κράτους για τις οικογένειες και τις σεξουαλικές σχέσεις, η πρόσφατη καμπάνια του Bush με βάζει σε δύσκολη θέση. Πώς μπορώ εγώ να βοηθήσω στο να οργανωθεί η προσπάθεια ενάντια στην τροποποίηση του Bush και ταυτόχρονα να διατηρήσω την κριτική μου θέση απέναντι στο γάμο;

Για εμένα, αυτό που χρειάζεται, είναι η δημιουργία μιας queer πολιτικής η οποία δεν θα βασίζεται μόνο στον άξονα της ταυτότητας, αλλά θα στηρίζεται σε μια ευρύτερη δέσμευση απέναντι σε ζητήματα δικαιοσύνης τόσο κοινωνικά όσο και οικονομικά. Μία τέτοια δέσμευση συνεπάγεται κάποια πράγματα. Σημαίνει να βλέπεις τις queer πολιτικές ως πολιτικές που συνεργάζονται αναγκαστικά με ένα ευρύτερο πεδίο αγώνων της εποχής μας. Ενάντια στην κατοχή του Ιράκ και της Παλαιστίνης, ενάντια στην αστυνομική βία, ενάντια στη μαζική φυλάκιση στις ΗΠΑ. Που παλεύουν για ασφαλή και φτηνή πρόσβαση σε μέσα ελέγχου των γεννήσεων συμπεριλαμβανομένης της έκτρωσης, για βιώσιμους μισθούς και για ένα καθολικό σύστημα υγείας. Σημαίνει επίσης να αμφισβητείς τις gay πολιτικές που επικεντρώνουν στις ανάγκες φυλετικά και οικονομικά προνομιούχων ανθρώπων εις βάρος, για παράδειγμα, μη-λευκών ή φτωχών queers και μεταναστών/-στριών.

Αναγνωρίζω ότι οι άνθρωποι υποστηρίζουν το γάμο για πολλούς και διαφορετικούς λόγους και ότι επίσης θέλουν να παντρευτούν για πολλούς λόγους - συμπεριλαμβανομένων συμβολικών, συναισθηματικών και υλικών. Θέλω να σκέφτομαι το γάμο σε συστημικό επίπεδο και όχι σε επίπεδο ατομικής εμπειρίας και ατομικών προνομίων. Ξέρω πως αυτό συνεπάγεται ότι μιλάμε με όρους που δεν καλύπτουν πάντα όλο το εύρος των εμπειριών. Όμως η εστίαση αυτή στο συστημικό επίπεδο είναι πολύ σημαντική και πολύ πιο περίπλοκη απ' ότι υπαινίσσεται με τον τρόπο που καλύπτει το θέμα η πλειοψηφία των ΜΜΕ.

Δεν θα καταπιαστώ με την κριτική που έχουν κάνει στο γάμο φεμινίστριες, queers και ριζοσπάστες του φύλου (sex radicals), εκτός των άλλων, αλλά σε ατομικό επίπεδο πρέπει να θυμόμαστε όλους όσους και όσες μένουν έξω από τα προνόμια που προσφέρει ο γάμος- μη μονογαμικά ζευγάρια, άνθρωποι που τα νοικοκυριά και οι οικογένειές τους δεν φτιάχνονται με βάση τις σεξουαλικές σχέσεις, κτλ. Πολλοί perverss**, polyamorous*** άτομα, άνθρωποι που εργάζονται στην βιομηχανία

του σεξ, σαδομαζοχιστές και ακτιβιστές έχουν απορρίψει το σύστημα του γάμου λόγω της βίας που ενέχει απέναντι σε όσους/ες δεν χωράνε σε αυτό.

Αρκεί να κοιτάξουμε τις συζητήσεις περί γάμου του Lambda Legal Defense and Education Fund για να βρούμε αποδείξεις για όσα είπα:

«Οι gay είναι σαν όλους τους άλλους ανθρώπους. Μεγαλώνουν, ερωτεύονται, κάνουν οικογένειες, κάνουν παιδιά. Κουρεύουν το γκαζόν τους, ψωνίζουν και αγωνιούν για το πως θα τα φέρουν βόλτα. Θέλουν καλά σχολεία για τα παιδιά τους και ασφάλεια για την οικογένειά τους.»

Δεν συνεχίζω με τα προφανή, αλλά ποιοι είναι αυτοί οι «όλοι οι άλλοι»; Ποιοι gay χωράνε σε αυτό το μοντέλο και τι σημαίνει να λες ότι όλοι οι gay είναι κάπως έτσι; Τι γίνεται με τους ανθρώπους που δεν έχουν σπίτια και γκαζόν να κουρεύουν; Τι γίνεται με όσους κουρεύουν γκαζόν για να ζήσουν; Και αυτοί που δεν έχουν λεφτά για ψώνια; Και αυτοί που δεν θέλουν παιδιά;

Παρόμοια, ενώ ο γάμος έχει προσφέρει σε κάποιους πρόσβαση σε αγαθά, έχει υποστηριχτεί ότι με τις αλλαγές στο σύστημα κοινωνικής πρόνοιας ο γάμος λειτουργεί ως καταναγκαστικός μηχανισμός που τιμωρεί γυναίκες οι οικογένειες των οποίων δεν ταιριάζουν με το κυρίαρχο οικογενειακό μοντέλο. Τα λεφτά που θα δώσει ο Bush για να «ενισχύσει» το γάμο είναι ένα φορτίο που θα το επωμιστούν οι φτωχές γυναίκες και οι μη-λευκές. Πρέπει επίσης να θυμόμαστε ότι οι queers και οι τρανς δεν αντιμετωπίζουν καταπίεση μόνο λόγω του φύλου και της σεξουαλικότητάς τους, αλλά και λόγω άλλων πραγμάτων. Η δυνατότητα πρόσβασης σε κάποια βασικά υλικά προνόμια που έχει ο γάμος δεν είναι ίδια για όλους τους ανθρώπους. Για παράδειγμα: ένας ομοφυλόφιλος εργαζόμενος που έχει μία δουλειά χωρίς ασφάλιση δεν θα μπορεί να επεκτείνει τα προνόμια που δεν έχει και στον σύντροφό του. Μη λευκοί ομοφυλόφιλοι φυλακισμένοι θα εξακολουθούν να μην έχουν δικαίωμα κηδεμονίας για τα παιδιά τους. Queer μετανάστες/τριες, ειδικά αυτοί/ές που η σεξουαλική τους ζωή δεν ταιριάζει με το μοντέλο του γάμου (για παράδειγμα οι μη μονογαμικοί), θα εξακολουθούν να υφίστανται ξενοφοβική βία, ξενοφοβικούς νόμους και απελάσεις. Οι τρανς που έχουν παιδιά, θα εξακολουθούν να τα χάνουν από αποφάσεις δικαστών που κρίνουν ότι τα σπίτια των τρανς είναι ακατάλληλα και μη-ασφαλή.

Έτσι, αφήνοντας στην άκρη την απαγόρευση του Bush και συζητώντας για τον gay γάμο, θέλω να ρωτήσω αν οι ανησυχίες για τα δικαιώματα επισκέψεων στα νοσοκομεία, για κοινωνική πρόνοια και κηδεμονία μπορούν να διασφαλιστούν αν παλέψουμε για το γάμο ή αν παλέψουμε για άλλα πράγματα - όπως για παράδειγμα για καθολική κοινωνική πρόνοια. Επειδή, ανεξάρτητα από τη μεγάλη γκάμα ανθρώπων που θα θελήσουν να κάνουν ένα γάμο «μεταξύ ατόμων του ίδιου φύλου», πιστεύω ότι οι gay γάμοι θα ευνοήσουν, πρωτίστως, όσους ανθρώπους ευνοεί και ο στρέϊτ γάμος, όσους έχουν περιουσία να προστατεύσουν και οικονομικούς τίτλους να μοιραστούν. Αυτό δεν σημαίνει ότι κάποιοι δεν θα θελήσουν να κάνουν έναν gay γάμο ή ότι δε θα επωφεληθούν από αυτόν. Αλλά θα υποστήριζα ότι αυτά τα προνόμια είναι δευτερεύοντα και ότι συστημικά η ενίσχυση πραγμάτων όπως οι νόμοι κληρονομιάς, για παράδειγμα, δεν βοηθάει ανθρώπους με χαμηλά εισοδήματα. Όταν λέμε «ξέρω τα προβλήματα σχετικά με το γάμο» ή «ξέρω ότι ο gay γάμος δεν θα τα λύσει όλα, αλλά αυτό είναι που μπορούμε να κάνουμε τώρα» φοβάμαι ότι δικαιώνουμε τα προνόμια των φυλετικά και οικονομικά προνομιούχων σε βάρος ενός ευρύτερου φάσματος φτωχών, μη-λευκών, μεταναστών και των πολιτικών τους αγώνων. Σαν λευκός queer, νοιώθω την ευθύνη να απορρίψω πολιτικά οφέλη στα οποία έχω πρόσβαση λόγω προνομίων. Επίσης ανησυχώ όταν αποφασίζουμε ότι ένας τέτοιος αγώνας βραχυπρόθεσμα είναι πρακτικός, ενώ το αίτημα καθολικής κοινωνικής πρόνοιας

στο σήμερα είναι μη πρακτικό, ευσεβής πόθος και μία μάχη που ανήκει στο μέλλον- τότε, αν αυτή η μέρα ανήκει πάντα στο μέλλον, δεν θα έρθει ποτέ.

Μια ιστορία που θα με βοηθήσει να εξηγήσω αυτό που σκέφτομαι. Πριν από λίγα χρόνια δύο προτάσεις κατέβηκαν για έγκριση στην πολιτεία της Καλιφόρνια, η πρόταση 21 και η πρόταση 22. Η πρόταση 22 έλεγε κάτι σαν «στην πολιτεία της Καλιφόρνια μόνο ο γάμος μεταξύ ενός άντρα και μίας γυναίκας είναι νόμιμος». Ήταν ένα προληπτικό χτύπημα για τα όσα είχαν ήδη συζητηθεί στη Χαβάη, στο Βερμόντ κλπ. Η πρόταση 21 ήταν ένα νομοσχέδιο σχετικά με τους ανήλικους που κατέβαζε το όριο ηλικίας στο οποίο τα παιδιά θα δικάζονταν σαν ενήλικοι, αύξανε το χρόνο φυλάκισης για νέους που σχετίζονταν με συμμορίες και επαναπροσδιόριζε τις συμμορίες με τόσο ευρύ τρόπο ώστε οποιαδήποτε ομάδα μη λευκών νέων που απλά έκανε παρέα, μπορούσε να αποτελέσει συμμορία. Πολλές οργανώσεις στο Λος Άντζελες έκαναν καμπάνια ενάντια και στις δύο προτάσεις, αναγνωρίζοντας ότι ο αγώνας αυτός αφορούσε εξίσου ζητήματα κοινωνικής και οικονομικής δικαιοσύνης. Το Gay and Lesbian Κέντρο του Λος Άντζελες έκανε καμπάνια μόνο ενάντια στην πρόταση 22. Εκείνη την περίοδο δούλευα σ' έναν ξενώνα του κέντρου. Για τους άστεγους νέους που ζούσαν σε αυτόν τον ξενώνα, η πρόταση 21 θα είχε άμεσες και καταστροφικές συνέπειες. Πολλοί από αυτούς είχαν ήδη, στην σύντομη ζωή τους, γίνει στόχος του άδικου ποινικού συστήματος και οι συνθήκες φτώχειας και ρατσισμού σήμαιναν ότι συχνά τα παιδιά αυτά δούλευαν μη νόμιμα για να επιβιώσουν. Επίσης, σαν ορατοί τρανς και queer νέοι, και συχνά μη-λευκοί, ήταν στόχοι αστυνομικής παρενόχλησης και βίας- το να περπατάς στο Χόλιγουντ ενείχε τον κίνδυνο μιας σύλληψης με την κατηγορία της πρόκλησης.

Όταν το Κέντρο αποφάσισε να κάνει δουλειά πάνω στην πρόταση 22, θεώρησε ότι η φυλάκιση νέων δεν ήταν ένα gay ζήτημα. Είχαν πολύ βολικά θέσει εκτός gay πολιτικών τις ανάγκες των παιδιών με τα οποία εργαζόμουν εγώ. Η δουλειά του Κέντρου έδειχνε πολύ καθαρά ποιοι νομιμοποιούνται σαν lgbt κοινότητα, και ποιων οι ανάγκες θα εκπροσωπούνται από τις οργανώσεις μας.

Πιστεύω ότι μπορούμε επίσης να δούμε μία άλλη νομική μάχη που είναι διδακτική- τους νόμους για τα gay εγκλήματα μίσους. Όταν οι κυρίαρχες gay οργανώσεις πάλευαν για σκληρότερους νόμους για τα εγκλήματα μίσους, αυτό που ουσιαστικά πέτυχαν ήταν η ισχυροποίηση του ρατσιστικού νομικού και αστυνομικού συστήματος που βάζει στο στόχαστρο κυρίως τους φτωχούς μη λευκούς. Τα λυντσαρίσματα ομοφυλόφιλων δεν θα σταματήσουν εξαιτίας των σκληρότερων ποινών που θα επιβάλλονται για τα εγκλήματα μίσους. Παρόλα αυτά αρκετοί άνθρωποι θα περνούν μεγαλύτερο μέρος της ζωής τους στις φυλακές λόγω αυτών των νόμων.

Είναι σημαντικό να αναγνωρίσουμε ότι ήταν κυρίως οι μεγάλοι εθνικοί οργανισμοί (όπως ο HRC), οι οποίοι διευθύνονται από λευκούς, που πάλεψαν για αυτούς τους νόμους. Από την άλλη, πολλές μικρές συλλογικότητες κοινοτήτων μεταναστών και μη λευκών queers, όπως το Audre Lorde Project στο Μπρούκλιν, εναντιώθηκαν σ' αυτήν τη νομοθεσία.

Οπότε, αυτό που με προβληματίζει είναι το εξής: πως καθορίζουμε το τι αποτελεί ένα νόμιμο και υποστηρικτικό για όλους lgbtq κίνημα; Και ποιοι μένουν έξω από αυτά τα κινήματα; Είναι φανερά επιτακτική η ανάγκη να οργανωθούμε ενάντια στα σχέδια του Bush για το γάμο. Ελπίζω να βρεθούν τρόποι να το κάνουμε οι οποίοι συγχρόνως θα επιτρέψουν ν' ακουστεί η ποικιλία των πολιτικών απόψεων για το γάμο. Έτσι ώστε να μην καταλήξουμε να υποστηρίζουμε ότι το να είσαι ενάντια στον Bush σημαίνει να είσαι υπέρ του γάμου. Πιστεύω ότι αυτό απαιτεί ν' αναπτύξουμε πολιτικές που θα βλέπουν τη σπουδαιότητα τέτοιων νομικών αγώνων όπως αυτός και που θα βλέπουν επίσης το κόστος ενός φιλελεύθερου μοντέλου

πολιτικής που εκπροσωπείται σε αυτή τη μάχη. Το να βάλουμε στο κέντρο των queer πολιτικών τον αντιρατσισμό, τον αντικαπιταλισμό και το φεμινισμό σημαίνει ότι όλα τα ζητήματα που απευθύνονται σε άλλα πεδία σήμερα - η πατριωτική πράξη, τα αναπαραγωγικά δικαιώματα, τα συνδικάτα - είναι εξίσου queer ζητήματα. Σημαίνει επίσης ότι έχουμε επίγνωση του γεγονότος πως τα κινήματα που αυτή τη στιγμή υποστηρίζουν τον gay γάμο δρουν σ' ένα πλαίσιο στο οποίο οι θεσμοί της υπεροχής των λευκών και ο καπιταλισμός παίζουν τεράστιο ρόλο στο καθορισμό της πολιτικής ατζέντας και στον έλεγχο των πόρων. Πώς θα ήταν αν όλος αυτός ο κόσμος που ξόδεψε χρήματα σε λουλούδια που στάλθηκαν στο δημαρχείο του Σαν Φρανσίσκο, έστελνε αυτά τα ποσά σε τοπικές οργανώσεις που αγωνίζονται ενάντια στην αστυνομική βία; Η πάλη κατά της αστυνομικής βίας είναι μία πάλη που υποστηρίζει άμεσα τους τρανς και τους queer που είναι φτωχοί, μη λευκοί ή άστεγοι. Υποστηρίζει άμεσα τους/τις εργαζόμενες στη βιομηχανία του σεξ, τους μετανάστες και τη νεολαία των κοινοτήτων μας.

Τα queer και τα transgender κινήματα που αναζητούν πραγματική χειραφέτηση και ελευθερία για όλους και όλες, μπορεί να εξελιχθούν τελικά σε κινήματα που δε μοιάζουν με αυτό που αποκαλούμε σήμερα κίνημα για τα «gay δικαιώματα». Ανεξάρτητα από τα οφέλη που θα προκύψουν για κάποιους, το αίτημα για οικονομική δικαιοσύνη δε θα υποστηριχθεί με την εκ νέου ενίσχυση της εξουσίας του κράτους να καθορίζει το ποιες οικογένειες και ποιες σεξουαλικές σχέσεις είναι νόμιμες και άρα δικαιούνται να έχουν πρόσβαση σε κοινωνικούς και οικονομικούς πόρους.

www.makezine.org

-----

* queer: όρος που χρησιμοποιείται από το '90 περίπου και θέλει να δείξει την ποικιλία στον τρόπο που οι άνθρωποι αντιλαμβάνονται/ορίζουν/βιώνουν το φύλο και την σεξουαλικότητά τους, πέρα από τον δυισμό άντρας-γυναίκα, gay-στέιτ. Σαν queer προσδιορίζεται ένα ριζοσπαστικό κομμάτι του lgbt κινήματος σήμερα που έρχεται σε αντιπαράθεση με τις mainstream πολιτικές διεκδίκησης δικαιωμάτων πολλών μεγάλων gay και λεσβιακών οργανώσεων.

** pervert: η λέξη κυριολεκτικά σημαίνει ανώμαλος. Υποθέτουμε ότι μέσα στην παράδοση επανοικειοποίησης πολλών λέξεων - που χρησιμοποιούνταν για να μειώσουν και να στιγματίσουν ο,τιδήποτε ξεφεύγει από την κυρίαρχη αντίληψη για την σεξουαλικότητα - και δίνοντας τους νέο περιεχόμενο, το pervert χρησιμοποιείται αυτή την στιγμή ως όρος αυτοπροσδιορισμού από κάποιους/ες.

*** polyamory: having open non possessive relationships with multiple partners- ανοιχτές , μη κτητικές σχέσεις με πολλούς/πολλές συντρόφους

Γαμοκανονικότητα όπως ετεροκανονικότητα

Τέλη Αυγούστου. Τετάρτη απόγευμα. Μόλις γύρισα από διακοπές (αχ! βαχ!). Αθήνα, ζέστη (ουφ!) και μια βραδύτητα χαρακτηριστική των ζεστών καλοκαιρινών απομεσήμερων. Πρέπει να ετοιμαστώ για το γάμο. Έχω δυο ώρες για να κάνω τα μποτέ μου, κουκλίτσα να γενώ, να καταπλήξω τα πλήθη. Έλα μου ντε όμως που το φρικιό μέσα μου δε μου επιτρέπει να ντυθώ για γάμους και πανηγύρια. Το πάλεψα και, παρόλη την πάλη, τελικά τα ίδια φόρεσα. Τζιν και πάλι τζιν. Δεν έχω, βέβαια, και τίποτα καλύτερο να βάλω κι επειδή, ως γνωστόν, το dress code είναι αυστηρό σε αυτές τις περιστάσεις, ανησυχώ μπας και φάω πόρτα.

Ευτυχώς, που είναι πολιτικός ο γάμος και δε θα φάω στη μάπα (ελπίζω ο ηλίθιος) τα διάφορα παραληρήματα γονέων, συγγενών και φίλων, που συνοδεύουν πάντα τους θρησκευτικούς γάμους, και που εκτελούνται, πάντα, με χειρουργική ακρίβεια. Μοιάζουν όλοι σαν να είναι κλώνοι ενός αρχετυπικού γάμου, που κινείται στο πεδίο των συμβόλων. Η συγκίνηση της μητέρας της νύφης (δε θυμάμαι το σημείο που δακρύζει), το άγχος του πατέρα μέχρι να παραδώσει τη μοσχαναθρεμμένη στο γαμπρό, ο μαντράχαλος, που περιμένει με την ανθοδέσμη, το πάτημα του ποδιού του δόλιου του γαμπρού σε μια έκρηξη χειραφέτησης της νύφης, το υπερήφανο ύφος του παπά, που επιτέλους, του αναγνωρίζουν εκτός από το ρόλο του διαμεσολαβητή μεταξύ Θεού και ανθρώπων (αυτό το 'χει έτσι κι αλλιώς! Όλε!) κι αυτόν μεταξύ Κράτους και ανθρώπων (ξανά Όλε!), ο χορός του Ησαΐα, οι καταπληκτικές φωτογραφίες πριν, κατά τη διάρκεια και μετά την τέλεση του μυστηρίου (αλήθεια ποιο ακριβώς μυστήριο συμβαίνει;), και τέλος η ανάρτηση των νεονύμφων (όπως οι κατάδικοι στην άγρια Δύση) στα συνοικιακά φωτογραφεία. Ειδικά το τελευταίο αποτελούσε αληθινό φετίχ των εφηβικών μου χρόνων. Ίσως η ψυχανάλυση να μπορεί να μου δώσει μια απάντηση στην εμμονή μου με τις φωτογραφίες γάμων. Ωστόσο, όμως, να γίνει αυτό θα ήθελα να παρακαλέσω από αυτή την ιστοσελίδα τους αναγνώστες να μου στείλουν τις διευθύνσεις φωτογραφείων που έχουν λατρέψει για τη γαμήλια θεματολογία τους. Άραγε, έχει κανείς ασχοληθεί σοβαρά με το θέμα αυτό;

Δε θα συνεχίσω με τους θρησκευτικούς γάμους, γιατί συγχύζομαι κι έχω άσχημο στόμα και δε θα ήθελα να με κακο-χαρακτηρίσετε. Μετά, λοιπόν, την μικρή υπαρξιακή και ενδυματολογική κρίση μου, τα απίστευτα μπινελίκια στον εαυτό μου, που για μια ακόμη φορά πήρα το αυτοκίνητο στο κέντρο και τώρα δε βρίσκω να παρκάρω, έφτασα ασθμαίνοντας στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων. Πριν μπω, συνάντησα φίλους και γνωστούς, θαύμασα το κάλος και τα κιλά των συγγενών, περιμένοντας τους μελλονύμφους κουτσομπόλεψα τους παρευρισκομένους, γενικώς έκανα το καθήκον του να είμαι ευχάριστος, γλυκός, ευγενικός και γενικώς έλιωσα στη χαιρετούρα και δέχτηκα καταϊγισμό ευχών «Να ζήσουν! Και στα δικά σου!». Για μια στιγμή, μου ήρθε να βροντοφωνάξω ότι είμαι πουστάρα και ότι, προς το παρόν, δεν έχουμε αυτό το δικαίωμα και ότι όταν το αποκτήσουμε, δε θα ξεχάσω να τους καλέσω όλους, αλλά συγκρατήθηκα. Είχα απέναντί μου μια φιλενάδα μου που μου έκλεινε με νόημα το μάτι κάθε φορά που χαμογελούσα ψεύτικα σε ανθρώπους που δε θυμόμουν ούτε το όνομα, ούτε μπορούσα να κάνω τη σύνδεση με το πρόσωπο. Ήταν σα να μου έλεγε «Μπράβο σου! Με τέτοια άνοια τι τους θες τους γάμους;» Στο πεντηκοστό «και στα δικά σου» μου ήρθε να ουρλιάξω ότι θέλω όλοι οι νεόνυμφοι να καούν μαζί με τις μπουμπουνιέρες και τους συγγενείς τους αλλά και πάλι συγκρατήθηκα και ανέβαλλα το ολοκαύτωμα για μια άλλη φορά.

Είχα πολλά χρόνια να πάω σε πολιτικό γάμο και σε συνδυασμό με την άνοια που προανέφερα, μπήκα ανυποψίαστος στην αίθουσα τελετών. Παρακολούθησα με ευλάβεια την τελετή και έμεινα με το στόμα ανοιχτό με τις ομοιότητες που αναγνώρισα μεταξύ θρησκευτικού και πολιτικού γάμου. Όχι στο τελετουργικό αλλά

στα συμπραζόμενα. Η αντιδήμαρχος κ. Καλλιόπη Μπουρδάρα, με ένα υπέροχο χτένισμα που θύμιζε κάτι από Τασσώ Καββαδία στις δόξες της και ταγεράκι τύπου Θάτσερ, έκανε ότι μπορούσε για να δείξει τον αποτροπιασμό και τη δυσφορία της που αναγκαζόταν να παντρέψει πολιτικά ένα ζευγάρι φερέλπιδων νέων. Διάβασε το κείμενο με περισσή αηδία και έφυγε τρέχοντας όπως ακριβώς μπήκε δηλαδή, χωρίς να ευχηθεί τίποτα στους νεόνυμφους. Στη βιασύνη της να γκρεμιστεί, ξέχασε να υπογράψει το πρακτικό του γάμου και αναγκάστηκε να γυρίσει πίσω, πιο ξινισμένη από ποτέ. Αναρωτιόμουν εκείνη τη στιγμή πού πήγαν οι συμβουλές των επικοινωνιολόγων της, πού πήγε η μόρφωσή της, τόσα χρόνια στο Αρσάκειο πεταμένα στον κάλαθο των αχρήστων; Και τέλος πάντων αυτή η Ντόρα τίποτα δεν της έμαθε; Ακόμα και οι αστοί ώρες-ώρες με ξαφνιάζουν με την χοντροκοπιά τους.

Μετά το τέλος της τελετής και αφού έγιναν οι δέουσες χειραψίες και ξανα-, ματα-, άκουσα τις ίδιες ευχές, ξεκινήσαμε η ομάδα των ανύπανδρων (είχαμε σχηματίσει ρωμαϊκή φάλαγγα και κινούμαστε ως ένα σώμα προσπαθώντας να προστατευτούμε από τις ευχές των γύρω), για το ξενοδοχείο, όπου θα γινόταν η δεξίωση του γάμου. Όλα κινήθηκαν μέσα σε πλαίσια ευπρεπή αφού οι νεόνυμφοι είχαν πάρει όλα τα απαραίτητα μέτρα για την περιφρούρηση της όλης εκδήλωσης. Είχαν στείλει αδιάβαστο τον μετρ με τις περικοπές στα χολιγουντιανά ευρήματα του σκηνοθέτη των γαμήλιων εκδηλώσεων του ξενοδοχείου (δε θα κόψετε τούρτα; Πώς είναι δυνατόν;) και είχαν δημιουργήσει ζώνες ασχέτων ανάμεσα στις ομάδες υψηλού κινδύνου για να μη συμβούν παρατράγουδα. Η βραδιά κύλησε ευχάριστα ρεμβάζοντας από την ταράτσα (ω συγγνώμη roof garden ήθελα να πω) την Αθήνα φωτισμένη, τον αέρα να θυμίζει ότι είναι ακόμα καλοκαίρι, σιχτιρίζοντας που γύρισα από τα νησάκια και τη θάλασσα, φαγητό και πολύ παραδοσιακό χορό με κλαρίνα που τόσο μου αρέσουν.

Παρατηρούσα, χάζευα τους ανύπανδρους φίλους και φίλες. Ειδικά για τις κοπέλες, που με το ζόρι όταν ήταν μικρές τους σφήνωσαν ένα μικροτσιπ στον εγκέφαλο με την εντολή «παντρέψου», το όλον ήταν λίγο ζόρικο. Έχουν όλες προ πολλού ξεπεράσει το όριο γάμου και πλησιάζουν και το βιολογικό όριο για τεκνοποίηση και χτυπούν πλέον καμπάνες και όχι καμπανάκια. Κάθε φορά που άκουγαν όλες αυτές τις ευχές, «Να ζήσουν», «Και στα δικά σου», τα πρόσωπά τους συσπούνταν, ένας κόμπος δενόταν στο λαιμό τους και κοιτάζαν με απορία το υπερέραν. Μικρά αόρατα παιδάκια, ως άλλα κακά γκρέμλιν, στοιχειωναν κάθε τους βήμα από κει και μετά. Δεν μπορούσαν να το αντιμετωπίσουν με χιούμορ. Και εδώ που τα λέμε, όταν, από τη στιγμή που γεννιέσαι, ζεις, μεγαλώνεις και εκπαιδεύεσαι με μοναδικό προορισμό το γάμο και τα παιδιά, μετά άντε να διαχειριστείς την πραγματικότητά σου. Μπορεί ο γάμος να έχει τροποποιηθεί ως θεσμός στη νεοελληνική κοινωνία αλλά εκείνα τα πατροπαράδοτα αντανakλαστικά, που όλοι μας αναγνωρίζουμε είναι ακόμα εδώ, λιωμένο παγωτό κυλάει στο χέρι. Και αρχίζουν οι εκβιασμοί, θα μείνω μόνος στη ζωή, δε θα κάνω παιδιά και ποιος θα με κοιτάξει στα γεράματα, θα πεθάνω σαν την καλαμιά στον κάμπο, θα αρρωστήσω και δε θα έρχεται κανείς στο νοσοκομείο, και εκείνο το δυαράκι στο Παγκράτι θα το φάει η μαρμάγκα, και τα γονιδιά μου τι θα απογίνουν, το οικογενειακό όνομα, επίδομα οικογενειακό δε θα παίρνω εγώ;

Μέσα σ' αυτή την ευχάριστη ατμόσφαιρα, άρχισα και γω το παιχνίδι που τόσο μου αρέσει. Αναστοχασμός λέγεται και παίζεται συνήθως κατά μόνες, κατά προτίμηση στο σπίτι, κοιτάζοντας είτε τον τοίχο, είτε το ταβάνι. Από κει προέρχεται και το άλλο του όνομα, η γνωστή σε όλους μας ταβανοσκόπηση. Μία λεσβιάζουσα αδερφή ή, αλλιώς, μια αδερφίζουσα λεσβία, όπως εγώ, με ποιο τρόπο αντιμετωπίζει το θέμα του γάμου; Βλέποντας όλο αυτό το θέαμα, αυτή την παράσταση ενός γάμου, με τη θεατρικότητά του και πέρα από τις ενστάσεις, που έχουν να κάνουν με την αισθητική του πράγματος, σκεφτόμουν τι σκατά απάντηση πρέπει να δώσω στο ερώτημα «Ναι ή Όχι στο γκέι γάμο». Σκεφτόμουν όλες τις

ανοησίες, που πάνε πακέτο με το γάμο, και τρέλα μου ερχόταν. Σκεφτόμουν ότι «όχι» μη σώσουν και παντρευτούν οι gay ποτέ. Για μια αξιοπρέπεια ζούμε επιτέλους. Βλέποντας τα μούτρα της Μπουρδάρα και ακούγοντας όλες αυτές τις ευχές σκέφτηκα «Ναι», γιατί δεν είναι δυνατόν όλοι οι θρησκόληπτοι και φανατικοί να δυσανασχετούν με τον πολιτικό γάμο γενικώς. Ο gay γάμος θα είναι η εκδίκησή μας σε όλους αυτούς, που ακούνε αδερφή και λεσβία και τους έρχεται τρέλα. Ναι, θέλω να με παντρέψει η Μπουρδάρα. Θα έχω να το λέω στα παιδιά που θα κάνω με τον trans γκόμενό μου. Ποτέ δεν είχα σκεφτεί να παντρευτώ. Είχα και έχω τους πολιτικούς μου ενδοιασμούς και απέρριπτα συλλήβδην το θεσμό, με ανατριχίλα αηδίας να διαπερνά το υπέροχο κορμί μου.

Όταν πρωτοάκουσα το γκέι κίνημα να διεκδικεί το δικαίωμα στο γάμο στις άλλες χώρες (τις δυτικές που λέει και η μάνα μου) σκέφτηκα, ότι για μια ακόμη φορά μας καταβρόχθισε η κενωνία. Οποία κατάντια. Τι ξεπεσμός και κατρακύλα. Φτάσαμε, μετά από τόσα χρόνια και τόσο κόπο να διεκδικούμε και να συζητάμε για θεσμούς και θέσμια, τα οποία οι ίδιοι οι εφευρέτες τους τα έχουν προ πολλού αμφισβητήσει και καταδικάσει ως μορφές καταπίεσης, αλλοτρίωσης και λοιπά και λοιπά μπλα μπλα. Ο γάμος, βλέπετε, εκτός από το ιστορικό του βάρος, έχει και πολιτικές, κοινωνικές, οικονομικές και ψυχαναλυτικές διαστάσεις. Αποτελεί την νόμιμη, την κυρίαρχη σχέση στις κοινωνίες που ζούμε. Και επιβάλλεται να παντρευτείς, όχι με τον τρόπο που αυτό ήταν υποχρεωτικό στο παρελθόν αλλά με έναν πιο μαλακό και πλάγιο τρόπο. Πακέτο έρχεται και η μονογαμία, η πυρηνική οικογένεια, τα δικαιώματα κτλ κτλ. Το να πάρω θέση υπέρ ή κατά, δεν είναι και το ευκολότερο πράγμα στον κόσμο. Σκεφτόμουν, ότι λέγοντας κάποιος ναι, μπορεί να σημαίνει, ότι θέλει να εξασφαλίσει το δικαίωμα στο γάμο σε όσους το επιθυμούν, ή μπορεί να σημαίνει ότι θέλει να χτυπήσει τις ομοφοβικές αντιδράσεις που διατυπώνονται κάθε φορά που συζητείται το θέμα, αλλά παρόλα αυτά ο ίδιος να μη θέλει να παντρευτεί. Ή μπορεί απλώς να πιστεύει, ότι ο γάμος είναι ο ιδεώδης τρόπος ζωής για όλους, άρα και για τους γκέι και τις λεσβίες. Λέγοντας κάποιος όχι, μπορεί να αντιτίθεται στο γάμο, όχι μόνο σε ότι τον αφορά, αλλά να τον αμφισβητεί συνολικά, θεωρώντας, ότι το ζητούμενο είναι να ξαναδούμε τον τρόπο που συγγενεύουμε και τους τύπους των σχέσεων που δημιουργούμε. Λέγοντας κάποιος όχι, μπορεί να αρνείται όλο αυτό το σύστημα των μονογαμικών κλειστών ζευγαριών, που ξαπλωμένα στους καναπέδες τους κοιτάζουν τηλεόραση και μαθαίνουν για την πυρκαγιά που έκαψε το σπίτι του γείτονά τους από τις ειδήσεις. Λέγοντας κάποιος όχι, μπορεί να μη θέλει την περιθωριοποίηση, που συνεπάγεται ο γάμος των πολλών, γι' αυτούς που με τις άλλες σεξουαλικότητες τους δημιουργούν άλλες μορφές οικογένειας, άλλες μορφές συγγένειας.

Με αυτές τις σκέψεις να τριγυρνάνε στο μυαλό, μου έριξα κάτι ωραιότατα τσάμικα και έφυγα για το σπίτι. Τις επόμενες μέρες, το έφερνα από δω, το έφερνα από κει, άκρη δεν έβγαζα. Σκέφτηκα, ως ύστατη λύση, τα ζάρια αλλά αμέσως το προσπέρασα και λίγο πριν σχιζοφρενιάσω, σκέφτηκα, για πάρ' το αλλιώς. Βοήθησαν και κάτι συζητήσεις με φίλες και κάπως έβγαλα μια άκρη. Σκέφτηκα, ότι όταν φτάνουμε στο σημείο να συζητούμε περί γάμου και κάνουμε γαργάρα τη σεξουαλικότητα, πέστε μου σας παρακαλώ πού πάει η επιθυμία μας για οποιαδήποτε πολιτική συζήτηση. Κατ' αρχάς, το ερώτημα ναι ή όχι είναι για τα μπάζα. Σίγουρα ναι, για όποια το επιθυμεί. Μπορεί ο θεσμός να είναι συντηρητικός και να έχει όλα αυτά τα παρατράγουδα, αλλά δε μπορείς να απαγορεύεις σε κανέναν να διαθέτει το σώμα του όπως θέλει. Θέλεις να παντρευτείς, παντρεύσου. Με γεια σου με χαρά σου. Το θέμα όμως είναι αλλού. Όλοι αυτοί, που δεν παντρεύονται από θέση, τι γίνονται; Γιατί, εκτός από την ετεροκανονικότητα, υπάρχει και η γαμοκανονικότητα. Οι μελλονύμφοι ζητούν από την Πολιτεία-Κράτος τη νομιμοποίηση της σχέσης τους και την άδεια να δημιουργήσουν σχέσεις συγγένειας, πέραν των εξ αίματος. Κάτω να χτυπηθείς, αφρούς να βγάλεις απ' το στόμα, άλλος τρόπος δημιουργίας αναγνωρίσιμων και αναγνωρισμένων συγγενικών δεσμών μεταξύ βιολογικά άσχετων, δεν υπάρχει (πλην της υιοθεσίας

αλλά πάλι αυτό προϋποθέτει το γάμο). Με ό,τι αυτό συνεπάγεται. Γι' αυτό και το νταβαντούρι γύρω από το γάμο ήταν και είναι τέτοιου μεγέθους. Οι άνθρωποι που μπαίνουν στην εκκλησία ή το δημαρχείο, βγαίνουν άλλοι άνθρωποι από εκεί μετά το γάμο. Η πρωτοδότηση των παντρεμένων, η αναγνώρισή τους, και όλες οι αλλαγές που συμβαίνουν, τόσο στο πραγματικό, όσο και στο συμβολικό επίπεδο της ζωής τους, επιτυγχάνονται με τον αποκλεισμό και την περιθωριοποίηση όλων των υπολοίπων, άλλων, «εναλλακτικών» σχέσεων. Με τον τρόπο αυτό, που είναι κοινός σε πολλά πεδία της ζωής μας, καθορίζονται ιεραρχίες που σκοπό έχουν υποτίθεται την εύρυθμη και καλά οργανωμένη κοινωνική μας ζωή. Με τον τρόπο αυτό, αστυνομεύονται τα σώματα και οι ζωές μας. Έτσι εμείς, οι κουίαρ ντε, που δεν ονειρευτήκαμε να ντυθούμε νυφούλες, μένουμε εκτός νυμφώνος, που λέει και ο λαός μας. Και για όλους τους μη ετεροφυλόφιλους ποιο είναι το διακύβευμα; Να κάνουμε το γάμο το μοναδικό τρόπο δημιουργίας οικογένειας και για μας; Εγώ θέλω, όπως είπα, να κάνω παιδιά με τον τρανς γκόμενό μου. Και θα τα κάνω.

Χωρίς το δικαίωμα στο γάμο

"Rights are a useful but insufficient charity, perverse in their disciplinary capacity"²⁴

Το δικαίωμα των ομοφυλόφιλων και των λεσβιών στο γάμο φαίνεται να αποτελεί εσχάτως, το κύριο αίτημα γύρω από το οποίο συγκροτούνται οι στρατηγικές και η πολιτική του mainstream lgbt κινήματος και των οργανώσεων του. Επιπλέον φαίνεται να είναι το σημείο όπου διασταυρώνεται η κυρίαρχη ετεροφυλόφιλη κουλτούρα μας με το καυτό ζήτημα «δικαιώματα των ομοφυλόφιλων». Ποιός θα βγάλει τα κάστανα από τη φωτιά -ή το φίδι από την τρύπα, που λόγω φροϋδικών συνειρμών θα ταίριαζε καλλίτερα με την περίπτωση μας- μοιάζει να ρωτάνε αμήχανα οι φορείς της ιδεολογίας του ατομικιστικού φιλελευθερισμού που πάνω από όλα, στο μάταιο τούτο κόσμο, βάζουν τα ιερά και απαραβίαστα ανθρώπινα δικαιώματα. Τα ανθρώπινα δικαιώματα που συνεχώς διευρύνονται για να συμπεριλάβουν κι άλλα πράγματα και νέες εξελίξεις, ενώ συγχρόνως η κακούργα η κοινωνία (ή μάλλον οι θεσμοί του σύγχρονου αστικού/κοσμικού κράτους) έρχεται μετανοημένη και καταϊδρωμένη να προσφέρει ένα νέο συγχρονισμό μεταξύ της θεωρίας της (των ιδανικών της) και της (σκληρής) κοινωνικής πραγματικότητας. Και δώστου νόμοι, νομοσχέδια, οδηγίες ενάντια στις διακρίσεις, πακέτα προστασίας μειονοτήτων και πολλά άλλα τέτοια σχετικά.

Φυσικά και δεν εννοούμε ότι όλα αυτά χαρίζονται. Οι κοινωνικοί ανταγωνισμοί αναπτύσσονται -ταυτόχρονα και παράλληλα- σε διάφορα επίπεδα καθώς οργανώνονται γύρω από κομβικές έννοιες μέσω των οποίων αναγνωρίζουμε τους εαυτούς μας και, ενδεχομένως, τα "συμφέροντα" των εαυτών μας. Τέτοιες κομβικές έννοιες όπως η τάξη, το φύλο, η εθνότητα, η σεξουαλική ταυτότητα (ο κατάλογος αυτός παίρνει κι άλλα) διαμορφώνουν και δίνουν περιεχόμενο στην αντίληψη που έχει η σύγχρονη δυτική κοινωνία για το πολιτικό υποκείμενο. Τελικά η εικόνα της μετασηματίζεται με μη προβλέψιμους τρόπους. Όμως σήμερα έχουμε πια τη δυνατότητα να αναγνωρίσουμε μερικά επαναλαμβανόμενα μοτίβα να διασχίζουν το "απρόβλεπτο". Για παράδειγμα αυτό με το οποίο ξεκινήσαμε: τα ατομικά/ανθρώπινα δικαιώματα σαν το ιερό δισκοπότηρο της σύγχρονης δύσης συζητιούνται, επιβάλλονται, εκφράζονται νομικά-δικαιϊκά, αντιπαράτιθενται συμβολικά με κυρίαρχες-εδραιωμένες πολιτισμικές αντιλήψεις και νόρμες, φορτίζονται με προσδοκίες για προστασία του ατόμου και απονομή κοινωνικής δικαιοσύνης. Τελευταία φαίνεται να είναι και το άλλοθι για καινούριες σταυροφορίες. Αφού ο ιμπεριαλισμός και η αποικιοκρατία δύσκολα μπορούν να υποστηριχθούν-νομιμοποιηθούν ηθικά αλλιώς, γιατί δε λέμε ότι πάμε για να υπερασπίσουμε τα ανθρώπινα δικαιώματα που είναι και της μόδας και όλοι πρέπει να έχουν μερικά; Έτσι, τα δικαιώματα των γυναικών, των παιδιών, των αντιφρονούντων, αναλόγως ποια είναι αντι-φρονήματά τους βέβαια, χρησιμοποιούνται όχι μόνο ως αφετηρίες αγώνα αλλά και ως εργαλεία κυριαρχίας.

Οπωσδήποτε τέτοιου τύπου πολιτικά εργαλεία, γιατί κατά την ταπεινή μου άποψη τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι πολιτικό εργαλείο, αποτελούν απόδειξη ότι ο κοινωνικός ανταγωνισμός έχει νόημα, παράγει αποτελέσματα. Η εξουσία και οι εξουσίες διαμορφώνονται από τη δράση των πολιτικών υποκειμένων, από τις συλλογικές πολιτικές και κοινωνικές μας διεκδικήσεις. Η εξουσία δεν είναι μια υπερφυσική οντότητα της οποίας είμαστε κτήμα και δημιουργήμα (όπως άλλοτε
#####

²⁴ Τα δικαιώματα είναι μία χρήσιμη αλλά ανεπαρκής φιλανθρωπία, διεστραμμένα στην πειθαρχική τους δυνατότητα. http://www.sindominio.net/karakola/english_28j.htm

ήμασταν του Θεού), ούτε κάτι που ή το έχεις ή δεν το έχεις και/ή το θες ή δεν το θες. Το μεγάλο ζήτημα είναι βέβαια κατά πόσο μπορούμε να ελέγξουμε και να αναγνωρίσουμε τα όρια και τις δυνατότητες τέτοιων εργαλείων. Πόσο μπορούμε να τα χρησιμοποιήσουμε στρατηγικά, να μας πάνε μέχρι κάπου, να μιλήσουν εκ μέρους μας για να διαπραγματευτούμε το όραμά μας για τον κόσμο. Εκτός κι αν δεν έχουμε τέτοιο όραμα.

Έτσι λοιπόν ας πούμε ότι συζητάμε το δικαίωμα των ομοφυλόφιλων στο γάμο. Σε πρώτο επίπεδο η κουβέντα μπορεί να γίνει εντελώς μονοσήμαντα και μέσα από κάτι που θα ονομάζαμε πολιτικές «αποκλειστικότητας»: τι είμαστε; Ομοφυλόφιλοι. Τι μας στερούν; Ισότιμα δικαιώματα με αυτά των ετεροφυλόφιλων. Ποιό φαίνεται να είναι ένα τέτοιο κεντρικό δικαίωμα; Αυτό του γάμου. Ε, τότε το θέλουμε, να μας το δώσετε κι εμάς. Και όλοι οι άλλοι να πείτε, ή είστε υπέρ ή είστε κατά. Δυστυχώς αυτή η λογική δομή φαίνεται να διατρέχει σα σκελετός το λόγο που εκφράζει σήμερα το mainstream κομμάτι του lgbt κινήματος, μεταφράζοντας όλη τη ριζοσπαστική δυνατότητα της μη ετεροφυλόφιλης σεξουαλικής επιλογής σε μια υπερ-απλουστευμένη διεκδίκηση ενός αστικού δικαιώματος. Οπωσδήποτε το δικαίωμα των ομοφυλόφιλων στο γάμο διαταράσσει τη συμβολική και ηθική τάξη της σημερινής, δημοκρατικής και φιλελεύθερης, κοινωνίας. Αμφισβητεί το είδος των σχέσεων που οφείλει το κράτος και οι σχετικοί θεσμοί να αναγνωρίζουν και να νομιμοποιούν. Ως τέτοια αμφισβήτηση θα μπορούσε να ανοίγει καινούριους δρόμους για να αντιληφθούμε τους εαυτούς μας και να διεκδικήσουμε το όραμά μας για τον κόσμο. Όμως τα πράγματα δεν είναι τόσο απλά.

Στο άρθρο της "Is Kinship Always Already Heterosexual?"²⁵ η Judith Butler μας καλεί να σκεφτούμε την κατάσταση από μια διαφορετική σκοπιά. Επισημαίνει ότι το να αναγνωρίζεις, «νομιμοποιείσαι» από το κράτος σημαίνει, από μια άλλη άποψη, να αποδέχεσαι τους όρους της νομιμοποίησης που προσφέρονται από την κρατική εξουσία. Λογική συνέπεια αυτού είναι η διαπίστωση ότι η δημόσια και αναγνωρίσιμη ή αναγνωρισμένη αίσθηση για τον εαυτό σου είναι πια απόλυτα εξαρτημένη από το λεξιλόγιο αυτής της νομιμοποίησης. Και προχωρώντας λίγο ακόμη μας θυμίζει, πως κάθε νομιμοποίηση μιας κοινωνικής σχέσης εδραιώνεται μέσα από τη δημιουργία νέων σφαιρών αποκλεισμού, μέσα από καινούριες περιοχές όπου χαρτογραφούνται κάποια άλλα μη-νόμιμα πεδία και αντιλήψεις για τον εαυτό. Κερδίζοντας λοιπόν την ευλογία του έρωτά μας από το νόμο και την κοινωνία υπογράφουμε συγχρόνως τις μελλοντικές καταδίκες, ανανεώνοντας τη δυνατότητα του κράτους, της θεσμικής εξουσίας, να έχει το απόλυτο δικαίωμα ελέγχου πάνω στο ποιες επιλογές και επιθυμίες είναι οι νόμιμες, οι κανονικές, οι φυσιολογικές. Με άλλα λόγια η διεκδίκηση του δικαιώματος στο γάμο «αναγνωρίζει» στο κράτος την αποκλειστικότητα απονομής του «χαρίσματος» της αναγνώρισης (της νομικής τουλάχιστο) και φυσικά και τις οποίες κανονιστικές απαιτήσεις προϋποθέτει αυτή η αναγνώριση. Εδώ η αναγνώριση και η συμμόρφωση συναντιούνται και επιχειρούν να προσδιορίσουν την ανθρώπινη εμπειρία. Η ανθρώπινη εμπειρία είναι η δική μας εμπειρία.

Αλλά η Butler επισημαίνει και κάτι άλλο, εξίσου σημαντικό. Είναι γεγονός, ότι ο γάμος, η συγγένεια και η οικογένεια είναι τρεις θεσμοί που διαπλέκονται οργανικά μεταξύ τους. Η οικογένεια είναι το στοιχειώδες σωματίδιο της δομής που αποτελούν τα συγγενειακά συστήματα. Πρέπει όμως να έχει μια συγκεκριμένη, αναγνωρίσιμη μορφή, αλλιώς δεν μπορεί να θεωρηθεί τμήμα των συγγενειακών σχέσεων (εγώ, οι τρεις μου συγκάτοικοι και ο σκύλος μας δεν αποτελούμε οικογένεια). Ο γάμος με τη σειρά του είναι αυτό το οποίο εξ-ασφαλίζει το θεσμό της οικογένειας, προσφέροντάς του το νομικό/δικαϊκό στάτους αναγνώρισης. Και η σεξουαλικότητά μας; Τι σχέση έχει με όλα αυτά; Στο πλαίσιο αυτής της τριπλέτας,

#####

⁵⁸ Judith Butler, *Undoing Gender*, εκδόσεις Routledge, 2004.#

της αγίας τριάδας της κοινωνίας μας, η σεξουαλικότητα μετασχηματίζεται σε εργαλείο που προσφέρει υπηρεσίες οργάνωσης των αναπαραγωγικών σχέσεων. Γιατί στα πλαίσια του ετεροκανονιστικού σχήματος αυτή είναι η επίσημη/τυπική ερμηνεία της. Οποιαδήποτε άλλη χρήση, αντίληψη και κατανόηση της σεξουαλικότητας παρεκκλίνει ή βρίσκεται σε γκρίζες ζώνες μεταξύ, συμβολικής και κυριολεκτικής, νομιμότητας και παρανομίας.

Και η Butler θέτει τα παρακάτω ερωτήματα: Μήπως η στροφή προς το γάμο κάνει πιο δύσκολη την υπεράσπιση της βιωσιμότητας εναλλακτικών μοντέλων συγγένειας -αφού η αναγνωρισμένη μορφή περιλαμβάνει αυστηρά το ζευγάρι και τα παιδιά τους; Και επίσης: τι συμβαίνει με το ριζοσπαστικό εγχείρημα διατύπωσης και υποστήριξης μιας ποικιλίας σεξουαλικών πρακτικών εκτός του γάμου και των δεσμεύσεων της συγγένειας; Μήπως με άλλα λόγια κυνηγώντας το όραμά μας το ακρωτηριάζουμε; Ποιο είναι, εν τέλει, το όραμά μας; Ποιο θέλουμε να είναι;

"Assaulting the supermarket of the world, the privatized garden and the wedding ceremony is our most cherished dream"²⁶

Η αλήθεια είναι, αβάσταχτη και δύσκολη, πως εύκολες απαντήσεις δεν υπάρχουν. Αυτό που η Butler ρωτάει είναι αυτό που δε φαίνεται να απασχολεί το mainstream lgbt κίνημα ή τουλάχιστο τα πιο κυρίαρχα κομμάτια αυτού του κινήματος: πότε η σεξουαλικότητά μας εξαφανίστηκε από το πεδίο των πολιτικών και κοινωνικών διεκδικήσεων; Το δικαίωμα στο γάμο φαίνεται να συμπυκνώνει κάποιες ρεαλιστικές απαιτήσεις, ίσως και για αυτό να αποτελεί αιχμή του δόρατος, όμως το lgbt κίνημα έκανε άραγε τέτοια διαδρομή για να «ζητάει», απαιτεί αν σας φαίνεται πιο αγωνιστικό, μια «σκέτη» αστική νομιμοποίηση; Αρκεί αυτή η νομιμοποίηση για να συμπυκνώσει τα ιδανικά ενός ευρύτερου οράματος κοινωνικής χειραφέτησης; Κάποια, λίγα ακόμη είναι η αλήθεια, σύγχρονα δυτικά κράτη ή μη-δυτικά (που όμως δεν θέλουν να αμφισβητούνται οι δημοκρατικές τους πεποιθήσεις), δίνουν «μαθήματα ανοχής στο διαφορετικό» προσφέροντας είτε νομοθετικές ρυθμίσεις που κατοχυρώνουν τη συμβίωση των ομοφυλόφιλων είτε το ίδιο το ιερό δικαίωμα στον πολιτικό γάμο. Αν θέλουμε να είμαστε αισιόδοξοι και αισιόδοξες, μάλλον μπορούμε να είμαστε, θα ακολουθήσουν κι άλλοι. Και όπου δεν δίνουν το δικαίωμα (ακόμη) αφήνουν τη συζήτηση να γίνεται δημόσια και αποκαλυπτικά. Τι σημαίνει άραγε αυτό; Αλλάζουν οι στάσεις απέναντι στην ομοφυλοφιλία; Συζητιέται η μη ετεροφυλόφιλη σεξουαλική επιλογή σα νόμιμη; Εντάσσεται στους ηθικούς κώδικες; Το παρελθόν των κινημάτων δείχνει συχνά ότι οι μετασχηματισμοί στο δικαίκο στάτους διαφόρων κοινωνικών ομάδων δεν είχαν σαν αναπόφευκτο επακόλουθο ανάλογους μετασχηματισμούς στο βαθύ πυρήνα των σχέσεων εξουσίας. Συχνά, είχαν σαν αποτέλεσμα όχι την περαιτέρω ριζοσπαστικοποίηση των κοινωνικών σχέσεων, αλλά την εκ νέου χάραξη διαχωριστικών γραμμών, μια νέα παγίωση των σχέσεων εξουσίας. Το αυτόνομο φεμινιστικό κίνημα είναι ένα τέτοιο παράδειγμα. Διάφορες θεσμικές «κατακτήσεις» άφησαν μια πικρή γεύση όταν λίγο καιρό μετά τους πανηγυρισμούς φάνηκε ότι, με ένα μαγικό τρόπο, μπόρεσε να μείνει σχεδόν αλώβητος ο βαθύς πυρήνας του σεξισμού. Οι γυναίκες έχοντας κερδίσει τη νομική ισότητα, αποτέλεσμα αγώνων δεκαετιών, έμειναν να κοιτάνε με απογοήτευση όσα δεν «κέρδισαν» με αυτές τις κατακτήσεις. Την ουσιαστική ισότητα στο πεδίο των κοινωνικών σχέσεων, την αμφισβήτηση της βιολογίας ως εξηγητικού παράγοντα για τις όποιες «διαφορές» ανδρών και γυναικών, την ουσιαστική αμφισβήτηση του ανδρικού προνομίου, την

#####

⁵⁹ # Η επίθεση στο σούπερ μάρκετ του κόσμου, τον ιδιωτικό κήπο και τη γαμήλια τελετή είναι το πιο τρελό μας όνειρο. http://www.sindominio.net/karakola/english_28j.htm

άλλη πραγματικότητα που θα ήθελε τους άνδρες να συγκινούνται από το όραμα του φεμινισμού και να τους απασχολεί το γιατί και το πώς της εξουσίας του φύλου τους. Σήμερα ο φεμινισμός παλεύει να αποτινάξει το στίγμα του ντεμοντέ κινήματος που δεν έχει πια λόγο ύπαρξης.

Με άλλα λόγια το να αντιμετωπίζουμε τη διεκδίκηση του δικαιώματος στο γκέι γάμο ως την κυρίαρχη διατύπωση των ομοφυλόφιλων διεκδικήσεων, σημαίνει ότι ακυρώνουμε τις συνολικότερες/ευρύτερες κριτικές στα κοινωνικά συμφραζόμενα που μπορεί να προσφέρει το lgbt κίνημα. Η εμπλοκή της σεξουαλικότητας με το πεδίο της πολιτικής υπήρξε και μπορεί ακόμη να είναι υλικό και φορέας ριζοσπαστικών μετασχηματισμών. Το δικαίωμα στο γκέι γάμο δεν είναι τίποτα παραπάνω από μια σημαντική μάχη σε επίπεδο αστικών δικαιωμάτων -συγχρόνως όμως δεν αρκεί να αντιμετωπίζεται επιπόλαια σαν απλώς, τίποτα παραπάνω από αυτό. Ο γκέι γάμος διεκδικεί να επανα-προσδιορίσει το θεσμό του γάμου ώστε να συμπεριλάβει στο πλαίσιο του και ζευγάρια του ίδιου φύλου και άρα να κερδίσει και για αυτά τα σχετικά προνόμια. Ο γκέι γάμος, είναι το δικό μας ερώτημα, που και πώς απειλεί το γάμο; Που και πώς απειλεί το διαχωρισμό και την ιεραρχία μεταξύ παντρεμένων και μη; Πώς εξασφαλίζει αυτούς που δεν είναι και δεν θέλουν να είναι ούτε «αυτό» μα ούτε και το «άλλο» φύλο; Πώς αμφισβητεί τα προνόμια που προσφέρει η κυρίαρχη αντίληψη της κοινωνίας στο κανονιστικό μονογαμικό μοντέλο-πρότυπο; Πώς υπερασπίζει την ποικιλία των σεξουαλικών μη μονογαμικών μας πρακτικών και πώς τις δικές μας, μη-κυρίαρχες θεωρήσεις για την οικογένεια; Η απάντηση είναι προφανής. Ο γκέι γάμος ξαναλανσάρει το θεσμό του γάμου ανανεωμένο, καινούριο και λαμπερό, εναρμονισμένο με τις συνθήκες της «νέας εποχής». Έτσι όμως μοιάζει να είμαστε πάλι στην «αρχή»: όσοι/όσες δεν κομφορμίζονται, δε συναινούν, δεν παραχωρούν, όσοι και όσες ζουν αλλιώς τις ζωές τους, όσοι «δε χωράμε σε αυτά που μας έμαθαν» πρέπει να γνωρίζουμε και να καταλάβουμε (για άλλη μια φορά) ότι υπάρχει σοβαρό τίμημα. Και όσο για την ιστορία όλων αυτών των ανθρώπων που έζησαν τη ζωή τους δίνοντας αξία στη σεξουαλική τους επιθυμία, που αξίωσαν στο σώμα τους την ευχαρίστηση, που ανταγωνίστηκαν την κυρίαρχη ηθική, που έφτιαξαν και έζησαν άλλους τρόπους και μορφές της συγγένειας και της οικογένειας, μπορούμε για πάντα να την ξεχάσουμε. Αυτό το lgbt κίνημα που θέλει να «κερδίσει» το γκέι γάμο συχνά θέλει και να ξεχάσει κάθε ιστορία κοινωνικής επιβίωσης των ανθρώπων που έσπαγαν το ετεροκανονιστικό μοντέλο, που το αμφισβητούσαν χτίζοντας το δικό τους παράδειγμα. Και μπορούμε επίσης να υποκριθούμε ότι η σεξουαλικότητά μας δεν είναι φορέας αλλαγής και δράσης και να την ξαναβάλουμε πίσω στο κρεβάτι του ιδιωτικού, το γαμήλιο πια κρεβάτι, το κρεβάτι της κοινωνικής νομιμότητας και αναγνώρισης. Εκεί που πια δε θα βάζει φωτιές, ούτε θα οραματίζεται αλλόκοτα και περίεργα πράγματα. Εκεί που δε θα απειλεί κανέναν και τίποτα, καθώς εμείς απασχολημένοι με τις βέρες και τα στέφανα θα μπορέσουμε να βουλιάσουμε κάτω από τα πέπλα της γαμήλιας ευφορίας. «Και ζήσαν αυτοί καλά και εμείς καλλίτερα»...

Δύσκολα μπορεί να πείσει το mainstream lgbt κίνημα ότι οι πολιτικές του στρατηγικές κουβαλάνε κάποιους από όλους αυτούς τους προβληματισμούς. Έτσι κι αλλιώς όταν κάνεις πολιτική μέσα από σχήματα του τύπου «θέλουμε και εμείς ότι και όλοι οι άλλοι» δε μπορεί κανείς να πάρει στα σοβαρά ότι θες πραγματικά να ανοίξεις ρήγματα. «Είμαστε» σαν «όλους τους άλλους»; Ποια ιστορία το γράφει αυτό; Πότε οι λεσβίες, οι τρανς και οι γκέι άνδρες του σύγχρονου δυτικού πολιτισμού, πότε οι «αντιρρησίες συνείδησης» των κυρίαρχων εννοιολογήσεων του φύλου και της σεξουαλικότητας ήταν σαν όλους τους άλλους; Ποιοι είναι αυτοί οι «όλοι οι άλλοι»; Εκτός κι αν εννοούμε ότι θέλουμε να «γίνουμε» σαν όλους τους άλλους. Αλλά ακόμη και για αυτό δυο δαχτυλίδια σίγουρα δεν είναι αρκετά.

και δυο λόγια για το τέλος

Τι φανταζόμαστε λοιπόν να διεκδικεί ο δικός μας λόγος και πράξη σήμερα; Πρώτα απ' όλα να μην παγιδευεται στον τρόπο που η κυρίαρχη τάξη των πραγμάτων βάζει τα ερωτήματα με μορφή διλήμματος. Ναι στο γκέι γάμο. Ο γάμος ως αστικό δικαίωμα πρέπει και οφείλει να ισχύει για όλους. Αυτά ευαγγελίζεται η φιλελεύθερη δημοκρατία: ισότητα, ελευθερία, δικαιοσύνη. Για όποιον δεν κατάλαβε, ζούμε μέσα σε φιλελεύθερες δημοκρατίες και τραβώντας στα όρια τις προϋποθέσεις τους τις μετασχηματίζουμε ουσιαστικά. Αλλά και συγχρόνως όχι στο γάμο ως γενική κατηγορία; Μα το πρόβλημά μας δεν είναι αυτός καθεαυτός ο γάμος. Το ερώτημα προσανατολίζεται σε απαντήσεις σχετικές με το κατά πόσο μπορούμε να ισχυροποιήσουμε την κριτική μας προς το ετεροκανονιστικό μοντέλο, προς την αλυσίδα κανονικοποίησης τμήμα της οποίας αποτελεί και ο γάμος. Τι θα έκανε το γάμο ανίσχυρο; Ποιες μορφές και δράσεις μπορούμε να υπερασπίσουμε βάζοντας εμείς τα δικά μας θέλω, τα δικά μας οράματα προτεραιότητα; Πώς θα βγούμε από αυτόν το φαύλο κύκλο άμυνας στον οποίο φαίνεται να βρισκόμαστε συνεχώς; Αυτό καταρχήν, χρειάζεται πολύ μεγάλη προσπάθεια στο εσωτερικό αυτού που θα αποκαλούσαμε ριζοσπαστικό ανταγωνιστικό κίνημα σήμερα. Όταν εμείς οι ίδιοι και οι ίδιες αρνούμαστε να αναγνωρίσουμε τη σπουδαιότητα που έχει το φύλο και η σεξουαλικότητα στην αλληλοδιαπλοκή τους με τα ζητήματα της τάξης ή της φυλής για την ανάγνωση της σύγχρονης κουλτούρας, όταν ακόμη και σήμερα συζητάμε για την "κυρίαρχη" από τη μια και τις "δευτερεύουσες", από την άλλη, αντιθέσεις, τότε μάλλον χάνουμε το παιχνίδι πριν καν αρχίσει. Όταν ακόμη μιλάμε για την πάλη των τάξεων ως κινητήρια δύναμη της ιστορίας και για τον καπιταλισμό ως την κυρίαρχη άρθρωση των κοινωνικών σχέσεων, τα "αφεντικά" από δω και "εμείς" από εκεί, σίγουρα δυσκολεύουμε πάρα πολύ τα μονοπάτια μας. Γιατί σε αυτά τα μονοπάτια συναντιόμαστε όλοι κι όλες και ψάχνουμε τους πολιορκητικούς κριούς, τους δούρειους ίππους που θα παραβιάσουν το οχυρό των "πολλαπλών σφαιρών καταπίεσης". Σφαίρες στις οποίες, φαίνεται να πιστεύουμε ότι κάποιοι άλλοι έχουν τα κλειδιά. Οπότε τελικά και το μόνο που μας μένει είναι να τις "σπάσουμε"... Αλλά πώς θα ήταν αν ξεκινούσαμε από την πεποίθηση ότι κρατάμε τα κλειδιά τόσο εμείς όσο και οποιοσδήποτε άλλος; Το πρώτο αίτημα αντίστασης είναι πιστεύω να δούμε ανάμεσά μας: να ανανεώσουμε τα εργαλεία της σκέψης μας, να αποτινάξουμε πολιτικές ιδέες που δε δουλεύουν πια και μας οδηγούν σε αδιέξοδα. Να χρησιμοποιήσουμε αυτά που μας προσφέρονται χωρίς να ηθικολογούμε, αντιμετωπίζοντας την εξουσία όχι σαν το διάβολο αλλά σαν προϊόν της δυναμικής των κοινωνικών σχέσεων. Και να επιχειρήσουμε την ανατροπή της ηθικής και υλικής τάξης των πραγμάτων ελέγχοντας πρώτα απ' όλα τις δικές μας πολιτικές και ηθικές προϋποθέσεις και αξιώματα.

"Δεν μπορώ παρά να ονειρεύομαι για ένα είδος κριτικής που θα προσπαθεί να μην δικάζει αλλά να δίνει ζωή σε μια τεχνοτροπία, ένα βιβλίο, μια πρόταση, μια ιδέα- που θα βάζει φωτιές, θα βλέπει το χορτάρι να μεγαλώνει, θα ακούει τον άνεμο, θα πιάνει τον αφρό της θάλασσας στο αεράκι και θα τον σκορπίζει. Θα πολλαπλασιάζει όχι κρίσεις αλλά ίχνη ύπαρξης- θα τα καλεί και θα τα βγάζει από τον ύπνο τους. Ίσως και να τα επινοεί κάποιες φορές -ακόμη καλλίτερα. Ακόμη καλλίτερα. Οι κριτικές που νικούν με ευκολία προτάσεις μου φέρνουν υπνηλία. Θα ήθελα μια κριτική από σπινθηροβόλα άλματα της φαντασίας. Δε θα ηγείται ούτε θα φοράει κόκκινα. Θα κουβαλάει την αστραπή μιας πιθανής καταιγίδας."²⁷

#####

⁵: #Michel Foucault, The masked philosopher, από το Essential Works of Foucault 1954-1984, τόμος 1, εκδόσεις Penguin Books, 2000.#

Ήθη και έθιμα του τόπου μας -(απο)διοργανώνοντας έναν παραδοσιακό γάμο

Στο τόπο που γεννήθηκα, ένας γάμος είναι grande γεγονός. Μιλάμε για μέσο όρο 1.500 καλεσμένους, γλέντια ολοήμερα, λεφτά στο κρεβάτι, φακελάκια στο γάμο, κοσμήματα, χαρίσματα, προίκες, ευχές, κατάρες κτλ, κτλ. Το όλο σκηνικό αρχίζει να εκτυλίσσεται μήνες πριν, όταν γίνεται το λογόστεμα, δηλαδή όταν το σόι του γαμπρού δίνει λόγο τιμής ότι θα το πάρει το κορίτσι και δεν θα το αφήσει έρμαιο των κοινωνικών σχολίων. Συνεχίζεται με πυρετώδεις προετοιμασίες από τις έτερες οικογένειες, ώστε το κοινωνικό αυτό χάπενινγκ να αντανakλά το στάτους των οικογενειών, και κορυφώνεται με το κολοσσιαίο γλέντι την ημέρα του γάμου. Όλα αυτά πρέπει να γίνονται σύμφωνα με το εθιμοτυπικό δίκαιο, το οποίο καθορίζει, από το τι ώρα θα γίνει ο γάμος, μέχρι τι θα πει η μάνα στη νύφη όταν αυτή θα φύγει από το σπίτι και ποιος θα κρατήσει την κουμπάρα όταν τραβήξει το χορό. Το έθιμο προστάζει παρθένα νύφη και έτσι στρώνουμε το άσπρο κρεβάτι πάνω στο οποίο θα χοροπηδάει ο μπόμπιρας για να κάνει η νύφη αγόρι, ενώ παράλληλα βρίσκουμε το κατάλληλο νυφικό για να κρύψουμε την πάντα προχωρημένη εγκυμοσύνη της νύφης. Το έθιμο προστάζει να σφάζουμε όλα τα αρνιά της ευρύτερης περιοχής για να έχει η δεξίωση αρκετό πιλάφι -το γνωστό γαμοπίλαφο- για τους χιλιάδες καλεσμένους και έτσι συνεχίζεται και το έθιμο της ζωοκλοπής, ενώ παράλληλα φροντίζουμε να προμηθευτούμε έγκαιρα σφαίρες, καλάσνικοφ και άλλα θορυβώδη, γιατί αν δεν μας ακούσουν στην ακτίνα τουλάχιστον του ευρύτερου νομού ο γάμος είναι ως μη γενόμενος. Το γλέντι το πλαισιώνουν γνωστοί τοπικοί καλλιτέχνες οι οποίοι τραγουδούν για τα καλά του γάμου, τα κάλλη της νύφης και την ανδριωσύνη του γαμπρού, και δώσ' του η χαρτούρα να πέφτει στα πόδια του τραγουδιάρη, ως επίδειξη χαράς των σογιών. Όλοι χορεύουν σούστα επιδεικνύοντας τα καινούρια τους ρούχα -σικ- και μία φράση αντηχεί παντού «και στο μπαιδιό σας»...γιατί ο γάμος είναι υπόθεση πάνω από όλα των γονέων...αυτοί είναι που επενδύουν στους γάμους σαν στο χρηματιστήριο, τα ακουμπάνε στο κρεβάτι της εκάστοτε νύφης, τα χώνουν στο φακελάκι στην εκκλησία, (δώρα, λίστες και άλλες τέτοιες μαλακίες δεν παίζουν στο τόπο μου, μιλάμε για ρευστό) και ελπίζουν ότι τα τέκνα τους θα τα λάβουν πίσω, με τόκο, στο δικό τους γάμο! Μιλάμε για κολοσσιαίο σύστημα αποταμίευσης, ποια αμοιβαία κεφάλαια μου λες τώρα εσύ..

Εγώ και ο κολλητός μου, που έχουμε κοινή καταγωγή, μοιραζόμαστε την ίδια αγωνία: ότι τα λεφτά που έσκασαν οι δικοί μας στους εκάστοτε γάμους θα πάνε άκλαυτα, αφού το Άμστερνταμ πέφτει μακριά... Και καλά οι γονείς μας είναι μαλάκες και χώνουν τόσα λεφτά σε γάμους, εμείς γιατί να είμαστε μαλάκες και να τα αφήσουμε ανεκμετάλλευτα; Κάτι τέτοιες σκέψεις έκαναν εμένα και το κολλητό μου να καταστρώσουμε το τέλειο σχέδιο γάμου. Και όταν λέω γάμου, δεν εννοώ αλληλοκάλυψη και τέτοιες αηδίες, μιλάμε για διαπόμπευση, όχι δική μας αλλά του θεσμού..

Παραθέτω λοιπόν το σκηνικό του τρόμου:

Εγώ + ο Μανόλης = το ένα ζεύγος.

Κουμπάρος/α/ο = η γκόμενα μου + ο γκόμενος του = το άλλο ζεύγος.

Έχουμε λοιπόν δύο ζευγάρια που θα ενωθούν μετά βαΐων και κλάδων σε ένα κοινό μυστήριο την ίδια μέρα. Ο παπάς θα είναι στο κόλπο αφού θα διαλέξουμε δικιά μας παπά- λέτε να δυσκολευτούμε να βρούμε αδερφή παπά;

Ο κουμπάρος/α/ο θα αλλάξει τα στέφανα μπρος πίσω χιαστή σε όλους τους πιθανούς συνδυασμούς. Στο «Ησαΐα χόρευε» θα χορέψουμε όλοι μαζί πιασμένοι χέρι χέρι τσάμικο.

Οι βέρες θα αναγράφουν τα ονόματα όλων.

Τα παρανυφάκια αγόρια και κορίτσια θα φοράνε τα ίδια ρούχα.

Οι μπομπονιέρες θα είναι δεμένες με κορδελάκι στα χρώματα του ρεϊνμπόου.

Οι καλεσμένοι θα είναι το τρελό χωριό ή το χωριό της τρελής και το γλέντι θα καταλήξει στο μεγαλύτερο γκέι πάρτι της Ελλάδας.
Γάμους θέλετε πουλάκια μου, πάρτε γάμους να 'χετε.
Μετά οι νεόνυμφοι θα μοιραστούμε τα λεφτά, την προίκα, και θα περάσουμε τέλεια στο μήνα του μέλιτος που θα μας το έχουν κάνει δώρο οι γονείς μας!
Του μπαμπά μου θα του λένε τι λεβέντη γαμπρό που έκανε και στους γονείς του Μανόλη πόσο γλυκιά είναι η νυφούλα τους, χι, χι.

Υ.Γ.1 Φαντάζομαι τις ξαδέρφες μου να λιγουρεύονται τους φίλους των γαμπρών και τους ξάδερφους μου να αναρωτιούνται γιατί όλες οι γυναίκες ήρθαν στο γάμο με μηχανές.

Υ.Γ.2 Το προσκλητήριο να το βγάλω και σε αφισάκι;

Υ.Γ.3 Αν έχουμε κουμπάρα τη Ντανα ιντερνάσιοναλ θα 'ναι πολύ κάρφωμα;

Υ.Γ.4 Όταν θα πει ο/η παπάς η δε γυνή ει να φοβείται τον άνδρα ποιος/α θα πατήσει ποιόν/α;

Υ.Γ.5 Που θα βρω παρθένας να στρώσουν το νυφικό κρεβάτι; αν είναι στο ζώδιο ή στον ωροσκόπο πιάνεται;

Υ.Γ.6 Μαμά δεν θέλω να παντρευτώ αλλά αν συνεχίζεις να με πιέζεις θα υποστείς τις συνέπειες...

Transgressing Gender Conference - Two is not enough for gender (e)quality

Στις 9,10 και 11 Οκτώβρη βρέθηκα στο Ζάγκρεμπ της Κροατίας για ένα συνέδριο με τίτλο: «Υπερβαίνοντας το φύλο - Δύο δεν είναι αρκετά για την ισότητα/ποιότητα των φύλων». Το συνέδριο οργανωνόταν από τρεις queer και φεμινιστικές ομάδες του Ζάγκρεμπ, του Βελιγραδίου και του Σεράγεβο. Οι θέσεις για τους συμμετέχοντες δεν ήταν πολλές. Η οργανωτική επιτροπή μας είχε ενημερώσει ότι η υποδομή μπορούσε να αντέξει μέχρι 100 άτομα. Κάναμε αιτήσεις με άλλους φίλους από το ανζίνε και μας δέχτηκαν. Φάνηκε, λοιπόν, ότι κι εμείς, που δεν ήμασταν ακαδημαϊκοί αλλά είχαμε ένα ενδιαφέρον για τη συζήτηση σχετικά με τα φύλα από την θέση των ακτιβιστών/τριών, είχαμε θέση στο συνέδριο.

Το συνέδριο διήρκησε τρεις μέρες. Τα πράγματα που μπορούσες να παρακολουθήσεις ήταν δύο κατηγοριών. Τη μια κατηγορία αποτελούσαν πάνελ με ομιλίες από ανθρώπους που κάνουν κάποια ερευνητική, μεταπτυχιακή ή διδακτορική δουλειά γύρω από τη μελέτη του φύλου. Η δεύτερη κατηγορία απαρτιζόταν από εργαστήρια, τα οποία ήταν πιο συμμετοχικά και χρησιμοποιούσαν μεθόδους όπως το θέατρο των καταπιεσμένων ή το draging, για να προβληματικοποιήσουν το φύλο, την επιτελεστικότητά του, την τρανσφοβία, την αντιπαράθεση και σύγκρουση διαφορετικών μεταξύ τους ταυτοτήτων. Τα βράδια ήταν προγραμματισμένες διάφορες εκδηλώσεις, από θέατρο και performance μέχρι συναυλίες και πάρτυ.

Το συνέδριο άνοιξε με τρεις βασικούς προσκεκλημένους ομιλητές οι οποίοι είχαν ταξιδέψει από μακριά για να μας μιλήσουν. Ο Patrick Califia, αμερικάνος τρανς ακτιβιστής, γνωστός και για διάφορα βιβλία του, η Judith Halberstam, αμερικανίδα πανεπιστημιακός, γνωστή για το βιβλίο της Female Masculinity (Θηλυκή Αρρενωπότητα) και η Tina Rosenberg από τη Σουηδία, επίσης πανεπιστημιακός αλλά και queer φεμινίστρια ακτιβίστρια, αποτέλεσαν το εναρκτήριο πάνελ. Οι ομιλίες και των τριών ήταν ιδιαίτερα ενδιαφέρουσες και μου έδωσαν έμπνευση για διάφορες αναζητήσεις. Το συνέδριο ξεκίνησε πολύ θετικά.

Στην διάρκεια της πρώτης μέρας παρακολουθήσαμε πάνελ με παρουσιάσεις πολλών και διαφορετικών μεταξύ τους θεμάτων, όπως οι κοινωνικές προεκτάσεις της γυναικείας σεξουαλικότητας, τα ανθρώπινα δικαιώματα ως φιλοσοφικό εργαλείο, οι ίσες ευκαιρίες για αμφιφυλόφιλους, διαφυλικούς²⁸ και transgender, η

#####

²⁸ Ως διαφυλικότητα μεταφράζουμε το intersexuality. Το επίθετο «intersexed» είναι ένας όρος-ομπρέλα, που περιλαμβάνει μία ποικιλία καταστάσεων στις οποίες ένα άτομο γεννιέται με αναπαραγωγική ή σεξουαλική ανατομία η οποία δε φαίνεται να εντάσσεται στους τυπικούς ιατρικούς ορισμούς για το «αρσενικό» και το «θηλυκό». Δεν υπάρχει ένα και μοναδικό «διαφυλικό σώμα». Το διαφυλικό αγκαλιάζει μία τεράστια ποικιλία καταστάσεων που μεταξύ τους δεν έχουν τίποτα κοινό, εκτός του ότι θεωρούνται «αφύσικες» από την κοινωνία. Η διαφυλική ανατομία, δεν αποκαλύπτεται πάντα κατά τη στιγμή της γέννησης. Πολλές φορές αυτό γίνεται όταν το διαφυλικό άτομο φτάσει στην εφηβεία, ή όταν ανακαλύψει ότι δεν μπορεί να τεκνοποιήσει ή του γίνεται αυτοψία μετά το θάνατό του. Για να απαντηθεί ποιο είναι το ποσοστό γέννησης διαφυλικών ανθρώπων, θα πρέπει πρώτα να απαντηθεί τι μετράει ως «διαφυλικό», και πριν από αυτό τι μετράει ως το «κανονικό» αρσενικό και θηλυκό. Ανάλογα, λοιπόν, με το πόσο χαλαρά ορίζεται το διαφυλικό, τα παιδιά που γεννιούνται με διαφυλική ανατομία κυμαίνονται μεταξύ 1 στα 150 έως 1 στα 2000 παιδιά. Το κίνημα των διαφυλικών αντρών και γυναικών, κίνημα που δυνάμωσε και έγινε ορατό την τελευταία δεκαετία, προσπαθεί να αλλάξει συστηματικά την αντιμετώπιση που τυγχάνουν τα διαφυλικά άτομα. Να μπει ένα τέλος στη τροπή και τη μυστικοπάθεια που συνοδεύει τις ζωές των διαφυλικών από τη γέννησή τους και να απαγορευτούν οι άχρηστες "αισθητικές" χειρουργικές επεμβάσεις που έχουν στόχο να «ταιριάζουν» τα

queer θεωρία, παρατηρήσεις πάνω στο βιβλίο *Middlesex* του Τζέφρι Ευγενίδης, μία μελέτη για την επιτελεστικότητα του φύλου στην ταινία *Hedwig and the Angry Inch*. Οι τίτλοι των παρουσιάσεων ήταν, συχνά, πολλά υποσχόμενοι αλλά αυτό δεν ανταποκρινόταν πάντα στην ουσία της παρουσίασης. Οι περισσότερες, όπως και να έχει, είχαν πολύ ενδιαφέρον. Παράλληλα με τα πάνελ, υπήρχαν και κάποια εργαστήρια και το απόγευμα της πρώτης μέρας παρακολούθησα ένα από αυτά. Ήταν ένα εργαστήριο στο οποίο παίξαμε προσπαθώντας να «δομήσουμε» και «αποδομήσουμε» το φύλο μας. Το σκεπτικό ήταν να ντυθείς κάτι που δεν «είσαι», να δώσεις μία ευκαιρία ώστε να δεις τον εαυτό σου αλλιώς. Περάσαμε πολύ ωραία και εγώ έγινα ένας πολύ πετυχημένος χιπ χοπ πιτσιρικάς με ωραίο, λίγων ημερών αξύριστο γενάκι, που μου έφτιαξε ο Janus, το παιδί που είχε οργανώσει το εργαστήριο.

Το βράδυ παρακολουθήσαμε την performance της Καλιμέρο, μιας drag queen περσόνας από τη Μακεδονία και ένα θεατρικό, από το οποίο δεν κατάλαβα πολλά, μιας και ήταν στα σέρβικα, αλλά οι υπόλοιπες γέλαγαν πολύ... Το βράδυ γυρίσαμε στο δωμάτιο που νοικιάζαμε, ξυριστήκα για πρώτη φορά στη ζωή μου και κοιμήθηκα ήσυχη...

Την επόμενη ημέρα μου είχε ανοίξει η όρεξη και, μετά από ένα γρήγορο καφέ, βρεθήκα πάλι στο συνέδριο, σε νέα πάνελ και εργαστήρια. Τα θέματα πάλι πολλά και ενδιαφέροντα: οι εγχειρήσεις επαναπροσδιορισμού φύλου σε σχέση με τις εγχειρήσεις αισθητικής, η εμπειρία των kyz bala (transgender αγοριών) από το Κιργκιστάν, η ανατροπή του φύλου στην παιδική επιτελεστικότητα, το φύλο της φυλακής, η διαφυλικότητα στην επιστημονική φαντασία. Επίσης έγιναν δύο εργαστήρια με θέματα: «Το χτίσιμο της κοινότητας» και «Φεμινιστικές στρατηγικές ενάντια στην τρανσφοβία». Ήμουν πολύ τυχερή και παρακολούθησα το δεύτερο στο οποίο έμαθα πολλά καθώς υποδύθηκα, σε ένα μικρό σκετσάκι, ένα τρανς αγόρι, τον Τζόρτζιο, σε στιγμές καθημερινής τρέλας (τρέλας με πολλά λ).

Φτάνοντας στο βράδυ της δεύτερης μέρας είχαμε ήδη αρχίσει να γνωριζόμαστε με τις υπόλοιπες και να ξεχωρίζουμε αυτές με τις οποίες ταιριάζουν οι τρόποι που συζητάμε και σκεπτόμαστε για τα πράγματα. Εγώ συνάντησα και γνώρισα τον κόσμο που αγάπησα στα εργαστήρια που παρακολούθησα. Το βράδυ το πρόγραμμα ήταν φορτωμένο: performance από την Bridge Markland, συναυλία από το κροάτικο συγκρότημα Lolobrigita και μετά τρελό πάρτυ (περισσότερες πληροφορίες για το πως περάσαμε στο πάρτυ βλέπε σε παρακάτω κείμενο).

Την τελευταία ημέρα είχε ένα ακόμη πάνελ και δύο εργαστήρια. Είχα πάλι την φοβερή τύχη να παρακολουθήσω το εργαστήριο-performance με θέμα «*Σαδομαζοχισμός, Genderfuck και η σχέση τους με τις πολιτικές του No Border*». Ήταν μια φοβερή εμπειρία. Η Jet Moon και ο Alex Woodland, χρησιμοποιώντας την εμπειρία του φύλου, της μεταξύ τους σχέσης, της εμπλοκής τους στο no border κίνημα, τα διαβάσματά τους και τα ταξίδια τους στα Βαλκάνια μίλησαν ακριβώς με τον τρόπο που πιστεύω ότι πρέπει («πρέπει» με την έννοια του «είναι χρήσιμο») να μιλάμε πολιτικά: καταλαβαίνοντας το «προσωπικό είναι πολιτικό» ως μια πράξη πολιτικής ανάγνωσης του ίδιου μας του εαυτού, της δικής μας εμπειρίας διαφορετικότητας.

γεννητικά τους όργανα στα σπάνταρ της «αρσενικής» και «θηλυκής» ανατομίας με κριτήριο την ετεροφυλόφιλη συνουσία και όχι την ικανότητα για σεξουαλική διέγερση και ευχαρίστηση. Επεμβάσεις, οι οποίες γίνονται πάντα χωρίς τη συναίνεση αυτού/ής που την υφίσταται. Σύμφωνα με τις οργανώσεις των διαφυλικών, κάθε παιδί έχει το δικαίωμα να προσδιοριστεί σαν αγόρι ή κορίτσι, χωρίς να πρέπει πρώτα να υποστεί καμία απολύτως μεταβολή στη σωματική της κατάσταση. Η διαφυλικότητα είναι πρωταρχικά κοινωνικό πρόβλημα στίγματος και τραύματος και όχι φύλου. Για περισσότερες πληροφορίες www.isna.org

Το συνέδριο ολοκληρώθηκε με μια performance από την Miss Moon που είχε τον τίτλο *Capitalist Whore Fantasy*. Ήταν πολύ ριζοσπαστική η επιλογή να κλείσει αυτό το, σχεδόν ακαδημαϊκό, συνέδριο με μία τόσο ιδιαίτερη performance στη διάρκεια της οποίας, ανάμεσα στα άλλα, παρακολουθήσαμε τον Alex να παίρνει μία πίπα στο dildo της Miss Moon. Το συνέδριο έκλεισε και μας άφησε άλλες αποσβολωμένες, άλλους σοκαρισμένους, άλλες καυλωμένες και άλλους προβληματισμένους.

Γυρνάω λίγο πίσω και πιάνω το νήμα από το σημείο που ξεκινάει το συνέδριο. Βρέθηκα, λοιπόν, να κινούμαι εκείνες τις τρεις ημέρες, ανάμεσα σε δυο βασικούς άξονες: τον ακτιβισμό και τον ακαδημαϊσμό -και ανάμεσα σε ανθρώπους που συμμετέχουν είτε στον έναν, είτε στον άλλο χώρο, αλλά και σε ανθρώπους που βρίσκονται και στους δύο. Εγώ η ίδια πάντα ένοιωθα σαν ένας συνδεδετικός κρίκος ανάμεσα στα δύο. Από τη μία είμαι ακτιβίστρια του queer και φεμινιστικού κινήματος και από την άλλη παρακολουθώ με μεγάλο ενδιαφέρον τις συζητήσεις των ακαδημαϊκών κύκλων, οι οποίες με βοηθάνε να διαμορφώσω τις πολιτικές μου θέσεις και να τις εξελίσσω. Τις τρεις ημέρες στο Ζάγκρεμπ, συνέχισα να αισθάνομαι σαν συνδεδετικός κρίκος.

Τα workshop είχαν οργανωθεί από ακτιβιστές, κυρίως τρανς άντρες (FTM -Female to Male). Επειδή το συνέδριο πρότεινε σαν βασικό εργαλείο ανάλυσης του φύλου την έννοια της υπέρβασης (όπως φαίνεται και στον τίτλο), είχε προσελκύσει αρκετούς τρανς ακτιβιστές. Το γεγονός ότι ο Califia ήταν ένας από τους βασικούς ομιλητές ενίσχυσε, πιστεύω, αυτή την κατεύθυνση του συνεδρίου.

Τα πάνελ από την άλλη, ήταν στελεχωμένα κυρίως από ανθρώπους που, όπως προανέφερα, έκαναν ακαδημαϊκές κυρίως έρευνες και μελέτες σε σχέση με τα φύλα, τα έμφυλα χαρακτηριστικά, τις έμφυλες διαστάσεις της κοινωνικής ζωής. Βρισκόμενη εκεί και ακούγοντας τις ομιλίες, είχα την ευκαιρία να διαμορφώσω μία άποψη που δουλευόταν μέσα μου από καιρό, σχετικά με τη διαπλοκή μεταξύ ακαδημαϊσμού και ακτιβισμού.

Υπήρξαν ανάμεσα στους ομιλητές και τις ομιλήτριες αρκετές, που δεν κατάφεραν, ή δεν προσπάθησαν, να ανταλλάξουν απόψεις και να επικοινωνήσουν τη δουλειά τους με το κομμάτι του κοινού που αποτελούσαν οι ακτιβιστές. Θα διακινδυνεύσω να πω ότι φαινόταν να είναι εκεί απλώς για να καταγραφεί στο βιογραφικό η συμμετοχή τους σ' ένα συνέδριο.

Αυτό ήταν αρκετά εμφανές στις περιπτώσεις ομιλητών και ομιλητριών, των οποίων η μητρική γλώσσα ήταν τα αγγλικά. Ενώ γνώριζαν ότι βρίσκονται σε ένα συνέδριο στα βαλκάνια, με συμμετοχή ανθρώπων κυρίως από τις γειτονικές βαλκανικές χώρες, διάβαζαν παρόλα αυτά τις ομιλίες τους πολύ γρήγορα (για να προλάβουν το χρόνο), με γλώσσα δύσκολη και λεξιλόγιο εντελώς ακαδημαϊκό, με αποτέλεσμα οι περισσότεροι ακροατές να μη μπορούμε να παρακολουθήσουμε τη συζήτηση που έκαναν, και απλά να περιμένουμε να τελειώσει το ιδιότυπο μαρτύριο. Σε αυτή την επιλογή καταλογίζω πολιτική ελιτισμού, πρώτον γιατί δηλώνει πως μόνο όσοι ξέρουν τόσο καλά αγγλικά αξίζει να καταλάβουν και να εμπλακούν στη συζήτηση και δεύτερον γιατί, σε ένα μεικτό ακροατήριο ακαδημαϊκών και ακτιβιστών, το ενδιαφέρον των πρώτων βρισκόταν αποκλειστικά στην ανταλλαγή σκέψεων με τους άλλους ακαδημαϊκούς.

Από την άλλη πλευρά, ευχαριστήθηκα πάρα πολύ τις ομιλίες και παρουσιάσεις ερευνών από ανθρώπους, που, εκτός από ακαδημαϊκοί, είναι και οι ίδιοι queer ακτιβιστές. Ο τρόπος εμπλοκής τους, η θέση ανάμεσα σε παρατηρητή και παρατηρούμενο, το απαραίτητο coming out και η δήλωση της θέσης τους και στη συνέχεια ο τρόπος προσέγγισής τους, είχε, συχνά, ένα πολύ ενδιαφέρον αποτέλεσμα -κάτι το οποίο εγώ έχω σήμερα την ευκαιρία να χρησιμοποιήσω και να

εντάξω στο λόγο μου. Τέτοιοι ομιλητές δεν έπεφταν ποτέ στο απόπημα που περιέγραφα παραπάνω, σε σχέση με τη χρήση της γλώσσας, ακόμα και όταν τα αγγλικά ήταν η μητρική τους. Κι αυτό γιατί ενδιαφέρονταν να επικοινωνήσουν τα συμπεράσματα και τα ερωτήματά τους με τους μη ακαδημαϊκούς συνομιλητές τους. Με αυτό το σχόλιο δεν εννοώ, φυσικά, ότι το να κάνεις σωστή και εποικοδομητική δουλειά όταν ασχολείσαι με τις σπουδές φύλου, έχει ικανή και αναγκαία συνθήκη, το να είσαι queer.

Για να κάνω τη σκέψη μου όσο πιο ευκρινή γίνεται, θα σας περιγράψω ένα περιστατικό. Το συνέδριο τελείωσε την Κυριακή το απόγευμα και το ίδιο βράδυ είπαμε να πάμε για φαγητό όλοι/ες μαζί μιας και είχαμε χαρεί που βρεθήκαμε. Ως εδώ όλα καλά. Βρίσκουμε μία ταβέρνα και καθόμαστε. Η παρέα μας είναι μεικτή και αποτελείται από 6 αγόρια, 4 από τα οποία αυτοπροσδιορίζονται ως τρανς, εγώ από λεσβίες και 2 κορίτσια, μάλλον στρέιτ και τα δύο. Έρχεται λοιπόν ο ταβερνιάρης, φανταστείτε έναν τύπο μάτσο (αλά ελληνάρα), που είδε τουρίστες και χάρηκε και ήρθε στο τραπέζι να κάνει τον εξυπνάκια και το φιλικό. Μας λέει, «κορίτσια να με συγχωρείτε, αλλά δεν μπορώ να βρω ένα αγόρι για την κάθεμιά σας!». Δυο τραγικά λάθη σε μία πρόταση. Πρώτον, υποθέτει το φύλο όσων κάθονται στο τραπέζι με βάση κάποια πρωτογενή χαρακτηριστικά και δεύτερον υποθέτει τη σεξουαλικότητά μας βάσει του ετεροκανονιστικού σχήματος που θέλει τις γυναίκες να ψάχνουν για άντρες. Κανένας δεν γελάει, ούτε βρίσκει συμπαθητικό το αστείο κι αυτόν κατ' επέκταση, και εγώ του λέω στα γρήγορα να μην είναι τόσο σίγουρος ότι ψάχνουμε για αγόρια. Ακολουθεί μια στιγμή κουλαμάρας, με τον τύπο να προσπαθεί να μας εξηγήσει το αστείο και, αφού δεν βγαίνει τελικά άκρη, ο ταβερνιάρης φεύγει.

Η μια από τις κοπέλες της παρέας, αμερικανίδα από το Σαν Φρανσίσκο και μελετήτρια της ταινίας *Hedwig and the Angry Inch*, μας λέει ότι δεν εννοούσε τίποτα κακό, ότι ήθελε να δείξει απλά φιλόξενος και να μην τον αποπαιρνούμε. Εκείνη τη στιγμή, η κοπέλα αυτή, έβαζε τις διαχωριστικές: τα αντικείμενα της μελέτης της ήμασταν κάποια φρικιά, σαν τους χαρακτήρες των ταινιών, τόσο απρόσωπα και μακρινά, τόσο βουβά και δίχως λόγο, όσο οι ήρωες των έργων όταν η ταινία τελειώνει. Η σεξιστική και ετεροκανονιστική κουλτούρα είναι κάτι, με το οποίο εκείνη μπορεί να επικοινωνεί χωρίς κόστος, και η βαλκανική βαρβατίλα μια ιδιομορφία και λαϊκή παράδοση κοινωνιών που συναντάει στα ταξίδια της. Κάτι το «εξωτικό», το οποίο και εμείς θα έπρεπε να σεβόμαστε και ίσως να χαζεύουμε σκεφτόμενοι/ες «κοίτα τι γίνεται σε αυτή τη χώρα!».

Εγώ της εξήγησα ότι για μένα, ως λεσβία, τέτοια περιστατικά είναι απόδειξη και επίδειξη της μη ορατότητάς μου, της μη αποδοχής μου, της περιθωριοποίησης των επιλογών μου. Με αυτή την έννοια, δεν είναι αστείο να με περνάνε κάθε στιγμή για στρέιτ και να με εγκαλούν σε αυτόν το ρόλο και εγώ δεν μπορώ, ούτε γουστάρω, να κάνω πλάκα με αυτό. Και επίσης, της είπα, ότι βαλκανική είναι και η κοινωνία στην οποία ζω, τέτοιοι τύποι και τέτοιο θράσος υπάρχει κατά κόρον στην Ελλάδα κι αυτή είναι η κουλτούρα μέσα στην οποία εγώ αγωνίζομαι να είμαι λεσβία και να παλεύω πολιτικά αυτή μου την ταυτότητα.

Επιπλέον, ο ταβερνιάρης είχε γίνει φορέας βίας και προς τους τρανς της παρέας, έχοντας αποφασίσει ποιο είναι το φύλο που τους αρμόζει, με βάση κάποιους "καθολικούς" κοινωνικούς κανόνες για το πώς πρέπει να "μοιάζει" το φύλο των ανθρώπων, και εγκαλώντας τους παράλληλα σε μία αναπόφευκτη αναγκαιότητα, του να ψάχνουν δηλαδή για άντρες ως "γυναίκες". Όπως και να έχει αυτός ξέρει καλύτερα.

Τα όρια που έβαλε η κοπέλα, αλλά και τα όρια που στη συνέχεια χάραξα και εγώ ανάμεσά μας, είναι τα όρια ανάμεσα στην πραγματικότητα μιας queer ταυτότητας

και τους ακαδημαϊκούς μελετητές της. Εγώ, ως queer λεσβία, «υποκείμενο» της έρευνάς τους, προσβάλλομαι διπλά, όταν η ζωή μου και η εμπειρία μου βρίσκεται στα χέρια και στα γραπτά ανθρώπων που της συμπεριφέρονται με τέτοια ανευθυνότητα και υποκρισία. Αμφισβητώ τις προθέσεις τους, προβληματοποιώ τη φιλοδοξία τους και απορρίπτω τη θέση τους.

Το συνέδριο στο Ζάγκρεμπ -όπως και κάθε παρόμοια συνάντηση- δεν ήταν ένας μικρός τριήμερος παράδεισος αλλά η μικρογραφία ενός σύμπαντος, όπου είχαμε την ευκαιρία να δούμε, ανακαλύψουμε και επιβεβαιώσουμε -και αυτή τη φορά συλλογικά- τους τρόπους με τους οποίους δουλεύουν τα πράγματα. Ένα ιδιότυπο σύμπαν, στο οποίο τρανσφοβικές, ομοφοβικές και σεξιστικές αντιλήψεις και συμπεριφορές είχαν την ευκαιρία να είναι πιο εμφανείς και όχι τόσο περίτεχνα κρυμμένες στις προσωπικές/ατομικές στιγμές της καθημιάς μας.

Transgressing Gender Conference - Two is not enough for gender (e)quality

Q . V .: Τι θυμάσαι από το συνέδριο στο Ζάγκρεμπ;

Μέλος του QV : ...τη δεύτερη μέρα, το βράδυ, έγινε ένα μεγάλο πάρτι στο συνεδριακό κέντρο. Gender-bending performance, από μία καλλιτέχνη που με περίτεχνο τρόπο μετετράπη από super sexy γκομενάρα σε macho νάρκισσο-απόλυτο αρσενικό, ξεσκεπάζοντας μπροστά στα μάτια μας τις τεχνικές του στησίματος, τη θεατρικότητα, δηλαδή, αυτών που λέμε δύο "βιολογικά" φύλα. Στη συνέχεια, electroclash συναυλία από ένα τοπικό συγκρότημα, όπου οι άντρες της μπάντας φορούσαν φούστα και τραγούδησαν *Le tigre*, σα γνήσιοι φορείς τις queer κουλτούρας. Μετά τη συναυλία, τρελό dance πάρτι με μουσική από αγαπημένα queer συγκροτήματα. Το σκηνικό φάνταζε σχεδόν ιδανικό, καθώς χόρευα με το φίλο μου το Janus, τρανσμπόυ κι αυτός, και μάλιστα ετοιμαζόμουνα να του την πέσω, αφού μόλις πριν μου είχε αποκαλύψει ότι είναι και λίγο αδερφή -όπως κι εγώ. Ένα περιστατικό όμως που συνέβη στη συνέχεια, με ανάγκασε να βγω απότομα απ' τον queer λήθαργο στον οποίο είχα βυθιστεί: δύο κοπέλες πλησίασαν ξαφνικά το Janus, και η μία, σε ανύποπτο χρόνο, του χούφτωσε το στήθος. "Α, οκ, απλά είχα βάλει στοιχείο με τη φίλη μου αν είσαι αγόρι ή κορίτσι, και θέλαμε να βεβαιωθούμε.", ήταν η δικαιολογία που με θράσος τόλμησε να ξεστομίσει στα μούτρα του έκπληκτου φίλου μου. Η συνέχεια δεν είναι δύσκολο να προβλεφθεί. Ένα σωρό κόσμος αναμείχθηκε στη σκηνή, ρωτώντας τι έγινε, προσπαθώντας να αποφασίσει ποιος είχε δίκιο, άλλος να συμφιλιώσει τις δύο πλευρές(!), με τις δύο κοπέλες να έχουν κολλήσει σα βδέλλες πάνω στον καημένο φίλο μου, απαιτώντας απ' αυτόν να αποδεχτεί τις "απολογίες" τους και να καταλάβει ότι δεν είχαν "κακή πρόθεση"... Και καλά το καταλάβατε, το αποτέλεσμα ήταν να βρεθούμε εμείς εκτοπισμένες στην άκρη της αίθουσας, αντί να διωχθεί αυτός που διέπραξε τρανσφοβία.

Το σκηνικό χιλιοπαιγμένο. Απ' την προσωπική μου εμπειρία, όταν συμβαίνουν περιστατικά σαν κι αυτό, οι περισσότερες είναι απρόθυμοι να κάνουν κάτι άμεσο και δραστικό (π.χ. να πετάξουν έξω τον προσβολέα), προκειμένου να μη δημιουργήσουν "σκηνή" -ξέρεις, να μη χαλάσουν την ατμόσφαιρα και δημιουργηθεί αμηχανία, δεν είναι ανάγκη, ας το προσπεράσουμε ήρεμα. Φυσικά, αυτό που ποτέ δεν προσπερνιέται, ή μάλλον δεν ξεπερνιέται, είναι η αμηχανία του θύματος. Το αποτέλεσμα, είναι το άτομο που δέχτηκε την επίθεση να εσωτερικεύει και να εμπεδώνει το γεγονός ότι βρίσκεται πάντοτε σε μειονεκτική θέση, και ότι απλά, δε μπορεί να κάνει απολύτως τίποτε για να βγει απ' αυτήν. Σε τέτοιες περιστάσεις, αυτοί ή αυτές που βρίσκονται στις προνομιούχες θέσεις, πάντοτε νιώθουν ότι, με κάποιον *per se* τρόπο νομιμοποιούνται να ασκήσουν σεξισμό, ομοφοβία, τρανσφοβία, ρατσισμό και οποιαδήποτε άλλη διάκριση, κι αυτό *γιατί πάντα οι χώροι είναι πιο κατάλληλοι γι' αυτούς*. Όχι, το πάρτι αυτό, αν και "queer", δεν ήταν αρκετά ασφαλές για έναν τρανς.

Q . V .: Πώς εννοείς όμως να δημιουργείς και να διατηρείς έναν "ασφαλή χώρο";

Μέλος του Q . V .: Καταρχήν, όταν σκέφτομαι τη λέξη "χώρος", δεν την έχω στο μυαλό μου ως μια στατική έννοια, μια απλώς οριοθετημένη περιοχή. Αντιθέτως, τη σκέφτομαι ως κάτι δυναμικό, ένα σημείο *συνάντησης*, που χαρακτηρίζεται από ανθρώπινες σχέσεις και, άρα, *κοινωνικές* σχέσεις. Κάθε χώρος που δημιουργούμε, είτε συλλογικός-κοινωνικός, είτε ιδιωτικός, είτε πρόκειται για ένα αθώο πάρτι, είτε

ένα πολιτικό στέκι, είτε ένα συνέδριο κλπ, είναι ταυτόχρονα και πολιτικός χώρος, στον οποίο οι άνθρωποι μπαίνουμε με συγκεκριμένες προσδοκίες, παραδοχές και ταυτότητες. *Εμείς*, που μπαίνουμε σ' αυτό το χώρο, τον διαμορφώνουμε εκείνη τη στιγμή, είτε μας είναι συνειδητό είτε όχι. Η άρνησή μας να σκεφτούμε κάθε ξεχωριστό χώρο με όρους όπως η τάξη, η φυλή, η ηλικία, η σεξουαλικότητα, η σωματική ικανότητα, απλώς σημαίνει και άρνησή μας να αναγνωρίσουμε την προσωπική μας ευθύνη στο "φτιάξιμο" αυτού του χώρου.

Συνεπώς, όταν συζητάμε για το πώς φτιάχνεις έναν χώρο "ασφαλή", δεν εννοούμε αυτήν την ασφάλεια ως μια διαδικασία παθητική και αμυντική, κάτι δηλαδή που έρχεται σαν απάντηση στο αίσθημα των από "μέσα" ότι είναι ευάλωτοι στο απειλητικό και άγνωστο απ' "έξω". Μια τέτοια αντίληψη για την ασφάλεια, επικοινωνούν οι εθνικοί και ρατσιστικοί λόγοι, που αντιλαμβανόμενοι το χώρο σαν κάτι κλειστό και περιχαρακωμένο, οικοδομούν την αντί-θεση ανάμεσα σε "εμάς" και σε "αυτούς", όπου, αυτό το "εμείς", προσπαθεί εναγωνίως να δημιουργήσει για τον εαυτό του μια σταθερή και συμπαγή ταυτότητα, καθαρή, που να το συνδέει δικαιωματικά με το συγκεκριμένο χώρο, μέσω αναδιφήσεων του παρελθόντος για ιστορικές ρίζες κλπ.

Φαντάζομαι, λοιπόν, την "ασφάλεια" ως μια πιο ενεργητική διαδικασία. Το να κάνουμε έναν χώρο ασφαλή, σημαίνει για αρχή, να αναγνωρίσουμε τη δική μας συμμετοχή (και άρα απόκτηση προνομίου) στα διάφορα εξουσιαστικά συστήματα. Σημαίνει, να προσπαθούμε διαρκώς να ξεμάθουμε τις πρακτικές που δημιουργούν ιεραρχίες, και οι οποίες χτίζονται μέσα στην ίδια μας τη γλώσσα και σφηνώνονται στο μυαλό μας απ' τη μέρα που γεννιόμαστε -ακόμη κι αν αυτό συμβαίνει παρά τις αντίθετες προθέσεις μας. Σημαίνει, να μας γίνει συνείδηση, ότι οι κοινωνικές νόρμες, οι κανόνες, είναι κανόνες ακριβώς επειδή έχουν την ικανότητα να "παράγουν" τους ανθρώπους διαφορετικά: δίνουν πρόσβαση και προνόμιο σε κάποιους μεν, αποκλείουν και στερούν από κάποιες άλλες δε. Και άρα οφείλουμε να αναγνωρίζουμε ότι, ανά πάσα στιγμή, μπορεί να βρεθούμε κι απ' τις δύο πλευρές, κι αυτό θα συμβαίνει σε όλη μας τη ζωή. Τέλος, το να διατηρούμε έναν χώρο ασφαλή, εξαρτάται καθοριστικά από το αν αναγνωρίζουμε ότι το συγκεκριμένο πρόσωπο που ζητά την παραπάνω επιφυλακή μας, τη στιγμή ακριβώς που το ζητά, είχε επιπλέον το βάρος, να ξεπεράσει το γεγονός ότι η κοινωνία δεν το εξουσιοδοτεί -στην πραγματικότητα του έχει αφαιρέσει το δικαίωμα να διεκδικεί αυτό το χώρο και το έχει κάνει να βιώσει ότι το αίτημά του να υπάρχει σ' αυτό το χώρο και να το σέβονται, δεν είναι ένα νόμιμο αίτημα. Η δημιουργία και διατήρηση ενός ασφαλούς χώρου, δεν είναι κάτι που πετυχαίνεται αυτόματα. Είναι περισσότερο μια διαδικασία *δέσμευσης*, που απαιτεί την ενεργητική συμμετοχή όλων όσων φτιάχνουν αυτό το χώρο.

Q . V .: Ναι καλά, αλλά πώς σχετίζονται αυτά με το συνέδριο;

Μέλος του Q . V .: ...θυμάμαι ακόμη το καλωσόρισμα, που μας επεφύλαξαν οι διοργανωτές του συνεδρίου την πρώτη μέρα που φτάσαμε στο Ζάγκρεμπ. "Θα επιδιώξουμε να δημιουργήσουμε έναν ασφαλή χώρο για όλους και όλες εσάς, έναν queer χώρο που θα αποκλείει οποιαδήποτε διάκριση για οποιοδήποτε λόγο. Σεβαστείτε το δικαίωμα της καθεμιάς μας στον αυτοπροσδιορισμό. Άτομα που δε θα το σεβαστούν αυτό, θα τους ζητηθεί να αποχωρήσουν. Θα θεωρήσουμε ότι το συνέδριο είναι επιτυχημένο, αν επιτευχθεί αυτός ο κεντρικός μας στόχος". Το συνέδριο λοιπόν, δεν ήταν πετυχημένο και να τα βράσω τα ακαδημαϊκία που καταναλώσαμε αυτές τις τρεις μέρες. Δεν είμαι κατά της θεωρίας, είμαι κατά της κακής, επιφανειακής και στρεβλής εμπέδωσης της θεωρίας. Το συνέδριο απέτυχε, γιατί δε μπόρεσε να προβλέψει, ότι περιστατικά ομοφοβικά ή τρανσφοβικά σίγουρα θα συνέβαιναν, δεδομένης της σύνθεσης του κόσμου. Και δεν υποστήριξε μια ανάλογη υποδομή, δεν ζήτησε την επαγρύπνησή μας, ούτε έκανε κάτι για να

εκπαιδεύσει τους/τις συμμετέχοντες στην αναγνώριση και αντιμετώπιση φοβικών συμπεριφορών. Στο πάρτι, για παράδειγμα, έπρεπε να είχε φροντίσει να ενημερώσει τον κόσμο που έμπαινε ότι δε θα γίνονται ανεκτές ετεροσεξιστικές και ρατσιστικές συμπεριφορές. Έπρεπε να υπήρχαν στο χώρο του πάρτι, άτομα της διοργάνωσης που θα επαγρυπνούσαν, ώστε το θύμα να μπορούσε κατευθείαν να αναφέρει το περιστατικό και αυτοί με τη σειρά τους να αποπέμψουν την προσβολέα. Αν τα πράγματα είχαν συμβεί έτσι, ο Janus δε θα αναγκάζονταν να διαπραγματευθεί με το τσούρμο των περιέργων (μεν, queer δε) που μαζεύτηκε γύρω του, το αν δέχθηκε τρανσφοβική επίθεση ή όχι, αν οι κοπέλες το ήθελαν ή όχι, έχοντας επιπλέον το άγχος ότι το βάρος πέφτει σ' αυτόν να μη χαλάσει περαιτέρω την "όμορφη" ατμόσφαιρα της βραδιάς. Το θύμα είναι ο ΜΟΝΟΣ αρμόδιος να αποφασίσει αν δέχθηκε ή όχι οποιασδήποτε μορφής βία κι αυτό θα έπρεπε να θεωρείται αδιαπραγμάτευτο δικαίωμά του (και ναι, αυτό είναι ένα queer μάθημα για όλες μας).

Ζούμε, μεγαλώνουμε και αναπνέουμε σ' έναν κόσμο ετεροκανονικό (εκτός από καπιταλιστικό). Οι παραστάσεις που παίρνουμε από γύρω μας, κυριαρχούνται από νόμους που λένε ότι τα φύλα είναι δύο και βιολογικά, και απ' αυτή τη βιολογία εκπηγάζει συγκεκριμένη κοινωνική συμπεριφορά για τον καθένα. Οι ρόλοι μας είναι γραμμένοι στο DNA μας, φυσικοί και αμετακίνητοι και φυσικά καταλήγουν στο γενικό κανόνα της ετεροφυλοφιλίας. Οι παραδοχές αυτές, είναι τόσο καλά ριζωμένες στον κοινωνικό ιστό, που εμείς οι ίδιοι τις επιτελούμε και επανενεργοποιούμε κάθε στιγμή, συχνά εν αγνοία μας και συχνά έχοντας αντίθετες προθέσεις. Queer, είναι η πολιτική της καθημερινής ζωής. Είναι οι αντίστροφες πρακτικές που ξεγυμνώνουν τις ετεροκανονικές παραδοχές που διέπουν την ανθρώπινη δραστηριότητα. Είναι όμως και η θεωρία, ο αντίστροφος λόγος που μιλά γι' αυτές τις πρακτικές και εναντιώνεται υπερήφανα στον κυρίαρχο. Οι queer κοινότητες χρειαζόμαστε να εκπαιδεύσουμε η μία την άλλη, χρειαζόμαστε να αναπτύξουμε συζητήσεις, να χαράξουμε στρατηγικές και να υιοθετήσουμε πρακτικές που θα ισχυροποιούν τα μέλη των queer ή μη-προνομιούχων κοινοτήτων απέναντι στη βία που δεχόμαστε καθημερινά. Χρειαζόμαστε τη θεωρία, για να μπορέσουμε να μιλήσουμε λεπτομερώς για κάθε ξεχωριστή στιγμή αστυνόμευσης και ακύρωσης που βιώνουμε στην καθημερινή μας ζωή. Χρειαζόμαστε τη θεωρία, για να προσπεράσουμε την παγίδα που μας εγκλωβίζει στη θεώρηση των γεγονότων ως τυχαίων, μεταφυσικών ή ως αποτέλεσμα της βλακείας των ανθρώπων, και που ανακυκλώνει έτσι, τόσο τη βία, όσο και τα συναισθήματα απόγνωσης που αυτή μας αφήνει ότι τα πράγματα δε θα μπορούσαν να είναι αλλιώς.

Ε, λοιπόν, ανυπομονώ στο επόμενο queer συνέδριο που θα βρεθώ, να παρακολουθήσω workshop στο οποίο οι ακαδημαϊκοί ομιλητές θα εκπαιδεύουν τους συμμετέχοντες για το πώς φτιάχνεις έναν ασφαλή queer χώρο.

once more...with feeling -- άλλη μια φορά... με συναίσθημα

του ΚΥΠΙΟΥ dean spade

Δυο λόγια για εισαγωγή..

Το παρακάτω κείμενο είναι από το makezine. Γράφτηκε από έναν τρανς ακτιβιστή δικηγόρο, που ζει στη Νέα Υόρκη, τον Dean Spade. Ο ίδιος ο Dean , εισάγει το κείμενό του με μια σημείωση, που τη μεταφράζουμε αυτούσια: "πιθανώς να υπάρχουν κάπου μεταξύ 10 και 50 ανθρώπων, οι οποίοι/ες, διαβάζοντας αυτό το άρθρο, θα φέρουν στη μνήμη τους στιγμές όπου τους ζήτησα ξανά και ξανά να με αποκαλούν με το αρσενικό γένος. Διαβάζοντάς το, μπορεί να νιώσετε ότι αυτό το άρθρο γράφτηκε απευθυνόμενο σε σας προσωπικά, και ότι έτσι σας επιτίθεμαι, και ίσως εκνευριστείτε. Σας ζητώ να προσπαθήσετε να βάλετε στην άκρη ένα μέρος αυτών των δυσάρεστων συναισθημάτων και να καταλάβετε ότι δεν το έγραφα για σας συγκεκριμένα, παρόλο που εσείς κι εγώ από κοινού εμπλεκόμαστε. Είναι δυνατόν να υπάρξει χώρος για τη δική μου ματαιώση ως προς τη στενάχωρη θέση που με βάζει η πραγματικότητα του να έχω τόσο συχνά να αντιμετωπίσω τέτοιου είδους συζητήσεις -χωρίς όμως να θέλω να αποκλειστεί η πιθανότητα να εμπλακούμε όλοι/όλες σε μια ανάλυσή της; Ας προσπαθήσουμε."

Το σημείωμα αυτό του Dean , είναι αρκετά αφοπλιστικό από μόνο του. Προδιαγράφει τι ακριβώς θα διαπραγματευτεί το κείμενό του: δε θα περιοριστεί σε μια "βολική", αποστασιοποιημένη ανάλυση πάνω στο διχοτομικό σύστημα των φύλων, στην "κατασκευή" των φύλων και την ανάδειξη των κανόνων που τα διέπουν, αλλά θα εμπλακεί ο ίδιος και θα εμπλακούν αυτόματα κι άλλοι γύρω του. Δεν αφήνει κανένα περιθώριο σε κανέναν να βγει "έξω" απ' αυτά για τα οποία θα μιλήσει. Και μιλάει για την εμπειρία του να ζει ως τρανς, που είναι ακριβώς η εμπειρία των άλλων να ζουν μαζί του. Να μιλάνε γι' αυτόν, να τον ορίζουν, να τον περιγράφουν, να του απευθύνονται, να μπερδεύονται, να τσαντίζονται, να τα παρατάνε, να προσποιούνται, να αναστατώνονται, να αναρωτιούνται, και (κάποιοι) να ξαναρχίζουν να ζουν μαζί του. Γνωρίζει πολύ καλά ότι ο τρόπος που επιλέγει να κατονομάσει τα πράγματα -να κάνει πολιτική- τον κάνει να δείχνει στους άλλους ως ένα δρων υποκείμενο με απόλυτη συνείδηση. Κι αυτό είναι ενοχλητικό -γιατί συμπαρασύρει τους πάντες να αποκτήσουν συνειδητότητα της δικιάς τους θέσης, δύναμης, εξουσίας, εμπλοκής. Πολύ ενοχλητικό, όταν έχουμε συνηθίσει "η εξουσία" να είναι ενικού αριθμού και με Ε κεφαλαίο. Τα γνωρίζει όλα αυτά, γι' αυτό και με το σημείωμά του, σχεδόν γίνεται προειδοποιητικός. Είναι σα να λέει, "το ξέρω ότι θα σας βόλευε να σκεφτείτε ότι όσα ακολουθούν δε σας αφορούν. Αλλά μη γελιέστε, απευθύνονται σε σας προσωπικά."

Το κείμενο...

Τελευταία η ζωή μου περιστρέφεται γύρω από τη χρήση των αντωνυμιών. Είναι μια από τις κύριες κοινωνικές μου ενασχολήσεις. Πώς έγινε όμως και έφτασαν τα πράγματα σε αυτό το σημείο; Αλήθεια, πόσο παράδοξο: ο πολιτικός μου στόχος ως τρανς, είναι η καταστροφή του άκαμπτου συστήματος των δύο φύλων και η εξερεύνηση των δυνατοτήτων μας για πολλαπλές, αντιθετικές υποκειμενικές θέσεις, με μη συνεκτικά έμφυλα χαρακτηριστικά. Όμως τώρα τελευταία περνάω τον καιρό μου απαιτώντας να με προσφωνούν στο αρσενικό γένος. Έχω άραγε μετατραπεί σε έναν τρομαχτικό υπερασπιστή του φύλου; Όχι, σίγουρα δε συμβαίνει αυτό. Καθημερινά έρχομαι αντιμέτωπος με το γεγονός ότι οι

περισσότεροι/ες, ακόμη και αυτοί ή αυτές που περίμενα να αντιμετωπίσουν με περισσό ενθουσιασμό την προσπάθεια που κάνω με το ίδιο μου το σώμα και μυαλό, αλλά και το μυαλό των άλλων, για την αποσταθεροποίηση του φύλου, αποτυγχάνουν να αποκαλούν "αυτόν" κάποιον που είτε είχαν συνηθίσει να αποκαλούν "αυτήν" ή που δεν "μοιάζει με αγόρι" σε αυτούς. Φυσικά, μαζί μου, αρχίζεις να αντιλαμβάνεσαι ότι κανείς, αλλά και όλοι/ες μοιάζουν με αγόρι.

Έτσι, λοιπόν, όταν ζητάω να με αναφέρουν με αρσενικές αντωνυμίες, αυτές είναι οι αντιδράσεις που εισπράττω (σημειωτέον, όλες προερχόμενες από ανθρώπους που ειλικρινά πιστεύω ότι έχουν καλές προθέσεις και που οι ίδιες/οι θα έλεγαν ότι υποστηρίζουν εμένα και τους τρανς και τις τρανς γενικότερα) και ακολουθούν αυτά τα οποία σκέφτομαι εγώ:

κατηγορία 1η: μετατόπιση ευθύνης

Δύο εκδοχές υπάρχουν εδώ. Η πρώτη, όταν συναντώ κάποιον/α και του γνωστοποιώ, κατά τη διάρκεια της συζήτησής μας, ότι προτιμώ να μου απευθύνονται και να με αναφέρουν στο αρσενικό γένος. Η απάντηση που παίρνω είναι κάτι του στιλ: "ω, μα αυτό είναι δύσκολο", ή "πρέπει να έχεις υπομονή μαζί μου", ή "διόρθωσέ με όταν τα μπερδεύω". Τις περισσότερες φορές ισχύει ένας συνδυασμός απ' όλα αυτά. Η δεύτερη εκδοχή παίζει με ανθρώπους που με ήξεραν ήδη κάποιο καιρό, και οι οποίοι γνωρίζουν ότι χρησιμοποιώ το αρσενικό γένος για τον εαυτό μου, αλλά διαρκώς μου απευθύνονται στο θηλυκό. Όταν τους το υπενθυμίζω, απαντούν "έλα τώρα, προσπαθώ!", ή "σιγά τώρα, τις περισσότερες φορές το λέω σωστά".

Αυτοί οι άνθρωποι, λένε την αλήθεια. Είναι πολύ δύσκολο να φέρεις σε μια συνειδητή διαδικασία επεξεργασίας τις αντωνυμίες που υποδεικνύουν και ορίζουν το φύλο, προτού επιλέξεις την "κατάλληλη", αντί να αφεθείς στις βολικές αυτοματοποιημένες βεβαιότητες για το φύλο των άλλων, βασισμένες σε κοινωνικές συμβάσεις και συμβολισμούς, στους οποίους όλες και όλοι εκπαιδευόμαστε απ' τη γέννησή μας. Παρόλα αυτά, η ευκολία με την οποία αποτυγχάνουν στο δύσκολο έργο του να σκέφτονται, εκεί που πριν δεν υπήρχε η απαίτηση να καταβάλλουν σκέψη, δεν είναι καθόλου εντάξει. Είναι ασυγχώρητα κοντόφθαλμο να δει κανείς αυτή τη δυσκολία μέσα από την εξατομικευμένη μόνο οπτική του "πόσο δύσκολο είναι" αντί να την κατανοήσει σε μια πολιτική συνθήκη που επιβάλλεται στον καθένα και στην καθεμιά μας. Μπορώ να καταλάβω πόσο αποθαρρυσμένη μπορεί να αισθάνεται κάποια κάθε φορά που έρχεται αντιμέτωπη με μια καινούρια και δύσκολη αντίληψη και χρήση της γλώσσας, αλλά δεν είναι καθόλου δικαιολογημένο να αρνούμαστε να εμπλακούμε τελείως, με μια κριτική διάθεση, και να περιμένουμε ότι αυτοί των οποίων την ταυτότητα αποκλείουμε, θα έχουν ατέλειωτη υπομονή για μας.

Δεν είναι ούτε αθώο, ούτε ασήμαντο, όταν μπερδεύουμε το "αυτός" με το "αυτή", όταν αναφερόμαστε σε ένα άτομο που έχει επιλέξει τη "λάθος" αντωνυμία. Ακόμη κι αν αυτό γίνεται ασυνείδητα, χωρίς σκέψη, αυτή ακριβώς η μη-σκέψη προέρχεται και υποστηρίζει τους δύο θεμελιώδεις νόμους του φύλου: ότι δηλαδή όλοι οι άνθρωποι πρέπει να μοιάζουν στο φύλο (στο ένα από τα δύο πάντα) που τους έχει αποδοθεί και ότι φυσικά αυτό το φύλο είναι σταθερό και αμετάβλητο. Κάθε φορά που συμβαίνει αυτή η μετατόπιση της ευθύνης, το άτομο που δεν είναι τρανς, επιβεβαιώνει και ενισχύει αυτούς τους κανόνες του φύλου, "παίζοντας" σύμφωνα μ' αυτούς, και πληροφωρώντας με ότι δεν είναι δικιά του δουλειά να δει ή να βάλει τον κόσμο να λειτουργεί έξω απ' αυτούς τους κανόνες.

Επιπλέον, και εδώ είναι που η μετατόπιση της ευθύνης γίνεται πιο εμφανής, με το να περιμένουν ότι πάντα θα υπάρχει κάποιος για να τους διορθώνει όταν τα

θαλασσώνουν, και ότι εγώ απ' τη μεριά μου καλά θα κάνω να είμαι ευχαριστημένος όταν με αποκαλούν με το γένος της επιλογής μου πού και πού, επιτυγχάνουν να εξασφαλίσουν ότι το βάρος του να σπάμε τους κανόνες πέφτει όλο σε μένα. Στην πραγματικότητα, ακολουθώντας και ισχυροποιώντας κανόνες οι οποίοι τους υπαγορεύουν να αποκαλούν "αυτή" ανθρώπους που "τους μοιάζουν με κορίτσι", με αφήνουν να σηκώσω εγώ το βαρύ φορτίο των κανόνων που παγιώνουν τα δύο "βιολογικά" φύλα. Αυτό, λοιπόν, πολύ αποτελεσματικά, καθιστά τα προβλήματα που προκύπτουν από τη σύγχυση αποκλειστική ευθύνη του ατόμου που προκαλεί τη σύγχυση - δηλαδή του τρανς ατόμου- αντί να αποκαλύπτονται ως συνέπειες ενός διαβολικά άκαμπτου συστήματος διχοτόμησης των φύλων το οποίο γαμάει τελείως την δυνατότητα οποιουδήποτε να ζήσει τη ζωή του, γεμάτη στην κάθε πτυχή της.

Όπως ανέφερα και πιο πάνω, οι άνθρωποι που μου δίνουν τις απαντήσεις εκείνες που πετάνε το μπαλάκι της ευθύνης από αυτούς σε μένα, τις περισσότερες φορές ταυτίζονται με τις φεμινιστικές πολιτικές, και αδιαμφισβήτητα θα συμφωνούσαν με την αρχή ότι η ακαμψία του φύλου και η ιεραρχία που αυτή επιβάλλει είναι απαίσια, και ότι όλοι και όλες θα έπρεπε να μπορούν να αλλάξουν τη θέση στην οποία τους τοποθετεί το φύλο τους καθώς και οι παραδοσιακές αντιστοιχίσεις μεταξύ φύλων και ρόλων. Παρόλα αυτά, συνεχίζουν να μου κάνουν γνωστό, κάθε φορά που μου ρίχνουν την ευθύνη του πόσο δύσκολο είναι γι' αυτούς, ή πόσο καλά τα καταφέρνουν συνήθως, ότι αυτό το οποίο ζητάω εγώ να προσπαθήσουν και να σκεφτούν διπλά, είναι υπερβολικά πολύ. Κι όμως, δεν είναι. Είναι εφικτό να αλλάξεις τον τρόπο που σκέφτεσαι για τις αντωνυμίες. Είναι σκέτο μπερδεμα και υπέροχο, και γαμάει τελείως την ικανότητά σου να πλοηγείσαι αμέριμνος στο διχοτομικό σύστημα των φύλων, και αυτό ακριβώς είναι το ζητούμενο. Αν δεν αισθάνεσαι σύγχυση και ενόχληση όταν χρησιμοποιείς τις λέξεις "αυτός" και "αυτή" για να βάζεις ταμπέλες σε οποιαδήποτε στον κόσμο, ε, τότε θα πρέπει να προσπαθήσεις περισσότερο.

κατηγορία 2η : θυματοποίηση

Μια πολύ συνηθισμένη αντίδραση στα παράπονά μου για το ζήτημα των γενών και αντωνυμιών, είναι μια συζήτηση για το "σεβασμό" γεμάτη συγκατάβαση. Συνάντησα αυτήν την αντίδραση από διάφορους ανθρώπους μετά το φιάσκο του Gay Shame , όπου προσφωνήθηκα και κλήθηκα στο πάνελ των ομιλητών στο θηλυκό γένος. Πολλοί και πολλές από τις υπέροχες ανθρώπους που επίσης εξοργίστηκαν απ' το γεγονός, το θεώρησαν ζήτημα "σεβασμού" και αποτυχία του Gay Shame να δημιουργήσει έναν ασφαλή χώρο για τα τρανς άτομα. Ενώ σίγουρα υπάρχει το πρόβλημα του σεβασμού και πράγματι αυτό με τη σειρά του κάνει τους χώρους μη ασφαλείς στους/στις τρανς, αυτή η προσέγγιση αντιμετωπίζει το ζήτημα ως ατομικό πρόβλημα των τρανς.

Κάθε φορά που ακούω μη-τρανς άτομα να υποστηρίζουν ότι θα έπρεπε να με αποκαλούν σύμφωνα με το γένος της επιλογής μου ως ένδειξη σεβασμού, μου μοιάζει σχεδόν σαν επιχείρημα ανεκτικότητας. Λες και τα τρανς άτομα είναι αυτά τα διαφορετικά άτομα, που όταν ερχόμαστε σε επαφή μαζί τους, οφείλουμε να σεβόμαστε τη διαφορετικότητά τους, αλλά τίποτε παραπάνω. Αυτό ευθυγραμμίζεται με την άποψη ότι όλα τα "διαφορετικά" άτομα, είτε είναι άτομα με ειδικές ανάγκες, ηλικιωμένοι/ες, μετανάστριες και μετανάστες, μη-λευκοί, τρανς, gay , κλπ, πρέπει να χαίρουν του "σεβασμού" μας, με το να αποκαλούνται όπως αυτά επιθυμούν, αλλά το θεμελιώδες γεγονός της διαφοράς τους και η ύπαρξη μιας κανονικότητας δεν χρήζουν περαιτέρω ανάλυσης. Πολύ συχνά, αυτή η θέση πάει πακέτο με τη θεώρηση αυτών των διαφορετικών ανθρώπων ως θύματα, κάτι σαν αξιολύπητα πλάσματα του περιθωρίου, στους οποίους οι άλλοι θα πρέπει να χαμογελάνε με κατανόηση, και ίσως να αφιερώσουν και μια ειδική μέρα στη

δουλειά ή στο σχολείο, όπου όλοι θα συζητήσουμε πόσο καλή είναι η διαφορετικότητα.

Το ζήτημα, όμως, είναι ότι αυτό που με ενδιαφέρει, δεν είναι οι άνθρωποι γύρω μου, ελαφρά τη καρδία, να αναγκάζουν τον εαυτό τους να μου απευθύνονται στο αρσενικό, μόνο και μόνο για να με κάνουν να νιώθω άνετα. Αν η άνεση και η ευκολία ήταν ο στόχος μου, μάλλον τότε θα μπορούσα να είχα διαλέξει ένα λιγότερο δύσκολο δρόμο απ' αυτόν που είμαι τώρα, έτσι δεν είναι; Δεν έχω επιλέξει αυτή τη λέξη, το "αυτός", επειδή έχει κάποιο αληθινό περιεχόμενο για μένα, ή επειδή με κάνει να νιώθω ότι βρήκα επιτέλους το "σπίτι" μου. Στην πραγματικότητα κανένα γένος, καμία ανωνυμία που υποδεικνύει το φύλο δε με εκφράζει προσωπικά. Το έχω όμως επιλέξει, γιατί η πράξη του να το αρθρώνεις, δηλαδή του να κοιτάς το σώμα στο οποίο βρίσκομαι και τον τρόπο με τον οποίο το φύλο μου ταυτίστηκε από τότε που γεννήθηκα, και στη συνέχεια να μου απευθύνεσαι στο αρσενικό, διακόπτει για τα καλά την καταπιεστική διαδικασία που φιξάρει το φύλο της καθεμιάς και του καθένα μας σαν "αληθινό", αμετάβλητο, και παράγοντα που καθορίζει τη θέση του στη ζωή. Αυτό στο οποίο ελπίζω, δεν είναι να με αντιμετωπίζουν οι άνθρωποι σαν διαφορετικό, να φοράνε ένα ψεύτικο χαμόγελο στα πρόσωπά τους και να πιέζονται να με συνδυάσουν με μία λέξη χωρίς να έχουν κάνει καμιά απολύτως επεξεργασία στο μυαλό τους. Αντίθετα, προσδοκώ πως θα νιώσουν ότι μ' αυτόν τον τρόπο εμπλέκονται και οι ίδιοι/-ες, και ότι αυτή η φάση θα τους/τις κάνει να σκεφτούν πάνω στο πόσο "αληθινό" είναι το φύλο όλων των άλλων ανθρώπων και θα τους/τις βάλει σε τροχιά να νιώσουν οι ίδιοι/-ες την επιθυμία να παίξουν με το φύλο τους, και ότι τουλάχιστον, θα πρέπει τώρα να κάνουν πρώτα μια παύση και να συλλογιστούν, εκεί που προηγουμένως κανονικά δε θα έκαναν. Το πιο πιθανό είναι ότι αυτή θα είναι μια διαδικασία άβολη και στενάχωρη για όλες και όλους μας, αλλά πιστεύω ότι το να ξεβουλευεσαι μπροστά στο καταπιεστικό σύστημα της άκαμπτης απονομής των φύλων, αποτελεί ένα τεράστιο βήμα προς την κατεύθυνση της αποσταθεροποίησης και απονομιμοποίησής του.

Γι' αυτό λοιπόν, εμπρός, προσπαθήστε να σκεφτείτε έξω απ' τους περιορισμούς της "ανεκτικότητας" που διδαχτήκατε από τα προγράμματα "ας γνωρίσουμε τη διαφορετικότητα" στο κολέγιο, στη δουλειά ή την τηλεόραση. Προκαλέστε τον εαυτό σας και την εαυτήν σας να κάνει περισσότερα πράγματα από το να μιμείται απλά τη διακριτική, πολιτικώς ορθή συμπεριφορά που θα κάνει κάθε "διαφορετικό" άτομο να νιώσει άνετα. Αντί γι' αυτό, ρίξτε μια ματιά στο τί κρύβουν από πίσω τους αυτές οι διαφορές, σε τί συνίστανται, πώς καθιερώθηκαν, σε τί δομές βασίζονται και στο πώς έχουν πετύχει να διαμορφώνουν τη συμπεριφορά, την εξουσία, την πρόσβαση, τη γλώσσα. Ο σεβασμός και η δημιουργία ασφαλών χώρων, είναι σίγουρα μια καλή αρχή και συνήθως στόχοι που εκπληρώνονται με επίπονο αγώνα - αλλά επιτρέψτε μου να φαντασιώνομαι μια άλλη προσέγγιση της διαφορετικότητας, μία προσέγγιση με ανεβασμένο τον πήχη των απαιτήσεων.

www.makezine.org

striptease

Το σώμα κρύβεται. Το σώμα αποκαλύπτεται. Και στη μέση η ηθική. Και το εμπόριο. Η αισθητική και ο ερωτισμός. Και οι γλώσσες τους. Κοινωνικοί κώδικες που εξηγούν τι καθορίζεται ως όμορφο, καυλωτικό, πορνογραφικό, καλλιτεχνικό, πολιτικό, ανεπίτρεπτο, εμπορικά αξιοποιήσιμο. Μια ολόκληρη θάλασσα από κώδικες που άλλαξαν, αλλάζουν και θα αλλάζουν πάντα από εποχή σε εποχή, από κοινωνία σε κοινωνία, από άνθρωπο σε άνθρωπο. «Από τα πάνω» ή «από τα κάτω» και από τον επιθετικό ή αφομοιωτικό διάλογο αυτών των δύο «πλευρών». Από τους βιολόγους, τους σκηνοθέτες, τους παπάδες, τους διαφημιστές, τους γιατρούς, τους νομοθέτες. Αλλά και από τους φίλους, τους εραστές, τις παρέες, τους συντρόφους της μιας βραδιάς.

Τι είναι ένα ωραίο σώμα; Τι κάνει ένα σώμα καυλωτικό για ένα άλλο σώμα; Όμορφο ή και ερεθιστικό είναι το σώμα που έχουμε εκπαιδευτεί ότι είναι τέτοιο; Ίσως. Ή μήπως μπορεί κάποιος να δει την ομορφιά και την καύλα και ακριβώς εκεί που του υπέδειξαν ότι δεν μπορούν αυτές να υπάρξουν, τουλάχιστον για τα δικά του μάτια και το δικό του σώμα; Σίγουρα μπορεί, αλλά και δε συμβαίνει πάντα έτσι. Αλλά αφού μπορεί, αυτό σημαίνει ότι αυτός που θα κάνει τη δεύτερη «επιλογή» θα είναι πιο έξυπνος απ' τον πρώτο; Ή πιο αντιδραστικός; Ή απλά δεν υπάρχει ποτέ μία μόνο αλήθεια για το πως σχηματίζεται η επιθυμία σε κάθε άνθρωπο;

Το βίωμα είναι πάντα κάτι πολύ πιο πλήρες και πολύπλευρο από ό,τι θα μπορούσε να χωρέσει ποτέ η γλώσσα. Η γλώσσα ενός κειμένου σαν κι αυτό αλλά ακόμα περισσότερο οι γλώσσες που μιλάνε για το σώμα για να ορίσουν την «αξία» της εικόνας του και τις επιθυμίες του σαν κάτι δήθεν φυσικό και αμετάβλητο. Γι' αυτούς τους κώδικες που αναπαράγονται παντού, το σώμα είναι σκλάβος του θεού, της βιολογίας, της «αντικειμενικότητας» της εξωτερικής του εμφάνισης, της μηχανικής «ικανότητάς» του να καυλώσει και να «τελειώσει». Για τη γλώσσα που έχουμε μάθει να μιλάμε, δεν είμαστε καν το σώμα μας. Απλά «το σώμα μας, μας ανήκει». Το σύνθημα των φεμινιστικών και ομοφυλοφιλικών κινημάτων των 70's μπορεί σήμερα να διαβαστεί και ειρωνικά σαν απόσταση από, και τίτλος ιδιοκτησίας ενός, αντικειμένου.

Οι κώδικες, όμως, που καθορίζουν υποκειμενικά την ομορφιά και την ελκυστικότητα ενός σώματος είναι κάτι που πάντα προκύπτει σαν ξένο σώμα; Μια απλή δεκτική ή αντιδραστική ανταπόκριση σε μια εξωτερική «πλύση εγκεφάλου» που κάνει τον έναν να ελκύεται συνειδητά και να νιώθει άνετα με ανθρώπους του αντίθετου φύλου και εντός αποδεκτών αισθητικών προτύπων και την άλλη να ελκύεται ως και από τα ακριβώς αντίστροφα χαρακτηριστικά; Θυμάμαι τον εαυτό μου στα 16 μου. Και ξέρω πως αν δεν ήμουν πεισμένος για την αξία του να υπερασπιστώ, καταρχήν, σε κάποιους «μακρινούς άλλους» το δικαίωμα να κάνουν ό,τι επιθυμούν ερωτικά αλλά και εαν δεν υπήρχε ένα κοινωνικό πλαίσιο, όπου να σχηματίζεται (έστω και σαν «τρομαχτική» καρικατούρα) η φιγούρα του «ομοφυλόφιλου», ίσως δε θα είχα καν αυτή την επιλογή, παρά μόνο σαν κάτι που κάνει ένας «παράλληλος εαυτός». Μια συνθήκη που δεν είναι σπάνια μαζική, σαν κοινό μυστικό, στις χώρες του «τρίτου κόσμου». Όχι, φυσικά, επειδή εκεί οι άνθρωποι είναι πιο δειλοί, αλλά γιατί απλά παντού είναι πολύ δύσκολο μια επιθυμία να εκφραστεί τελείως έξω απ' τον κοινωνικό χώρο που της δίνεται.

Με ελκύουν άνθρωποι που αγαπάω ή και άνθρωποι που η εικόνα τους και ο τρόπος που μιλάμε μου μεταδίδουν την αίσθηση ενός παιχνιδιού που θέλω να παίξω. Με ελκύουν και σώματα ανθρώπων που δεν ανήκουν σε καμιά απ' αυτές τις δύο κατηγορίες, ακόμα και ανθρώπων που κατά τ' άλλα με απωθούν. Και έχω, νομίζω όπως κι ο περισσότερος κόσμος, την αίσθηση πως έχω, καλώς ή κακώς, μια κάπως

διαμορφωμένη αισθητική. Η λέξη «αισθητική» από μόνη της, πάλι, δημιουργεί ένα θέμα όταν αναφέρεται σε ανθρώπους, γιατί φαίνεται να τους αξιολογεί καταρχήν σαν αντικείμενα, αποκλείοντας κάποια με όρους που μοιάζουν αμετάκλητοι. Και όντως η δύναμη της αισθητικής μοιάζει πολύ μεγάλη, ακόμα και της αισθητικής των άλλων. Η αισθητική όμως διαμορφώνεται από την εμπειρία, και αυτή δεν είναι για κανέναν π.χ. μόνο διαφημίσεις και τσόντες. Το τι ερωτικά παιχνίδια έχει κανείς παίξει μικρός, ο τρόπος που συνδέουμε τα χαρακτηριστικά του προσώπου με στοιχεία συμπεριφορών και «χαρακτήρων», οι εκφράσεις, τα βλέμματα και οι χειρονομίες των άλλων και το πώς μπορεί κανείς να τα συνδέει με τις αναμνήσεις του, με τα σώματα που έχουν αγαπηθεί ή και προκαλέσει καύλα στο παρελθόν είναι όλα στοιχεία που δείχνουν τον προκαθορισμό αλλά και το ευμετάβλητο αυτής της αισθητικής.

Απ' την άλλη υπάρχουν όλα αυτά τα παράλληλα πεδία όπου το σώμα αναπαράγεται, αντανακλάται, ορίζεται και ορίζει τις γλώσσες που μιλάνε γι' αυτό. Η τεχνητή εικόνα, τηλεοπτική, κινηματογραφική, φωτογραφική, είτε θεωρείται πορνογραφική είτε όχι, είναι σίγουρα μια απ' τις πιο ισχυρές γλώσσες που συντάσσουν τον τρόπο που κοιτάμε το σώμα μας και τα σώματα των άλλων. Αυτό το συντακτικό, πέρα απ' το να τοποθετεί το έχω και το φαίνομαι στη θέση του είμαι, δείχνει να προσπαθεί να μετατρέψει όλα τα υποκείμενα σε αντικείμενα (υποβαθμίζοντας τη βιωματική συνείδηση των σωμάτων που υπάρχουν πίσω απ' τις εικόνες). Αλλά είναι αυτή η μηχανική αναπαραγωγή εικόνων τόσο παντοδύναμη ώστε να μπορεί να αλλοιώνει τον τρόπο που βλέπω τον ίδιο μου τον εαυτό; Σίγουρα οι τσόντες αλλά και πολλές ερωτικές σκηνές ταινιών αναπαράγουν κάποιες βασικές λειτουργίες, πέρα απ' το να καταγράφουν τη μία ή την άλλη «μορφή» σεξ. Κατηγοριοποιούν ακριβώς σε «μορφές», εκπαιδεύουν στο να αντιλαμβάνεται κανείς την ερωτική πράξη σαν κάτι που μπορεί να μπει «σε κάδρο», θέτουν στόχους μη ρεαλιστικούς, τόσο όσον αφορά τη φυσικότητα και την ευκολία με την οποία οι ερωτικές πράξεις προκύπτουν όσο και τα χαρακτηριστικά και τις αναλογίες των σωμάτων. Τίποτα απ' αυτά όμως δεν μπορούν να το κάνουν από μόνες τους.

Με θυμάμαι πάντα να δυσανασχετώ βλέποντας εικόνες (και δεν εννοώ μόνο ερωτικές εικόνες) που μου θύμιζαν οικείες καταστάσεις σε ταινίες. Έβλεπα πάντα σε αυτό μία κλοπή, από τότε τουλάχιστον, που είχα συνείδηση πως θέλω να αντιλαμβάνομαι τη ζωή μου σαν κάτι που μπορώ να καθορίζω εγώ ο ίδιος μαζί με ανθρώπους που επιλέγω. Σίγουρα αυτή η αντίληψη κρύβει και κάποιο εγωκεντρισμό. Ωστόσο το να βλέπεις όλο και περισσότερες πλευρές της καθημερινότητας να χρησιμοποιούνται όλο και πιο έντονα σε μια διαδικασία αναπαραγωγής μέσα από εικόνες (από διαφημίσεις χεσίματος και πλυσίματος δοντιών ως τσόντες και ταινίες που «αγγίζουν» την προσωπική αίσθηση του καθενός για τον έρωτα), αναπόφευκτα αφήνει μια περίεργη αίσθηση. Κάνει να περικλείονται τα πάντα από μια αύρα αναλωσιμότητας. Όμως το μέχρι που φτάνει να απλωθεί αυτή η αύρα, εξαρτάται τελικά από εμάς τους ίδιους και τον τρόπο που σκεφτόμαστε, δίνοντας ή όχι παραπάνω δύναμη απ' αυτή που έχουν τα τεχνητά ερεθίσματα που δεχόμαστε. Και κυρίως από το πόσο δυναμικά την ανταγωνίζονται άλλες πλευρές της ζωής μας.

Το να παραδέχεται κανείς ότι είναι ο ίδιος σε μεγάλο βαθμό ένα κοινωνικό κατασκευάσμα μοιάζει από πολλές πλευρές σαν μια ομολογία ήττας. Ειδικά όταν αυτό αφορά ένα πεδίο που μας έχουν μάθει να συνδέουμε τόσο πολύ με την αντίληψη του εαυτού και των «ταυτοτήτων» μας, όσο ο ερωτισμός. Αλλά μια τέτοια παραδοχή έχει αρκετές ακόμα όψεις. Ξέρω ότι μεγάλωσα με εικόνες, ηθικές, «αντικειμενικές» αλήθειες και ηλίθιες παραινέσεις που με επιτυχία, ή δημιουργώντας αντίθετα αποτελέσματα, καθόρισαν τον τρόπο που βλέπω τα σώματα και το σώμα μου και τον τρόπο που, άθελα μου, βλέπω κατά καιρούς τον

εαυτό μου σαν κάποιον που «χαρακτηρίζεται» απ' τον τρόπο και τους ανθρώπους που ερωτεύεται ή τον καυλώνουν. Ξέρω όμως και ότι το να μπορεί κανείς να βλέπει τους ετεροκαθορισμούς του σαν κάτι που ποτέ δεν ήταν απλά φυσικό και αναπότρεπτο αλλά κατανοητό κάτω από συνθήκες, έχει σημασία για να μπορεί να αλλάζει αλλά και να γνωρίζει και τους άλλους μέσα στη σχετικότητα των εμπειριών τους.

Θέλει αρετή και τόλμη η ομοφοβία

Αν και σπάνια διαβάζω το αστυνομικό ρεπορτάζ κι ακόμα πιο σπάνια το θυμάμαι, η συγκεκριμένη είδηση μου τράβηξε την προσοχή, και σας υπόσχομαι σύντομα θα καταλάβετε γιατί. Την διάβασα πολύ προσεκτικά, την έκοψα και την αρχειοθέτησα.

Τρίκαλα Θεσσαλίας 26/9/1999

"Από την Ξάνθη πήγε στα Τρίκαλα για το γάμο συναδέλφου. Μετά το γάμο, όμως, ο νεαρός ανθυπολοχαγός, τύφλα στα μεθύσι, όπως είπε, σκότωσε με γροθιές και κλοτσιές 57χρονο μουσικό, «επειδή του έκανε ανήθικες προτάσεις». Το πτώμα του μουσικού Κωνσταντίνου Γκουζιώτη, πατέρα πέντε παιδιών, βρέθηκε χθες στον ποταμό Ληθαίο, που διασχίζει την πόλη. Ο δράστης, Ευάγγελος Παπαποστόλου, 26 χρόνων, συνελήφθη και ομολόγησε την πράξη του και την απέδωσε στην υπερβολική κατανάλωση αλκοόλ στο γάμο του συναδέλφου του. Είπε ακόμα ότι περνούσε από το σημείο του επεισοδίου, όταν ξεπετάχτηκε μπροστά του ο μουσικός και του έκανε σεξουαλική πρόταση. Ο δράστης θα οδηγηθεί στη στρατιωτική Δικαιοσύνη." (Ελευθεροτυπία, 28/09/1999).

Τι γίνεται ρε πούστη μου, πας να κάνεις ένα καμάκι και σε σκοτώνουνε; Αυτή ήταν η πρώτη σκέψη μου. Μετά έκανα κι άλλες όπως ότι, να μωρέ, μπορεί να του την έπεσε άσχημα, να ήταν βράδυ, να ήταν πολύ μεθυσμένος, ποτέ δεν μπορείς να ξέρεις τι ακριβώς έγινε. Πάντα, όμως, η αρχική μου σκέψη επιστρέφει: *Τι γίνεται ρε πούστη μου, πας να κάνεις ένα καμάκι και σε σκοτώνουνε;* Αυτήν την υπόθεση θα την παρακολουθήσω.

"Κατά τη χθεσινή διαδικασία, η οποία κινήθηκε μέσα σε ήρεμη ατμόσφαιρα, κατέθεσαν 5 από τους 28 συνολικά μάρτυρες, με πρώτη τη σύζυγο του θύματος, η οποία διέψευσε τους ισχυρισμούς περί σεξουαλικής παρενόχλησης, λέγοντας ότι γνώριζε το θύμα από 14 ετών και είχαν παντρευτεί, χωρίς ποτέ να δώσει οποιοδήποτε δικαίωμα. «Άλλωστε», είπε, «όλοι τον γνώριζαν στο χωριό και δεν θα με άφηναν να παντρευτώ, αν είχε άλλου είδους σεξουαλική συμπεριφορά»." (Ελευθεροτυπία, 17/01/2002)

Νέες σκέψεις γεμίζουν και πάλι το μυαλό μου. Φταίνε οι νέες πληροφορίες που μου έρχονται. Και φταίει, που δεν μπορώ να τις καταπιώ όπως έρχονται αλλά πάντα προσπαθώ να διαβάσω πίσω από τις λέξεις για να βρω τα νοήματα που κρύβονται και που έχουν το ζουμί:

*Ποια ανάγκη ώθησε την πλευρά των συγγενών του θύματος να διαψεύσουν τις κατηγορίες περί σεξουαλικής παρενόχλησης από την πλευρά του θύματος; Αν αποδεικνύονταν οι ομοφυλοφιλικές προθέσεις του θύματος απέναντι στον θύτη, αυτό θα αποτελούσε πιθανό ελαφρυντικό για την πράξη του; Θα μπορούσε κάτι τέτοιο να προσληφθεί ως **πρόκληση** του θύτη να κάνει την ενέργεια που έκανε; Ή, μήπως, απλά η χήρα αισθάνθηκε την ανάγκη να απαντήσει σ' αυτή την προσβολή και την ρετσινιά, που θα κολλούσε πάνω σ' αυτή και στα πέντε ορφανά η τοπική κοινωνία για τα υπόλοιπα χρόνια της ζωής τους; Σκέφτηκα. Όπως και να το κάνεις το σκηνικό που έχει στηθεί είναι πολύ ενδιαφέρον. Θα περιμένω την απόφαση του δικαστηρίου:*

"Κάθειρξη 11 χρόνων επέβαλε χθες το Πενταμελές Στρατοδικείο Λάρισας στον 29χρονο σήμερα υπολοχαγό Ευάγγελο Παπαποστόλου, ο οποίος πριν από δύομισι χρόνια σκότωσε τον 57χρονο μουσικό και πατέρα 4 παιδιών (η *Ελευθεροτυπία* δεν έχει ακόμα αποφασίσει για τον ακριβή αριθμό παιδιών της οικογένειας - σημείωση δική μας) Κωνσταντίνο Γκουζιώτη, στην όχθη του Ληθαίου ποταμού στα Τρίκαλα. Το δικαστήριο έκρινε ένοχο παμφηφεί τον Παπαποστόλου, για ανθρωποκτονία (υπογράμμισή δική μας) **από πρόθεση τελεσθείσαν εν βρασμώ ψυχικής ορμής** (εν βρασμό ψυχής σαν να λέμε), ενώ ταυτόχρονα του στέρησε για 5 χρόνια τα πολιτικά του δικαιώματα και επεδίκασε αποζημίωση 1.000.000 δρχ. για

την οικογένεια του θύματος. Στην απολογία του, ο κατηγορούμενος μίλησε για σεξουαλική παρενόχληση και πρόσθεσε ότι ήταν τόσο μεθυσμένος, ώστε τη σκηνή του εγκλήματος τη θυμάται σαν σε όνειρο." (Ελευθεροτυπία, 19/01/2002)

Είμαι μια αδερφή, που κρατά στα χέρια της μια εφημερίδα. Είναι μια από τις αγαπημένες μου συνήθειες, να κρατώ μια εφημερίδα και να τη διαβάζω. Δεν είμαι δικηγόρος και δε θυμάμαι ποτέ να θέλησα να γίνω. Δεν ξέρω τον νόμο. Αλλά ποτέ μέχρι τώρα δε μου χρειάστηκε, ούτε για να υπερασπιστώ, ούτε για να καταδικάσω κάτι. Δεν είναι, όμως, και λίγες οι ώρες που έχω σπαταλήσει στην τηλεθέαση δικαστικών δραμάτων ελληνικής (βλ. «Ο Κατήφορος», «Ορατότης Μηδέν», «η Μαρία της Σιωπής») ή ξένης παραγωγής (L . A Law , Matlok κτλ.). Η προπαιδεία μου αυτή, με κατέστησε ικανό, την παρούσα ημέρα, να εμβαθύνω τις σκέψεις μου πάνω στο συμβάν και να κατασκευάσω σενάρια, κοντινά ή μακρινά από την πραγματικότητα. Γιατί ήμουν μακριά από την 'πραγματικότητα' της δικογραφίας και της δίκης κι από την πραγματικότητα του συμβάντος. Αλλά ήμουν παρών στην πραγματικότητα του αναγνώστη, που κάνει αποδιάθρωση πληροφοριών με τα περιθώρια σφάλματος που του επιτρέπονται:

Ο θύτης έδρασε εν βρασμό ψυχής κι αυτό λειτούργησε ελαφρυντικά, σύμφωνα πάντα με το δικαστήριο. Με άλλα λόγια, το δικαστήριο θεώρησε κι αυτό με τη σειρά του, ότι για έναν υπολοχαγό του στρατού είναι τόσο μεγάλη προσβολή να δεχτεί μια ομοφυλοφιλική σεξουαλική πρόταση, που αυτό μπορεί να του βράσει την ψυχή και να απαντήσει με έναν καθαρά αντρικό τρόπο: γρονθοκοπώντας μέχρι θανάτου αυτόν που τόλμησε να τον προσβάλει. Το γεγονός ότι ήταν μεθυσμένος, και άρα εκτός εαυτού δεν αποτέλεσε ελαφρυντικό. Να λειτουργήσουν και τα δύο δε θα ήταν δυνατόν. Γιατί ή είσαι εκτός εαυτού και δεν ξέρεις τι κάνεις και δεν αντιλαμβάνεσαι την προσβολή ή είσαι εντός εαυτού (αδόκιμο αλλά τι να κάνω;) και άρα μπορείς να αντιληφθείς πόσο προσβλητικό είναι για την αντρική σου τιμή να σου την πέσει ένας άλλος άντρας και με τα αντρικά σου όπλα υπερασπίζεσαι την αντρική σου αυτή τιμή μέχρι θανάτου, του άλλου. Καλά έκανε λοιπόν η χήρα κι έλεγε ότι ο άντρας της δεν ήταν πούστης, γιατί ο δικηγόρος της θα της είχε πει, ότι αν αποδειχτεί αυτό, τότε θα μπορούσε να σημαίνει ότι τα 'θελε ο κώλος του (αυτό ας διαβαστεί και από τις δύο πλευρές) κι η αποζημίωση θα είναι ακόμα μικρότερη. Άκου ένα εκατομμύριο αποζημίωση σε πενταμελή οικογένεια... Τελευταίες σκέψεις: Δε είμαστε καλά λέω εγώ, και, Τι γίνεται ρε πούστη μου, πας να κάνεις ένα καμάκι και σε σκοτώνουνε;

Minima ap'to vroxero Londino / Όλα είναι φύλο / WC police

----- Original Message -----

Subject: [kouiar] Minima ap'to vroxero Londino

Date: Mon, 30 Jan 2006 12:40:28 -0800 (PST)

From: <sp@yahoo.com>

To: kouiar@yahoogroups.com

Γεια σας μάγκες,

Απλώς ένα σύντομο e-mail-πρόσφατα πήγα σε δύο διαφορετικά club εδώ στο Λονδίνο που λανσάρονται ως ' Greek Turkish & Middle Eastern gay nights '. Το ένα λέγεται Yalla και το άλλο Horra . Ήταν εξαιρετικά ενδιαφέρουσα εμπειρία-η μουσική και στα δύο ήταν ένα μείγμα χορευτικών ελληνικών τύπου Βανδή, Λε-Πα κλπ., τουρκικής και αραβικής μουσικής, αλλά το πιο ενδιαφέρον ήταν ο συνδυασμός "ασυνδύαστων" στοιχείων (τούρκοι και έλληνες και όλοι μαζί πούστηδες). Εν τω μεταξύ το φλερτ, οι ρόλοι, οι κινήσεις, γενικά οι ταυτότητες του ίδιου του πλήθους κουβαλούσε αναφορές πολύ διαφορετικές απ' το gay mainstream του Λονδίνου-π.χ. θηλυπρεπής τούρκοι που χόρευαν χορό της κοιλιάς, butch αλγερινοί που δεν θέλουν σχέση γιατί δεν πρέπει να το μάθουν οι μουσουλμάνοι φίλοι τους, ντάνες αραβο-γκόμενες με στρας, και μια μειοψηφία διάσπαρτων συγχυσμένων εγγλέζων. Παιδιά εκτός από τρελή καύλα αυτά τα μέρη για μένα έχουν μεγάλο κοινωνιολογικό ενδιαφέρον..

Βρίσκω το Λονδίνο ένα μέρος χωρίς κοινωνικό ιστό... χωρίς αναφορές.. χωρίς μνήμη-πώς αλλιώς θα ήταν ένας τόπος στον οποίο οι κοινωνικές διαδράσεις είναι κατά κόρον εμπορικές; Οι gay μετανάστες του Λονδίνου-ειδικά αυτών των λαών-ίσως να μπορούν να εκδηλωθούν μόνο σε ένα τέτοιο μέρος "χωρίς ρίζες"-παρόλα αυτά κρατούν τις δικές τους αναφορές περί σεξουαλικής ταυτότητας. Αυτή τη στιγμή τουλάχιστον μου δίνουν την αίσθηση ότι έχω με κάποιους να μοιραστώ την παλαβή εμπειρία του να είσαι έλληνας gay στο Λονδίνο -το να τη βρίσκεις δηλαδή με το πόσο ελεύθερα είναι στο Λονδίνο για τους gay-, αλλά να μην μπορείς -κι ούτε να θέλεις- να αποβάλεις τις αγκυλώσεις που κουβαλάς απ' την Ελλάδα, γιατί χωρίς αυτές ο τόπος θα σε καταπιεί και θα σε ξεχάσει.

Τέλος πάντων αυτά για τώρα, εύχομαι να' στε όλοι καλά και να βγεί καινούργιο τεύχος σύντομα..

Φιλιά,
Κίμων

Όλα είναι φύλο

9:00 Φεύγω με το λεωφορείο για να πάω για μάθημα.

10:00 Πάω να πάρω ένα κουλούρι. Η κυρία το βάζει σε ένα χάρτινο σακουλάκι.

Της δίνω τα χρήματα και μου γνέφει να τα δώσω δίπλα στον άνδρα της. Παίρνω τα ρέστα «Ευχαριστώ» μου απαντά, βάζοντας στο πορτοφόλι του το χαρτονόμισμα.

10:10 Μπαίνοντας στη σχολή με πλησιάζει ένα αγόρι : «Την άλλη εβδομάδα θα γίνει εκδρομή στην Αράχοβα, μόνο 150 ευρώ όλα μαζί» και μου δείχνει κάτι κακόγουστα φυλλάδια. «Αν θες» ξανάλεει «μπορείς να δώσεις τα στοιχεία σου στην κοπέλα» και μου δείχνει ένα κορίτσι ανάμεσα σε αιτήσεις και χαρτιά που κάθεται δίπλα και σημειώνει δίνοντας κάτι κουπόνια σε κάποιες φοιτήτριες. Πόσο

πολύ η διαδικασία θυμίζει το ζευγάρι τον κουλουρτζιδων!..«καλά, θα περάσω μετά άμα είναι, γεια».

15:00 Γυρνάω στο σπίτι. Μόλις ήρθε και η μαμά «Έχει τίποτα για φαγητό;» ρωτάω. «Ο μπαμπάς σου σουτζουκάκια με ρύζι. Εγώ θα φτιάξω πατάτες με αβγά, εσύ πάρε μερικά σουτζουκάκια δεν φτάνουν για όλους μας και να σου βάλω και λίγες πατάτες» μου απαντά μονορούφι, λες και τη ρώτησα για το οικογενειακό μενού όλης της εβδομάδας. Α ρε μάνα και να φανταστείς ότι τα σουτζουκάκια είναι το αγαπημένο σου φαί..

21:00 Χτυπάει το τηλέφωνο, είναι η κολλητή μου «Θύμισέ μου πάλι γιατί δεν πρέπει να τον πάρω τηλέφωνο;» Της απαντώ:

-Μήπως γιατί σου είπε πως θέλει να έχετε ελεύθερη σχέση, ότι είναι άνδρας και δεν μπορεί να καταπιέζει την σεξουαλικότητά του και όταν του είπες οκ αλλά το ίδιο θα ισχύει και για σένα ο πασάς λάκισε και δεν σε έχει πάρει για δύο εβδομάδες;»

- «Δεν θέλω να τα ξαναβρούμε βρε παιδάκι μου, απλά να δω τι κάνει, σα φίλος...

- ... και αυτός γιατί δεν πήρε;

- ... μπορεί να πήρε και να μην με βρήκε σπίτι...

- ... δεν έχει τι κινητό σου...

- ... μπορεί να μην ήθελε να πάρει στο κινητό....

- ... γιατί παρακολουθείται;», απαντώ έτοιμη να φάω το ακουστικό, «... λοιπόν τα έχουμε πει χίλιες φορές, δες τον Άρχοντα των Δαχτυλιδιών, τρεις ώρες, ιδανικό για τέτοιες περιπτώσεις, και άσε με να διαβάσω».

24:00 Κάθομαι να δω τις ειδήσεις. Πέφτουν διαφημίσεις παιχνιδιών, Χριστούγεννα βλέπεις «...η TEFAL παρουσιάζει την κουζίνα-μινιατούρα, αληθινά σκεύη για να φτιάχνεις με τις φίλες σου ότι θες.... όπως η μαμά!..» ακούγεται μια τσιριχτή κοριτσίστικη φωνή! Έχω εντυπωσιαστεί, όταν ήμουν μικρή όλο κάτι πλαστικά άθλια κουζινικά είχαμε. Καπάκι αμέσως μετά διαφήμιση για το τραπέζι κατασκευών BLACK N DECKER, με αληθινά εργαλεία και δύο αγοράκια να πριονίζουν. «Όπως ο μπαμπάς» φωνάζει εκστασιασμένο το αγόρι-μάστορας, και ήδη έχω αρχίζει και τον οραματίζομαι μετά από 20 χρόνια με μπυροκοιλιά και σορτσάκι να αλλάζει λάμπες για το κοριτσάκι με την ενοχλητική φωνή της προηγούμενης διαφήμισης, με ύφος χειρούργου-ορθοπεδικού

24:20 Οι ειδήσεις τελειώνουν, πάω να πέσω για ύπνο. Πάνω τον εαυτό μου να αναρωτιέται αν στην κουζίνα-μινιατούρα TEFAL είναι αντικολλητικά τα σκεύη...καληνύχτα

WC police

Παραμονές Χριστουγέννων. ΚΤΕΛ Κηφισσού. Λίγο πριν την αναχώρηση για επαρχία. Θέλω να κατουρήσω. Κατεβαίνω τις σκάλες των ουρητηρίων του σταθμού. Στο χωλ κάθονται 2 κυρίες με στολή, οι υπεύθυνες για την επίβλεψη και τον καθαρισμό του χώρου. Πίσω τους, δύο πόρτες. "ΑΝΔΡΩΝ" η μία, "ΓΥΝΑΙΚΩΝ" η άλλη. Προσπερνάω τις δυο φύλακες και χωρίς να κόψω ταχύτητα κατευθύνομαι προς τις "γυναικείες" τουαλέτες, που συνήθως είναι οι πιο καθαρές - πόσο μάλλον σε δημόσιους χώρους. Δεν προλαβαίνω να διασχίσω το κατώφλι και ακούω μια αυστηρή φωνή πίσω μου : "δίπλα!". Προς στιγμήν ξαφνιάζομαι, γιατί έχω αλλού το μυαλό μου. Παρόλα αυτά, κάνω ψύχραιμα μεταβολή και ετοιμάζομαι να μπω στις "ανδρικές" τουαλέτες. Από μία σαστισμένη τώρα φωνή, έρχεται η ισοπεδωτική ερώτηση : "τί είσαι;". "Τρανς γυρίνος-προς-βατράχι" σκέφτομαι από μέσα μου, και προχωράω με σταθερό βήμα να μπω στις "ανδρικές". Οι φωνές είναι δύο τώρα, και σχεδόν ακούγονται θριαμβευτικές: "καλέ, είναι κοριτσάκι! Αυτό ήταν κοριτσάκι! Δίπλα!". Πολύ αργά. Δε γυρίζω πίσω. Μπορεί αυτές να αποφάσισαν τελικά για το φύλο μου, αλλά είχα αποφασίσει πρώτα εγώ.

Ισλαμοφοβία

του Faisal Alam²⁹, από την οργάνωση Al-Fatiha (LGBTIQ Muslims)

Δύο λόγια για εισαγωγή..

Στις 19 Ιουλίου του 2005, στην πόλη Mashad του Ιράν, ο Μ.Α. 16 ετών και ο Α.Μ. 18 ετών, απαγχονίστηκαν δημόσια έχοντας καταδικαστεί «για σεξουαλικό έγκλημα βασισμένο σε ομοφυλοφιλικές πρακτικές». Την πληροφορία για την εκτέλεση των δύο παιδιών μετέφεραν έξω από τα σύνορα του Ιράν ηλεκτρονικά περιοδικά και blogs LGBT Ιρανών ακτιβιστών που ζουν στο εξωτερικό. Η είδηση αυτή εξαπλώθηκε αστραπιαία σε όλον τον κόσμο, και οι σοκαριστικές εικόνες δύο παιδιών με δεμένα μάτια και τη θηλιά στο λαιμό ώθησαν τις μεγαλύτερες LGBT οργανώσεις σε Ευρώπη και Αμερική να ξεκινήσουν καμπάνιες με συγκεντρώσεις διαμαρτυρίας στις ιρανικές πρεσβείες και με lobbying στις κυβερνήσεις τους για να παρθούν μέτρα να σταματήσει η δίωξη των «gay» στο θεοκρατικό καθεστώς του Ιράν. Λίγο μετά την παγκόσμια κατακραυγή, οι Ιρανικές αρχές και ο -ελεγχόμενος απ' αυτές- τύπος ισχυρίστηκαν ότι τα δυο παιδιά είχαν καταδικαστεί για το βιασμό ενός 13χρονου. Ακόμα κι αν η θέση της Ιρανικής κυβέρνησης έχει όλα τα στοιχεία που θυμίζουν κρατική προπαγάνδα τα πραγματικά γεγονότα είναι κάτι που μοιάζει αδύνατο να μάθουμε, αν δηλαδή τα δύο αγόρια ήταν εραστής ή οτιδήποτε άλλο.

Αυτό που το κείμενο του Faisal Alam μας επισημαίνει είναι πρώτα απ' όλα η χρήση του γεγονότος της εκτέλεσης των δυο παιδιών, από τις δυτικές LGBT οργανώσεις, στα πλαίσια της καταδίκης των «τριτοκοσμικών» από τους «πολιτισμένους». Οργανώσεις που δε διστάζουν να πάρουν μέρος στην κατασκευή ενός αντι-ισλαμικού κλίματος που έχει ήδη αποδείξει με αρκετή σαφήνεια ότι μυρίζει τόσο ρατσισμό όσο και πολεμικές προετοιμασίες. Απ' την άλλη είναι χαρακτηριστική η άνεση με την οποία τα κυρίαρχα lgbt MME έσπευσαν να διασπείρουν την είδηση ότι το «Ιράν σκοτώνει gay», χρησιμοποιώντας τη gay ταυτότητα για να τοποθετήσουν την ομοφυλόφιλη πρακτική που μπορεί να χρησιμοποιήθηκε από τα δύο αγόρια στο δικό μας δυτικό σύστημα οργάνωσης της σεξουαλικότητας, θεωρώντας ότι αυτό το σύστημα -ο διαχωρισμός των ανθρώπων βάσει των ερωτικών επιθυμιών τους σε gay και straight- είναι ένα σχήμα με οικουμενική ισχύ. Αυτό είχε και ως άμεσο αποτέλεσμα τη δίωξη και κλείσιμο από τις ιρανικές αρχές των λιγοστών gay sites που διατηρούσαν Ιρανοί ακτιβιστές κυρίως στο εξωτερικό, ώστε να αποφευχθεί η εισαγωγή και εξάπλωση στο Ιράν αυτής της δυτικής αντίληψης της gay ταυτότητας.

Η εικόνα που κατασκευάζεται είναι εδώ και καιρό γνωστή. «Εμείς», οι δυτικοί, που όντας μεγαλόψυχοι και πολιτισμένοι θεωρούμε τις γυναίκες μας ίσες και τις αδερφές ανεκτές (τι περίεργο, αυτό το «συλλογικό ασυνείδητο» δε θα μπορούσαμε να το φανταστούμε να μιλάει παρά μόνο ως ετεροφυλόφιλος άντρας...), και «αυτοί», οι φανατικοί, που ζούνε τυφλωμένοι σε ένα μαύρο μεσαίωνα που για «εμάς» είναι εδώ και αιώνες παρελθόν.

#####

²⁹ Ο Faisal Alam είναι ένας queer ακτιβιστής, πακιστανικής καταγωγής. Ως ιδρυτής της οργάνωσης Al-Fatiha, ο Faisal έχει εκπροσωπήσει την μουσουλμανική lgbt κοινότητα σε εθνικά και διεθνή συνέδρια και φόρουμ μιλώντας για τις πολλαπλές προκλήσεις με τις οποίες έρχονται αντιμέτωποι οι queer μουσουλμάνοι σε όλο τον κόσμο. www.al-fatiha.org

Το κείμενο..

Την επαύριο των πρόσφατων επιθέσεων στο Λονδίνο, ο δυτικός κόσμος εγκαινίασε ακόμη έναν φαύλο κύκλο εκδικητικότητας εναντίον των μουσουλμάνων και του ισλαμικού κόσμου γενικότερα. Ενώ τα κυρίαρχα ΜΜΕ σ' όλο τον κόσμο, παρουσίασαν με αρκετή ακρίβεια το έντονο ξέσπασμα μουσουλμανικών οργανώσεων και ιδρυμάτων που καταδίκασαν τις επιθέσεις, τα γκέι και λεσβιακά ΜΜΕ στις ΗΠΑ δυστυχώς υπέκυψαν, για μια ακόμη φορά, στη λανθασμένη πεποίθηση ότι το Ισλάμ συγχωρεί πράξεις βίας που περιλαμβάνουν από επιθέσεις αυτοκτονίας και εκτελέσεις αμάχων, μέχρι δολοφονίες ομοφυλόφιλων.

Στις 19 Ιουλίου, μια σειρά από εξόριστες ιρανικές οργανώσεις ανακοίνωσαν ότι δύο έφηβοι, ο ένας 18 ετών και ο άλλος ανήλικος (σύμφωνα με την ανακοίνωση 16 ή 17 ετών), κρεμάστηκαν στο Ιράν, μια χώρα που ο πρόεδρος Bush, χωρίς ντροπή, χαρακτήρισε τμήμα του "άξονα του κακού". Η είδηση αυτής της φρικτής εκτέλεσης κεραυνοβόλησε τα γκέι και λεσβιακά ηλεκτρονικά ΜΜΕ με φωτογραφίες που δείχνουν τις τελευταίες στιγμές των δύο εφήβων, καθώς οδηγούνται προς τον αναπόφευκτο θάνατό τους. Στις 20 Ιουνίου, η μεγαλύτερη γκέι και λεσβιακή οργάνωση των ΗΠΑ, η "Καμπάνια για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα", εξέδωσε δελτίο τύπου όπου καταδίκασε την εκτέλεση και καλούσε την Κοντολιζα Ράις να καταδικάσει τόσο τις βάρβαρες εκτελέσεις στο Ιράν όσο και ανάλογες επιθέσεις ενάντια σε μειονότητες λόγω φύλου και σεξουαλικού προσανατολισμού, σε άλλες χώρες.

Ενώ τα γκέι και λεσβιακά ΜΜΕ στις ΗΠΑ και ακόμη και η Καμπάνια για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα έσπευσαν να καταδικάσουν τις εκτελέσεις, κυβερνητικοί αξιωματούχοι στη Σουηδία και την Ολλανδία ανακοίνωσαν ότι θα σταματήσουν τις απελάσεις γκέι ατόμων στο Ιράν. Η Outrage, μια queer πολιτική οργάνωση της Βρετανίας, έφτασε να δηλώσει ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση θα έπρεπε να επιβάλει εμπορικές κυρώσεις στο Ιράν ως απάντηση προς τις συνεχείς επιθέσεις του κατά των μειονοτήτων λόγω φύλου και σεξουαλικού προσανατολισμού. Ενόσω αυτές οι δυτικές οργανώσεις και οι κυβερνήσεις βιάζονταν να καταδικάσουν το Ιράν για αυτή τη βάρβαρη μορφή καταπίεσης, πολλοί λίγοι μπήκαν στον κόπο να ψάξουν τις λεπτομέρειες αυτής της υπόθεσης ή ακόμη και να συμβουλευτούν τους ειδικούς εκείνους που ασχολούνται καθημερινά με τέτοιες ειδήσεις. Στην πραγματικότητα, σχεδόν μια εβδομάδα μετά την πρώτη είδηση, αρχίσαμε να διαβάζουμε περισσότερο ακριβείς αναφορές σχετικά με το γιατί εκτελέστηκαν οι δύο έφηβοι, από διεθνείς οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων όπως η Διεθνής Αμνηστία, Το Παρατηρητήριο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και η Διεθνής Επιτροπή για τα Γκέι και Λεσβιακά Δικαιώματα- οι οποίες έχουν συνδέσμους στο Ιράν και τρόπους να επιβεβαιώσουν, από ανεξάρτητες πηγές, ειδήσεις που αφορούν τέτοια περιστατικά.

Αν και κανείς δεν θα μάθει ποτέ γιατί πραγματικά εκτελέστηκαν αυτοί οι δύο έφηβοι στο Ιράν, αυτό που γίνεται φανερό είναι πως η υστερία που προκλήθηκε με αφορμή τις εκτελέσεις ήταν τεράστια και καλλιέργησε την αυξανόμενη ισλαμοφοβία και το μίσος εναντίον των μουσουλμάνων και του ισλαμικού κόσμου στο σύνολό του. Το γεγονός ότι οι εκτελέσεις συνέβησαν στο Ιράν τροφοδότησε επίσης τις φήμες που το θέλουν να είναι ο επόμενος στόχος του περίφημου "πολέμου ενάντια στην τρομοκρατία". Αν και ίσως δεν είναι εμφανές το πώς η εκτέλεση δύο νέων ανδρών αναπαράγει την αντίληψη ότι το Ιράν ανήκει στον "άξονα του κακού", θα αρκούσε να παρατηρήσουμε την απουσία οποιασδήποτε εκτεταμένης αντίδρασης στην πρόσφατη είδηση ότι τρεις άντρες καταδικάστηκαν σε λιθοβολισμό στη Νιγηρία εξαιτίας της υποτιθέμενης "ομοφυλοφιλίας" τους, για να βγάλουμε κάποια συμπεράσματα. Δυστυχώς, οι εικόνες που συνόδευσαν την είδηση της εκτέλεσης στο Ιράν, δεν πρόσθεσαν παρά λάδι στη φωτιά που ήδη καίει στον κόσμο και στα μυαλά όσων συνεχίζουν να προσλαμβάνουν το Ισλάμ ως μια

θηρσκειά βίας και τρόμου. Επιπλέον, η απουσία διερεύνησης της υπόθεσης πριν γίνει το διεθνές κάλεσμα σε δράση, το πιθανότερο είναι να έχει ως μόνο αποτέλεσμα την διαιώνιση του κύκλου της βίας προς τις εν λόγω μειονότητες, σε χώρες όπως το Ιράν.

Υπάρχουν δυο μαθήματα που μπορούμε να πάρουμε από τη φρικτή αυτή ιστορία:

1. Καταρχήν είναι επιτακτική ανάγκη οι δυτικές οργανώσεις, τόσο οι queer όσο και οι μη-queer, να χτίσουν δεσμούς με προοδευτικές μη κυβερνητικές οργανώσεις και με οργανώσεις που βρίσκονται στο έδαφος χωρών όπως το Ιράν. Ενώ πολλές φεμινιστικές και HIV/AIDS οργανώσεις έχουν κάνει μια εκπληκτική προσπάθεια να συνεργαστούν με αδελφές οργανώσεις σε όλο τον κόσμο, οι queer ομάδες στη Δύση έχουν κάνει πολύ λίγα πράγματα προς την κατεύθυνση του να αποτελέσουν κομμάτι του διεθνούς queer κινήματος. Με εξαίρεση προσπάθειες οργανώσεων όπως η Διεθνής Αμνηστία και το Igbt πρόγραμμα της, η Διεθνής Επιτροπή για τα γκέι και λεσβιακά Δικαιώματα, το Ίδρυμα Astraea και το Παρατηρητήριο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα στις ΗΠΑ, πολύ μικρή προσπάθεια έχει γίνει ώστε να εκπαιδευτούν οι Igbt κοινότητες της Δύσης σχετικά με τις πραγματικές και τις ακριβείς καταστάσεις που αντιμετωπίζουν οι μειονότητες λόγω φύλου και σεξουαλικού προσανατολισμού στον υπόλοιπο κόσμο καθώς και με το πώς να τις υποστηρίξουν με τρόπους που δεν προκαλούν εκ νέου βίαιες αντιδράσεις. Δημιουργώντας ένα κίνημα αλληλεγγύης μπορούμε να αρχίσουμε να μεταφέρουμε με ακρίβεια ειδήσεις και αναφορές σχετικά με παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ενώ παράλληλα θα καλούμε τις δικές μας κοινότητες να αναλάβουν δράση και να καταγγείλουν τέτοιες παραβιάσεις, αλλά μόνο όταν ο χρόνος είναι ο κατάλληλος και όταν είναι προς το συμφέρον αυτών που προτιθέμεθα να βοηθήσουμε. Γιατί αλλιώς δεν κατορθώνουμε να πετύχουμε τον πραγματικό μας στόχο: την ανακούφιση των queer ατόμων που υποφέρουν σε χώρες όπως το Ιράν. Για την ακρίβεια, αν οι δράσεις μας δεν είναι κατάλληλα οργανωμένες, μπορεί πολύ εύκολα να υποκινήσουν στοχευμένες συλλήψεις γκέι ανδρών και τον επακόλουθο βασανισμό και θάνατό τους σε μια χώρα όπως το Ιράν.

2. Χρειάζεται να αρχίσουμε να βλέπουμε το δικό μας γκέι και λεσβιακό κίνημα απελευθέρωσης υπό το πρίσμα ενός ευρύτερου κινήματος υπεράσπισης της κοινωνικής δικαιοσύνης και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Καθώς ζητάμε να καταδικάσουμε τις εκτελέσεις γκέι εφήβων στο Ιράν πρέπει να θυμόμαστε ότι η δική μας χώρα [ΗΠΑ] είναι μια εκ των πέντε, μόνο, χωρών παγκοσμίως που ακόμα εκτελεί ανήλικους. Μόλις το Μάρτιο του 2005, το Ανώτατο Δικαστήριο των ΗΠΑ αποφάσισε ότι η θανατική ποινή δεν μπορεί να εφαρμοστεί σε νέους που όταν διέπραξαν το αδίκημα ήταν κάτω από την ηλικία των 18 ετών. Από το 2000, οι χώρες που είναι γνωστές για εκτελέσεις ανηλικών είναι η Κίνα, η Δημοκρατία του Κονγκό, το Ιράν, το Πακιστάν και οι ΗΠΑ. Οι 13 από τις 21, συνολικά, εκτελέσεις ανηλικών που έγιναν σε αυτές τις χώρες, πραγματοποιήθηκαν στις ΗΠΑ. Καθώς άλλες κυβερνήσεις στο δυτικό κόσμο συνεχίζουν να κινούνται προς την προσπάθεια επίτευξης μιας συμφωνίας που να ορίζει τη θανατική ποινή ως απάνθρωπη μορφή τιμωρίας, ασχέτως του εγκλήματος, οι ΗΠΑ αρνούνται να καταργήσουν τη θανατική ποινή. Το 2004 η Κίνα, το Ιράν, οι ΗΠΑ και το Βιετνάμ ήταν υπεύθυνες για το 97% των εκτελέσεων σύμφωνα με τις εκθέσεις της Διεθνούς Αμνηστίας. Ενώ οι ακτιβιστές στις ΗΠΑ μπορούμε πολύ γρήγορα να καταδικάσουμε τις εκτελέσεις στον ισλαμικό κόσμο, αρνούμαστε από την άλλη να δούμε το θέμα της θανατικής ποινής που ισχύει για όλους και όλες, ανεξαρτήτως σεξουαλικού προσανατολισμού ή επιλογής και ταυτότητας φύλου. Η κατάργηση της θανατικής ποινής δεν είναι ένα «γκέι» ζήτημα - είναι, όμως, ζήτημα κοινωνικής δικαιοσύνης και ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Σε καιρούς που η ισλαμοφοβία ανθίζει σε Ευρώπη και Αμερική, είναι επιτακτική η ανάγκη τα γκέι και λεσβιακά ΜΜΕ να δουν τα πράγματα χωρίς τα δυτικά "ροζ" γυαλιά τους. Δεν πρέπει να ενισχύουμε

την υστερία που περιβάλλει τον επονομαζόμενο "πόλεμο ενάντια στην τρομοκρατία" και την επίθεση στους νομοταγείς μουσουλμάνους. Ούτε πρέπει να αφήνουμε το θυμό και την οργή μας για καθεστώτα όπως αυτό του Ιράν να επεμβαίνουν στην ανάπτυξη των στρατηγικών με τις οποίες θα καταδικάζουμε παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων κατά μειονοτήτων που υφίστανται διακρίσεις λόγω φύλου ή/και σεξουαλικής ταυτότητας -πάντα σε συνεργασία με τα άτομα εκείνα των οποίων οι ζωές θα επηρεαστούν από τη δράση μας. Τα γκέι και λεσβιακά ΜΜΕ καθώς και οι Igbt ακτιβιστές και ακτιβίστριες πρέπει να δουλέψουν μαζί με τις διεθνείς οργανώσεις που έχουν μεγάλη πείρα στο χειρισμό ειδήσεων που αφορούν φρικιαστικές παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Δουλεύοντας από κοινού, χτίζοντας δεσμούς και υποστηρίζοντας τις Igbt οργανώσεις στον υπόλοιπο κόσμο, μπορούμε να συνεχίσουμε την προσπάθεια για ένα πραγματικά διεθνές queer κίνημα που θα παλεύει για απελευθέρωση και ισότητα.

Εν χριστώ αδελφοί

«Ω Κύριε Θεέ μας, Άρχοντα, που έκανες την ανθρωπότητα καθ' εικόνα και καθ' ομοίωσή σου και μας έδωσες τη δύναμη της αιώνιας ζωής [...] και που επιδοκίμασες την ένωση των αγίων και μαρτύρων σου Σέργιου και Βάκχου, όχι με τα δεσμά του νόμου της φύσης, αλλά με ένα άγιο πνεύμα και με τον τρόπο της πίστης, αξίωσε αυτούς τους δούλους σου να έχουν τη χάρη να αγαπούν ο ένας τον άλλο και να μένουν χωρίς μίσος και χωρίς αιτία σκανδάλου όλες τις μέρες της ζωής τους [...] δώσε τους τη γνώση του Αγίου Πνεύματός σου. Οδήγησέ τους στον άγιο φόβο σου, δώσε τους χαρά στη δύναμή σου ώστε να ενωθούν πιο πολύ στο πνεύμα παρά στη σάρκα. Γιατί Εσύ είσαι που ευλογείς και καθαγιάζεις όλα τα πράγματα και δική σου είναι η δόξα.»³⁰

Προσευχές στα ελληνικά από τελετή ένωσης ομοφύλων, 10ος αι.

«Επειδή ήταν καλός χριστιανός [ο υποψήφιος επίτροπος Μπουτιλιόνε] όταν τον ρώτησαν να πει τη γνώμη του για τους γάμους των ομοφυλοφίλων, αυτός απάντησε όπως κάθε χριστιανός. Ότι δηλαδή το να είσαι ομοφυλόφιλος είναι αμαρτία ενώπιον του Θεού.»

Αρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος, 2005

Όσο απίστευτο κι αν φαίνεται σήμερα, από τα πρώτα χρόνια του χριστιανισμού και για αιώνες, η εκκλησία όχι μόνο δεν είχε στην εμπροσθοφυλακή της ηθικής της την απαγόρευση των ερωτικών σχέσεων μεταξύ αντρών αλλά είχε φτιάξει και λειτουργίες για την ευλογία τους, σε άμεσο παραλληλισμό με τον ετεροφυλοφιλικό γάμο. Αυτές οι λειτουργίες τελούνταν, με διάφορες παλινωδίες αλλά αδιάλειπτα, στις εκκλησίες τόσο της δυτικής όσο και της ανατολικής Ευρώπης και της Μέσης Ανατολής, σε πολλές παραλλαγές. Κι αυτό σε ένα περιβάλλον όπου μέχρι τον 12ο αιώνα ο χριστιανικός γάμος, και των ετερόφυλων, δεν είχε ένα ενιαίο τελετουργικό καθώς δεν ήταν παρά μια μορφή εύνοιας της εκκλησίας η οποία ευλογούσε όσες ενώσεις θεωρούσε σύμφωνες με το πνεύμα της ηθικής της. Χωρίς αυτό να σημαίνει ότι απαραίτητα απαγόρευε κάθε μορφή ένωσης που δεν ζητούσε την ευλογία της- αρκεί βέβαια μια τέτοια ένωση να κινούνταν στα πλαίσια της μονογαμίας και της αποδοχής από το κοινωνικό περιβάλλον.

Οι τελετές ένωσης αντρών στην πλειοψηφία τους ονομάζονταν «αδελφοποιήσεις». Στο πλαίσιο μιας έντονα ανδροκρατικής κοινωνίας, το στοιχείο που τις διέκρινε απ' τον γάμο ήταν πως αποτελούσαν μια εθελοντική ένωση μεταξύ ίσων, σε αντίθεση με την τελετή που ονομαζόταν γάμος (ή, εξίσου συχνά, στεφάνωμα ή αλλιώς) η οποία περιέγραφε, σχεδόν πάντα, το δόσιμο της νύφης στο γαμπρό. Αυτό επέτρεψε στην πλειοψηφία των σύγχρονων μελετητών, να αγνοήσουν την ερωτική σημασία της έννοιας αδελφός στην αρχαιότητα και το μεσαιώνα (λατινικά: frater που σήμαινε και εραστής και germanus για το βιολογικό αδερφό). Γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα να «διαβάζουν» τα συγκεκριμένα χειρόγραφα σα μια τελετή

⁶³ Προσευχές στα ελληνικά από τελετή ένωσης ομοφύλων, 10ος αιώνας. Στο «Γάμοι μεταξύ ανδρών», του John Boswell, εκδ. Ζαχαρόπουλος, 2004, σελ. 381-2.

[Τα στοιχεία αντλήθηκαν από το βιβλίο «Γάμοι Μεταξύ Ανδρών - Οι ομοφυλοφιλικές σχέσεις στην αρχαία Ελλάδα, Ρώμη και μεσαιωνική Ευρώπη», του Τζων Μποσγουελ, γραμμένο το 1994.]

επικύρωσης φιλίας ή συμμαχίας, όταν δεν τα αγνοούσαν (που ήταν και το σύνθημα). Όσον αφορά στις σχέσεις μεταξύ γυναικών στις ίδιες περιόδους, αυτές παραμένουν σχεδόν πλήρως στο σκοτάδι αφού η σφαίρα που κινούνταν κοινωνικά οι γυναίκες πολύ συχνά δεν υπολογιζόταν ως άξια καταγραφής από την εκκλησία, η οποία ήταν και ο μόνος «ιστορικός» της εποχής.

Οι τελετές αυτές είχαν ορισμένα κοινά μεταξύ τους στοιχεία αλλά και αρκετές διαφορές. Μόνο μετά από μία χιλιετία χριστιανικής κυριαρχίας άρχισε να σχηματίζεται μια όλο και πιο ενιαία λειτουργία ανά περιοχές και να αντιμετωπίζονται γενικά οι ερωτικές ενώσεις σαν ένα φαινόμενο που πρέπει να ελεγχθεί από την εκκλησία. Η πιο χαρακτηριστική περίπτωση τελετουργικού ένωσης αντρών ήταν αυτή των αγίων Σέργιου και Βάκχου (υπήρχαν βέβαια και άλλα τέτοια ζεύγη αγίων). Το συγκεκριμένο ζευγάρι, αποτελούνταν από υψηλόβαθμους αξιωματικούς του ρωμαϊκού στρατού που μαρτύρησαν για την πίστη τους στο γνωστό μαλλιά ιεραπόστολο, χωρίς ωστόσο να σκέφτονται μόνο αυτόν. Αφού ο Βάκχος είχε ήδη πεθάνει ο Σέργιος τον οραματίστηκε να του δίνει κίνητρα για το δικό του μαρτύριο: «Βιάσου λοιπόν αδελφέ μου και μέσω μιας όμορφης και τέλει ομολογίας, ακολούθησέ με και απόκτησέ με στο τέλος της πορείας. Το δικό μου βραβείο θα είναι να είμαι μαζί σου».³¹ Οι Σέργιος και Βάκχος έγιναν αργότερα οι προστάτες άγιοι του βυζαντινού στρατού. Τέτοια ζεύγη αγίων, όπως η Περπέτουα και η Φελίσσιτας, μια αριστοκράτισσα και μια σκλάβη που μαρτύρησαν μαζί χωρίς να αναφέρονται πουθενά σύζυγοι, ή ο Πολύευκτος και ο Νέαρχος ήταν πολύ της μόδας τους πρώτους χριστιανικούς αιώνες. Πιθανόν αυτό να οφείλεται σε μια διαφημιστική προσπάθεια της εκκλησίας να χρησιμοποιήσει, με σκοπό τη δική της εδραίωση, την τόσο δημοφιλή στον αρχαίο κόσμο ιδέα του ομοερωτισμού. #

Η ίδια η εκκλησία, πάλι, και οι επικεφαλής του θεοκρατικού Βυζαντίου δεν εξαιρούνταν από τη χρήση αυτών των μυστηρίων. Ο αυτοκράτορας Βασίλειος ο Α', για παράδειγμα, ανέβηκε στο θρόνο σκοτώνοντας το Μιχαήλ το Γ', με τον οποίο είχε προηγουμένως ενωθεί τελετουργικά³², και δεν ήταν οι μόνοι. Όσο για τους κληρικούς, μόνο οι μοναχοί απαγορευόταν να παντρευτούν ή να τελέσουν αδελφοποίηση από σχετικά νωρίς (και πάλι υπήρχαν εξαιρέσεις), ενώ οι ιερείς είχαν για πάνω από μια χιλιετία αυτά τα δικαιώματα. Παραθέτουμε μια δυτικοευρωπαϊκή self-service τελετή του 776 μ.χ.: «Ας γίνει γνωστό ότι εγώ ο Ραχίφριδος, ένας κληρικός γιος του Φρέδουλου του εμπόρου, με αυτό το έγγραφο καθιστώ, βεβαιώνω και ορίζω εσένα, Μαγνιπράνδε, κληρικέ, γιε του Μαγνιπέρτου, να μοιραστείς μαζί μου την οικεία μου τις υπόλοιπες μέρες της ζωής μας - δηλαδή το σπίτι της ενορίας της εκκλησίας μου, του Αγίου Δαλμάτιου και το σπίτι μου στην πόλη, κοντά στην ίδια εκκλησία και τα άλλα μου κτίσματα [...]. Όσον αφορά την προαναφερθείσα εκκλησία του Θεού και όλα τα πράγματα και τα πρόσωπα που της ανήκουν θα είσαι από τούδε και στο εξής συνεταιίρος μου και κληρονόμος μου, έτσι ώστε ποτέ να μη μοιράσουμε την εκκλησία, ούτε τα πράγματα ή τα πρόσωπα που της ανήκουν, κινητά ή ακίνητα, αλλά, όπως δήλωσα και πριν, να ζήσουμε εκεί μαζί και να έχουμε στην κατοχή και στη διάθεση μας ό,τι της ανήκει».³³

Κι αν όλα αυτά αρχίζουν να φθίνουν στη Δύση από την περίοδο της Ιεράς Εξέτασης και της Μεταρρύθμισης του Λούθηρου, δε συμβαίνει το ίδιο στην Ανατολή και ειδικά στα Βαλκάνια. Εκεί οι ενώσεις συνεχίζουν να τελούνται, άλλοτε ταυτόχρονα με απαγορεύσεις, άλλοτε θεωρούμενες επικίνδυνο φαινόμενο, φτάνοντας όμως μέχρι την Ελλάδα, την Αλβανία και το Μαυροβούνιο του 19ου και οριακά του 20ού αιώνα! «Οι άνθρωποι που ήθελαν να φαίνονται «πολιτισμένοι» στο Μαυροβούνιο, αρνούσαν πολύ εύκολα την ύπαρξη εθίμων που πίστευαν πως

#####

³¹ «Γάμοι μεταξύ ανδρών», John Boswell, εκδ. Ζαχαρόπουλος, 2004, σελ. 195.

³² Στο ίδιο, σελ. 286-296.

³³ Στο ίδιο, σελ. 313

οι άλλοι θα έβλεπαν με απέχθεια. Παραδέχτηκαν όμως ότι το robratimstvo [αδελφοποίηση] μόλις πρόσφατα έπαψε να υπάρχει».³⁴ Παρόμοιες παρατηρήσεις είχαν κάνει ο λόρδος Byron και άλλοι περιηγητές. Αλλά και ο ήρωας ενός διηγήματος του H. C. Andersen κατεβαίνοντας το 1933 το Δούναβη «επαναλάμβανε συνεχώς στον εαυτό του ότι έμπαιναν στα Βαλκάνια, τη ρομαντική και επικίνδυνη περιοχή με τα φέουδα αίματος και (όπως του είχαν πει) τους γάμους μεταξύ αντρών τους οποίους τελούσαν ιερείς».³⁵

Τι σημαίνει όμως η «άρνηση» της επιστημονικής κοινότητας να δει ένα τόσο τρανταχτό θέμα ως τις δεκαετίες του '70 και του '80 που εξέδωσε τις πρώτες μελέτες του ο Boswell αλλά και αργότερα; Εκτός από την προφανή ομοφοβία, μάλλον το ίδιο που σημαίνει και η σιωπή η οποία ακολούθησε την έκδοση του βιβλίου στην Ελλάδα. Το να συζητιέται ο γάμος ομόφυλων ζευγαριών στο δυτικό κόσμο είναι πλέον κάτι λιγότερο ή περισσότερο αποδεκτό, ανάλογα με τα αποθέματα φονταμενταλισμού της κάθε κοινωνίας. Αυτό που δεν γίνεται καθόλου αποδεκτό είναι η αντίληψη πως η κατεύθυνση που κινούνται αυτές οι κοινωνίες δεν είναι ευθύγραμμη προς έναν όλο και μεγαλύτερο προοδευτισμό και «ανεκτικότητα» των μελών τους. Αντιθέτως, κάποτε -και μάλιστα στο «σκοτεινό» μεσαίωνα αλλά και αρκετά πρόσφατα, σε περιοχές που καθυστέρησαν να «διαφωτιστούν»-, ορισμένα πράγματα που σήμερα φαίνονται παράτολμα στην πλειοψηφία, ήταν μέρος της καθημερινότητας. Αυτό φυσικά δε σημαίνει ότι εκείνες οι κοινωνίες ήταν, σε μία αντίστροφη γενίκευση, πιο «προοδευτικές», αλλά κάνει να φαίνεται αρκετά πιο καθαρά η δύναμη των αγκυλώσεων και η υποκριτική ανοχή στις σημερινές.

Ζούμε σε μια εποχή που αυτο-κολακεύεται θεωρώντας πως «ανέχεται όλο και περισσότερο τους ομοφυλόφιλους»; Κάποτε κάποιοι ζούσαν σε εποχές, ίσως πράγματι πιο «σκοτεινές» σε άλλα πεδία ή και στη συνολική αντιμετώπιση του ερωτισμού -πράγμα που όμως δε θα το μάθουμε ποτέ, όσες ιστορικές μελέτες και να διαβάσουμε-, που ωστόσο δε χώριζαν καν τους ανθρώπους σε ετεροφυλόφιλους και ομοφυλόφιλους για να μπορούν οι μεν να «ανέχονται» ή όχι τους δε. Σήμερα οι εκκλησίες αποτελούν τους παραγωγούς των πιο οπισθοδρομικών ιδεών; Ή θα έπρεπε να χρησιμοποιούμε άλλες λέξεις μια που εκεί «πίσω», όταν η θρησκεία κατείχε μάλλον το μονοπώλιο των ιδεών, είχε εξαναγκαστεί να προσαρμόζεται ανά περιόδους σε αντιλήψεις σαν κι αυτή που καθαγίαζε τον αντρικό ομοερωτισμό και που σήμερα τυχαίνει να της προξενεί (σε λεκτικό, πάντα, επίπεδο) τη μέγιστη αποστροφή; Τελικά αυτό που ίσως αποτελεί την πιο εντυπωσιακή ανακάλυψη των ερευνών του Boswell, είναι πως ενώ ακόμα και οι αντιλήψεις των πιο αρτηριοσκληρωτικών θεσμών μπορούν και αλλάζουν με τέτοια ταχύτητα, η κοινωνική ιδεολογία καταφέρνει τόσο συχνά να επιπλέει αγκαλιά με το παραμύθι πως όλα (στην περίπτωση μας ο γάμος, η ετεροκανονικότητα, το θρησκευτικό δόγμα) ήταν πάντα ίδια και σταθερά. Αρκεί να πιστεύουν όσο γίνεται περισσότεροι πως τίποτα δεν εξαρτάται από τους ίδιους και ακόμα και αρκετά συντηρητικές, αφομοιωτικές πολιτικές, σαν το σύγχρονο gay γάμο, θα μοιάζουν δώρα «προοδευτικών» κυβερνήσεων.

#

#

#####

³⁴ M.E.Daram "Some tribal origins, laws and customs of the Balkans", Λονδίνο 1928 (παρατίθεται στο "Γάμοι μεταξύ ανδρών").

³⁵ «Γάμοι μεταξύ ανδρών» του John Boswell, εκδ. Ζαχαρόπουλος, 2004, σελ. 338

Αφισομαχία

Κάθε αφίσα, πολιτικός λόγος, βγαίνει μέσα σε συγκεκριμένες συνθήκες. Υπάρχει μια γενικότερη κίνηση δημιουργίας αυτόνομων γυναικείων ομάδων στην Αθήνα, στη Θεσσαλονίκη και αλλού που καταπιάνονται με το γυναικείο ζήτημα και το φεμινιστικό λόγο, ανακαλύπτοντας τη διακεκομμένη ιστορία του φεμινιστικού κινήματος στην Ελλάδα. Οι γυναικείες ομάδες που προέκυψαν το τελευταίο διάστημα φαίνεται να διερευνούν τη σχέση τους με το φεμινιστικό λόγο και τα ζητήματα που έθεσε. Μέχρι στιγμής έχουν προσπαθήσει να γνωρίσουν και να συνδεθούν με παλιότερες προσπάθειες του αυτόνομου γυναικείου χώρου, αλλά και να θέσουν ζητήματα που αφορούν την αυτοδιάθεση της γυναίκας και του σώματός της, την αποποίηση του κοινωνικά κατασκευασμένου γυναικείου ρόλου, την εμπορευματοποίηση του σώματος, την ιατρικοποίηση των αποτελεσμάτων της κοινωνικής καταπίεσης που υφίσταται η γυναίκα, τα ψυχοφάρμακα κ.ά. Παρά τις όποιες διαφορές τους, που καθίστανται όμως καθοριστικές στην περαιτέρω ανάλυση και στον παραγόμενο λόγο, διαφαίνεται μια άνθιση του αυτόνομου γυναικείου λόγου. Αφίσες, έντυπα, αυτοκόλλητα, κείμενα, συζητήσεις, εκδηλώσεις, προβολές ταινιών είναι οι κύριες δράσεις σε μια προσπάθεια να διερευνηθεί από τις ίδιες τις γυναίκες του αυτόνομου χώρου η κατάστασή τους ή, αν αυτό δεν είναι και τόσο εύκολο, η κατάσταση άλλων γυναικείων υποκειμένων γύρω τους, η διερεύνηση θεμάτων φεμινιστικού ενδιαφέροντος, όπως, για παράδειγμα, η αναπαραγωγή, η βία ενάντια στις γυναίκες και η πορνεία.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, στα τέλη Φλεβάρη του 2006 κυκλοφόρησε μία αφίσα στους δρόμους της Αθήνας. Η αφίσα αυτή τοιχοκολλήθηκε σε όλο το ευρύτερο κέντρο και έλεγε:

Όποιος στα μπουρδέλα ψάχνει οργασμό,
δέκα ευρώ πληρώνει τον κάθε βιασμό.

Υπογράφεται στο πλάι από τις Noli me Tangere [Μη με αγγίζεις].³⁶

Η αφίσα αφορά την πορνεία, έχει ως στόχο της να θίξει τον πελάτη των μπουρδέλων, τον αποκαλεί βιαστή. Παρόλο που το βάρος της αφίσας θέλει να είναι ο πελάτης, κάνει το σφάλμα να θυματοποιήσει τις εκδιδόμενες γυναίκες καταλογίζοντάς τους ότι βιάζονται. Έτσι το βάρος του συνθήματος πέφτει στο δεύτερο μέρος και ο βιασμός γίνεται κυρίαρχος. Δεν αποτελεί έκπληξη ότι σε αυτό το σημείο στηρίχτηκε η απαντητική αφίσα που ακολούθησε. Ο βιασμός είναι μια παθητική κατάσταση για τη γυναίκα, τον υφίσταται -η γυναίκα βιάζεται: ρήμα παθητικό- θυματοποιείται. Μπορεί να καταγγέλλεται η στάση του πελάτη και να καταδικάζεται, όμως, ταυτόχρονα, η εκδιδόμενη γυναίκα στιγματίζεται, φέροντας το κοινωνικό φορτίο του βιασμού. Και σε αυτό το σημείο να συμπληρώσω ότι το να χρησιμοποιούμε συμβολικά το βιασμό, για να μιλήσουμε για αυτό που υφιστάμεθα όλες όσες δουλεύουμε πουλώντας τα χέρια μας, τα πόδια μας, τις γνώσεις μας και το χρόνο μας, δεν αρκεί για να εξηγήσει τη χρήση της λέξης με την κυριολεκτική της σημασία, αφού δεν μπορεί να αντισταθμίσει το φορτίο του βιασμού, του ασυνάινετου σωματικού εξαναγκασμού, με χρήση βίας, σε σεξουαλική πράξη. Και αυτό γιατί ο κυριολεκτικός βιασμός έχει να κάνει με την υποταγή από την κυρίαρχη ταυτότητα φύλου, την αντρική, της κατώτερης αξιακά και εκμεταλλεύσιμης γυναικείας.

Όταν πρωτόκουσα για την αφίσα, προτού τη δω στους δρόμους, αισθάνθηκα ότι

#####

⁶⁹ Συμπληρώνεται από κάτω με κάποια στοιχεία αριθμητικά για τους πελάτες και τις εκδιδόμενες γυναίκες δίνοντας έμφαση στους έλληνες κυρίως πελάτες των μπουρδέλων. Στα μπουρδέλα όμως πάνε άντρες ανεξαρτήτως εθνικότητας, και για αυτό ο ανθελληνισμός εδώ περιορίζει το λόγο για το φύλο και για οποιαδήποτε κριτική μιας έμφυλης συνθήκης.

πολύ δύσκολα θα μπορούσα να τοιχοκολλήσω μια τέτοια αφίσα δίπλα εκεί που εργάζονται αυτές οι γυναίκες για τις οποίες μιλάει. Πώς θα τους έλεγα εγώ ότι βιάζονται; Πώς θα τους έλεγα ότι πιστεύω κάτι τέτοιο για αυτές; Πώς θα μπορούσα να ξεχάσω την όποια ελάχιστη ή μεγαλύτερη πιθανότητα επιλογής; Και από την άλλη, πόσο περισσότερο ελεύθερη ήταν η δική μου επαγγελματική επιλογή ή της οποιαδήποτε γυναίκας ή άντρα; Πώς θα μπορούσα να αγνοήσω ότι σε κάποιο βαθμό έχουμε όλες μας έναν έλεγχο πάνω στις ζωές μας; Πέρασα από διάφορα σημεία που κάνουν πιάτσα και έκατσα αρκετή ώρα να τις χαζέψω, σχεδόν ξεχάστηκα κοιτάζοντάς τες. Τι ξέρω εγώ από τη δική τους εμπειρία; Τι είναι αυτό που ζουν; Δεν το ξέρω, μου είναι πολύ άγνωστο.

Υπάρχει μια μεγάλη συζήτηση στο χώρο του φεμινισμού σχετικά με την πορνεία και σε αυτή τη συζήτηση συμμετέχουν και οι ίδιες οι πόρνες. Έτσι εμπλουτίστηκε αυτή η συζήτηση. Όσο μιλούσαν μόνον οι φεμινίστριες για τις πόρνες, τους καταλογιζόταν ότι καταδικάζουν τις πόρνες στη σιωπή. Προσωπικά με ενδιαφέρει να τις ακούσω προτού πω οτιδήποτε. Και άκουσα. Οι εργάτριες του σεξ έχουν διάφορες προσεγγίσεις της κατάστασής τους.³⁷ Άλλες μέσα από σωματεία προσπαθούν να διεκδικήσουν εργασιακά δικαιώματα, συνθήκες νομιμότητας, την απεμπλοκή της αστυνομίας που μπορεί να έχει λόγο σε καταστάσεις παρανομίας, την υγεινή τους, την προστασία τους από νταβατζήδες και μη, την εξασφάλιση συνθηκών που θα αποτρέπουν την παράνομη διακίνησή τους, τη σωματεμπορία, τον καταναγκασμό τους, την εκμετάλλευση και το βιασμό τους -καθόλου συμβολικό σε αυτή την περίπτωση- από τον κάθε άντρα που ασκεί πάνω τους την εξουσία του φύλου του. Κάποιες, λοιπόν, μέσα από τα σωματεία τους παλεύουν για την αυτοδιάθεσή τους και τον έλεγχο των ζωών τους. Άλλες πάλι αγωνίζονται για να θυμίζουν ότι η εκπόρνευσή τους είναι προϊόν συγκεκριμένων κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών και παρά τις όποιες διεκδικήσεις τους στο επίπεδο της αυτοδιάθεσης, συνεχίζουν να καταδεικνύουν αυτές τις συνθήκες που οδηγούν μια γυναίκα να εκπορνευθεί. Τόσο στις οργανωμένες περιπτώσεις όσο και στις άλλες, οι γυναίκες που κάνουν πιάτσα ή που δουλεύουν σε ένα μπουρδέλο δεν είναι θύματα, βιαζόμενες, παθητικές και άμοιρες που έχουν αφεθεί και παρασυρθεί σε μια κόλαση, αλλά δρώντα υποκείμενα με συναίσθηση της κατάστασής τους, σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό.

Και ο πελάτης; Τελικά θίγεται από μια τέτοια αφίσα; Είναι βιαστής όποιος πηγαίνει σε μπουρδέλα; Ή τέλος πάντων, γιατί κάποιος πηγαίνει σε μπουρδέλα; Σίγουρα τα μπουρδέλα είναι ένας ενοχοποιημένος χώρος. Όπως και η πορνεία. Θεωρούνται μια έκπτωση της ηθικής, ένα αναγκαίο κακό, η κατάντια της γυναίκας και ένας σωρός από άλλες κοινωνικές υπαγορεύσεις που τα έχουν καταστήσει χώρους παρανομίας και επιτήρησης, έναν υπόκοσμο σεξουαλικών πράξεων. Αν και η κοινωνία τα έχει κατατάξει τόσο χαμηλά στο αξιακό της σύστημα, παράλληλα τα χρησιμοποιεί ως χώρους αναγκαίους για την ικανοποίηση των σεξουαλικών αναγκών των αντρών και ως χώρους εργασίας για πολλές γυναίκες. Τα μπουρδέλα λειτουργούν παράλληλα και ως χώροι σεξουαλικής εκπαίδευσης για τους "πρωτάρηδες", η εμπειρία του να "γίνεται το αγόρι άντρας", αλλά κυρίως είναι χώροι απενοχοποιημένου σεξ, σε μια κοινωνία υποκριτική, συντηρητική και σεξουαλικά απελευθερωμένη τόσο ώστε να συντηρεί το γάμο, τη μονογαμία, το σεξ για την αναπαραγωγή, την ενοχοποίηση, επιτήρηση και ποινικοποίηση των σεξουαλικότητων που δεν περικλείονται στα όρια της ετεροκανονικότητας, αφήνοντας μικρά περιθώρια για τη σεξουαλική αυτοδιάθεση ανδρών και γυναικών.

#####

⁶: #βλ . The International Union of Sex Workers , <http://www.iusw.org/start/index.html> , International Prostitutes Collective <http://www.allwomenscount.net/EWC%20Sex%20Workers/SexWorkIndex.htm> , <http://www.lesputes.org/> , www.sexworkmatters.net , www.sexworkeurope.org

Ο πελάτης δεν θίγεται από μια τέτοια αφίσα. Γιατί δεν ταυτίζει την πράξη του με πράξη βιασμού. Δεν γίνεται βιαστής αυτός που χρησιμοποιεί τις σεξουαλικές υπηρεσίες σε ένα μπουρδέλο γιατί βρίσκεται εκεί μέσα σε μια κοινή συνθήκη, αυτή του πληρωμένου έρωτα. Και οι εργάτριες του σεξ, οι εκδιδόμενες, οι πουτάνες, οι πόρνες και όπως αλλιώς λέγονται από την κοινωνία βρίσκονται μέσα σε αυτή τη συνθήκη και έχουν βαρεθεί αυτό που κάνουν να είναι συνεχώς στιγματισμένο και να παρουσιάζονται συνέχεια στο ρόλο του θύματος.

Για αυτό το λόγο και η απάντηση στην αφίσα δεν ήρθε από τον πελάτη. Ήρθε από το Σωματείο των εκδιδόμενων προσώπων Ελλάδας. Σχεδόν αμέσως μετά την αφισοκόλληση της πρώτης αφίσας, ακολούθησε λοιπόν, η απάντησή της:

Όποια στη ζωή δεν βλέπει οργασμό,
τυφλώνεται και μπλέκει μπουρδέλα και βιασμό.
Λευτεριά στα θύματα της σωματεμπορίας
Κάτω τα χέρια από τα μπουρδέλα

Και η υπογραφή: Σωματείο Εκδιδομένων Προσώπων Ελλάδος.³⁸

Η αλήθεια είναι ότι για ακόμη μια φορά ένας παρ' ολίγον ουσιαστικός διάλογος εκχυδαίζεται από το κακοπροαίρετο ποιηματάκι και τη σχεδόν κλασική πια "βρισιά": φεμινίστρια = ανοργασμική. Οι γυναίκες της πρώτης αφίσας χαρακτηρίζονται με το γνωστό, χυδαίο, απαξιωτικό τρόπο που έχουν χαρακτηριστεί οι φεμινίστριες χιλιάδες φορές στην ιστορία του φεμινιστικού κινήματος, ως ανοργασμικές. Η απάντηση σε αυτό το επίπεδο στερείται οποιουδήποτε επιχειρήματος και είναι πολύ φτωχή πολιτικά. Πολύ κρίμα. Ο μόνος πολιτικός λόγος της αφίσας προέρχεται από την ταυτότητά της: Σωματείο Εκδιδόμενων Προσώπων Ελλάδας. Δηλαδή, απαντούν όσοι και όσες εκδίδονται.

Η εκδιδόμενη, λοιπόν, έχει φωνή, αντιπαράτιθεται, δεν καίγεται από τη σιωπή της και, έτσι κι αλλιώς, είναι από τις λίγες φορές που ένας "Άλλος" απαντάει σε αυτά που οι άλλοι λένε για αυτόν χωρίς να είναι στη θέση του και χωρίς να φοράνε τα παπούτσια του. Και αν αφήσουμε στην άκρη την τετριμμένη και ανούσια για οποιαδήποτε φεμινίστρια βρισιά, και πάρουμε στα σοβαρά την αφίσα και οποιοδήποτε νόημα μπορεί να κρύβεται από πίσω της, τότε μπορούμε να μιλήσουμε επί της ουσίας. Σύμφωνα, λοιπόν, με την απαντητική αφίσα, η εκδιδόμενη λέει στην άλλη: "Μην μπερδεύεις τα μπουρδέλα και το βιασμό. Ασε τα μπουρδέλα, όπου η κατάσταση είναι ελεγχόμενη -έχουμε σωματείο- και ασ κοιτάξουμε την καταναγκαστική πορνεία και το τράφικινγκ". Ο διάλογος ήταν αναπάντεχος και η πρώτη ομάδα δεν είχε σκεφτεί ότι θα μπορούσε να πάρει μια απάντηση από αυτή τη μεριά. Αδικαιολόγητα, βέβαια. Κυρίως όταν αυτός για τον οποίο μιλάς έχει πολιτική ύπαρξη μέσω ενός σωματείου και άρα μπορεί να χρησιμοποιήσει τα ίδια μέσα για να δημοσιοποιήσει την άποψή του. Στη συγκεκριμένη περίπτωση μια ενυπόγραφη αφίσα όπως και η πρώτη.

#####

^{6:} Δεν θα σταθώ στο ποιος κρύβεται πίσω από την απαντητική αφίσα, γιατί δεν θέλω να την πετάξω στα σκουπίδια λέγοντας ότι εξυπηρετεί άλλα συμφέροντα, ότι προέρχεται από κύκλους που υπερασπίζονται τα μπουρδέλα ως εμπορικές επιχειρήσεις οι οποίες εκμεταλλεύονται τη σεξουαλικότητα. Θέλω να σεβαστώ αυτό που έχει να πει και να το κριτικάρω, να μω σε μια διαδικασία διαλόγου μαζί του, γιατί έτσι μονάχα, και όχι απαξιώνοντάς την, μπορώ να μάθω να μιλάω, και κυρίως να μάθω να βλέπω και να ακούω. Πίσω από την αφίσα είναι αλήθεια ότι κρύβεται ένα Σωματείο στο οποίο συμμετέχουν και τσατσάδες που σίγουρα θέλουν να υπερασπιστούν τα οικονομικά συμφέροντα που αφορούν τα μπουρδέλα τους, και μάλιστα στην περίπτωση του συγκεκριμένου σωματείου, δεν μπορούμε να αγνοήσουμε τις ρατσιστικές δηλώσεις του σχετικά με τις ξένες πόρνες που θα εισάγονταν στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια των ολυμπιακών αγώνων και την προάσπιση των ντόπιων επιχειρήσεων. Επίσης, με το "Λευτεριά στα θύματα της σωματεμπορίας" φαίνεται ότι το Σωματείο συμφωνεί με τις φεμινιστικές διεκδικήσεις για καταπολέμηση της σωματεμπορίας.#

Στην πρώτη αφίσα μπορούμε να θεωρήσουμε ότι η μη εκδιδόμενη δε λογάρισε καλά το λόγο της και χωρίς να λάβει υπόψη της τη θέση από την οποία μιλά ή ότι μιλάει για κάποια άλλη, για ένα διαφορετικό υποκείμενο με διαφορετικά βιώματα και εμπειρίες, και χωρίς να έχει συνείδηση των συνεπειών των λεγομένων της, προκάλεσε δικαιολογημένο θυμό. Τελικά δεν επιτέθηκε στον άντρα-πελάτη αλλά στην άλλη γυναίκα, τον άλλο άντρα, την τραβεστί και την τρανς που εργάζονται σεξουαλικά. Ο διάλογος που ήθελε να ανοίξει με την κοινωνία στο εύρος της, στιγματίζοντας την κυρίαρχη αντρική συμπεριφορά, που ίσως δεν θα της δώσει ποτέ γραπτή απάντηση, έγινε τελικά με τις ίδιες τις εργάτριες/εργάτες του σεξ.

Στην εποχή των φεμινισμών της πολλαπλότητας και της ενδυνάμωσης των διαφορετικών εμπειριών που ορίζουν τις ζωές μας στην έμφυλη πραγματικότητα στην οποία ζούμε, γιατί μια γυναικεία ομάδα επιλέγει να μιλήσει για το βίωμα μιας άλλης και όχι για τα βιώματα των γυναικών που την αποτελούν; Γιατί επιλέγει να μιλήσει για την πορνεία αγνοώντας τα κινήματα αυτοδιάθεσης και τη στρατηγική αυτοπροσδιορισμού των ίδιων των εκδιδομένων; Γιατί μιλάμε για το βίωμα της Άλλης χωρίς να έχουμε μιλήσει μαζί της και χωρίς να έχουμε μοιραστεί αυτό το βίωμά της; Το να μιλάς για το βίασμό της Άλλης είναι πολύ διαφορετικό από το να μιλάς για την πορνεία, ή από το να παίρνεις θέση για αυτήν. Ακόμη, πρέπει να εξετάσεις και την κατάσταση του πελάτη αλλά και το κοινωνικό πλαίσιο λειτουργίας των μπουρδέλων και ποιο ρόλο παίζουν στο πεδίο της σεξουαλικότητας καθώς και το πώς αυτή χτίζεται στις σύγχρονες κοινωνικές συνθήκες.

Τόσο οι πουτάνες όσο και οι φεμινίστριες έχουν στιγματιστεί κοινωνικά. Οι δε φεμινίστριες εκτός από ανοργασμικές έχουν χαρακτηριστεί και πουτάνες και ελευθέρων ηθών επειδή αμφισβήτησαν τις κοινωνικές συμβάσεις και αγωνίστηκαν ενάντια στην πατριαρχία. Είναι οι ίδιοι μηχανισμοί κοινωνικού ελέγχου αυτοί που βάζουν τις φεμινίστριες, όπως και τις πόρνες, στη θέση των "κακών" κοριτσιών. Γιατί η δεύτερη ομάδα δημιουργεί αντιπαλότητα με μια ομάδα που θεωρητικά είναι συμμαχική, αφού μιλάει υπερασπιζόμενη την καταπιεσμένη εκδιδόμενη; Και από την άλλη, πόσο σύμμαχος μπορεί να είναι μια ομάδα που δεν ακούει και δεν μιλάει με την άλλη; Σύμμαχος σε τι η μία για την άλλη;

Αν τα πρώτα βήματα μιας νέας γυναικείας ομάδας γίνονται μιλώντας εξ ονόματος της Άλλης, αγνοώντας τον αυτοπροσδιορισμό της και το λόγο της ίδιας για τον εαυτό της, ίσως μια τέτοια απάντηση να μπορούσε να λειτουργήσει επικοδομητικά -να αμφισβητήσει τον τρόπο παραγωγής του λόγου της, βοηθώντας τη να κοιτάξει προς τα μέσα και να αρθρώσει ένα λόγο για λογαριασμό καταρχήν της ίδιας, και στη συνέχεια για να δει τον Άλλο, όχι όμως από περίοπτη θέση ούτε ως θύμα, αλλά ως υποκείμενο με το δικό του λόγο και με συναίσθηση της κατάστασής του.

Οι προσωπικές αφηγήσεις γυναικών που εργάζονται στη βιομηχανία του σεξ, όντας οι ίδιες ένθερμες φεμινίστριες, θα βοηθήσουν ώστε ο φεμινισμός που παράγεται στο χώρο της βιομηχανίας του σεξ να αλλάξει το πρόσωπο του φεμινισμού συνολικότερα.³⁹

#####

³⁹ Maggie O' Neill, *Prostitution and Feminism, towards a politics of feeling*, Polity, 2001, σ. 20.#